

JONGEREN EN GEORGANISEERDE DRUGSCRIMINALITEIT IN DE REGIO DEN HAAG

Een onderzoek naar aard, omvang,
voedingsbodems en preventie

Anton van Wijk
Juno van Esseveldt
Jolijn Broekhuizen
Eric Bervoets

Beke // reeks

Jongeren en georganiseerde
drugscriminaliteit in de regio Den Haag

JONGEREN EN GEORGANISEERDE DRUGSCRIMINALITEIT IN DE REGIO DEN HAAG

Een onderzoek naar aard, omvang,
voedingsbodems en preventie

Anton van Wijk
Juno van Esseveldt
Jolijn Broekhuizen
Eric Bervoets

Beke // reeks

Colofon

In opdracht van

In opdracht van het RIEC Den Haag

Met medewerking van

Kyra van den Akker en Linda Hak

Omslag en vormgeving

Marcel Grotens (Bureau Beke)

Omslagfoto

Jakob Owens on Unsplash

Anton van Wijk, Juno van Esseveldt, Jolijn Broekhuizen en Eric Bervoets

Jongeren en georganiseerde drugscriminaliteit in de regio Den Haag

Een onderzoek naar aard, omvang, voedingsbodems en preventie

ISBN

978-94-92255-53-2

© 2021, Bureau Beke

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoud

	Voorwoord	8
1	Inleiding, vraagstelling en opzet van het onderzoek	9
1.1	Onderzoeksvragen	10
1.2	Onderzoeksopzet	13
1.2.1	Ontwikkelen analysekader op basis van wetenschappelijke literatuur	13
1.2.2	Analyse politiegegevens	13
1.2.3	Verdiepende groepsinterviews veiligheid en zorgprofessionals	16
1.2.4	Verdiepende groepsinterviews politie en OM	17
1.2.5	Aanvullende verdiepende interviews	19
1.2.6	Regionale gesprekstafel	19
1.3	Leeswijzer	21
2	Van literatuur naar analysekader	23
2.1	Jonge Aanwas bij (georganiseerde) drugshandel	23
2.2	Betrokken raken Jonge Aanwas bij georganiseerde drugshandel (proces)	25
2.3	Drijfveren	28
2.4	Factoren (voedingsbodems)	28
2.5	Soorten interventiemogelijkheden	31
2.6	Rol stakeholders	43
2.7	Analysekader	43
3	Drugscriminaliteit in de Regionale Eenheid Den Haag	48
3.1	Geregistreerde drugsdelicten	48
3.2	Geregistreerde drugssubjecten	51
3.3	Vergelijking met 2017	56
3.4	Resumé	57
4	Drugscriminaliteit in de gemeente Den Haag	59
4.1	Geregistreerde drugsdelicten	59
4.2	Geregistreerde drugssubjecten	60

4.3	Criminele netwerken	64
4.4	Vergelijking met 2017	71
4.5	Resumé	72
5	Drugscriminaliteit in de gemeente Delft	74
5.1	Geregistreerde drugsdelicten	74
5.2	Geregistreerde drugssubjecten	75
5.3	Criminele netwerken	79
5.4	Vergelijking met 2017	87
5.5	Resumé	87
6	Drugscriminaliteit in de gemeente Noordwijk	89
6.1	Geregistreerde drugsdelicten	89
6.2	Geregistreerde drugssubjecten	90
6.3	Criminele netwerken	93
6.4	Vergelijking met 2017	97
6.5	Resumé	98
7	Betrokken raken bij georganiseerde drugscriminaliteit	99
7.1	Geleidelijke instroom via sociale netwerken	99
7.2	Actieve rekrutering	102
7.3	Familie	104
7.4	Opvallende verschillen tussen de drie gemeenten	106
7.5	Resumé	106
8	(Risiko)factoren, drijfveren en signaalgedrag	108
8.1	Voedingsbodem: risicofactoren	108
8.1.1	Individuele factoren	108
8.1.2	Gezinsfactoren	111
8.1.3	Onvoldoende toekomstperspectief (school-werk)	113
8.1.4	Bredere omgeving: vrienden en straatcultuur	113
8.2	Drijfveren	115
8.3	Signalen	116
8.4	Opvallende verschillen tussen de drie gemeenten	120
8.5	Reflectie	121
8.6	Resumé	122

Gemeenten op hoofdlijnen vergeleken	124
9 Interventies	125
9.1 Uitgangspunten beleid: nog geen lokale focus op Jonge Aanwas	125
9.2 Soorten interventies	128
9.2.1 Individueel	128
9.2.2 Gezin	130
9.2.3 School	131
9.2.4 Bredere omgeving (o.a. groepen, sport): nog geen anti-wervingsstrategieën	133
9.3 Rol stakeholders	135
9.3.1 Grenzen stellen	136
9.3.2 Risicoreductie en opvoeding	136
9.3.3 Sociale bindingen	137
9.4 Opvallende verschillen tussen de drie gemeenten	138
9.5 Resumé	138
10 Conclusies, beschouwing en adviezen lokale en regionale aanpak	140
10.1 Opzet van en reflectie op het onderzoek	140
10.2 Beantwoording onderzoeksvragen	141
10.3 Aanbevelingen lokale en regionale aanpak	147
10.3.1 Preventie	147
10.3.2 Informatiepositie	150
Geraadpleegde Literatuur	155
Bijlage	
1 – Verantwoording literatuurscan	160

Voorwoord

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van RIEC Den Haag en is niet mogelijk geweest zonder de kennis en ervaring van de respondenten die we hebben geïnterviewd. In het bijzonder zijn we dank verschuldigd aan Antoine Kok, Kristiaan Schoppers en Sandor Habers van de politie Den Haag en Eddy Klein Hofmeijer van politie Oost-Nederland voor hun hulp en creativiteit bij het vormgeven van de netwerken. Dankzij hen hebben we de netwerkanalyses naar een hoger plan weten te brengen. Tot slot danken we de leden van de begeleidingscommissie voor hun meedenken en opbouwende commentaar op een eerdere versie van dit rapport.

De onderzoekers, juni 2021

1

Inleiding, vraagstelling en opzet van het onderzoek

Het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) Den Haag ondersteunt zijn partners bij de aanpak van georganiseerde criminaliteit. Daarbij gaat veel aandacht uit naar ondermijning: de ontwrichtende invloed van georganiseerde criminaliteit op de samenleving. In het verlengde daarvan heeft het RIEC behoefte aan onderzoek waarin wordt bestudeerd hoe betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde drugscriminaliteit kan worden voorkomen. Er bestaat de zorg dat jongeren worden gebruikt om te runnen of te dealen en zo betrokken raken bij georganiseerde drugshandel. Het gevaar is dat jongeren voor zichzelf daardoor de weg naar een reguliere maatschappelijke carrière afsnijden.

Georganiseerde criminaliteit openbaart zich veelal via al dan niet duurzame samenwerkingsverbanden die zich toeleggen op criminele winsten. Vaak speelt drugshandel daarbij een centrale rol, hoewel deze verbanden zich kunnen richten op meerdere vormen van misdaad (Bervoets en Van Wijk, 2016). Om de continuïteit van de criminele bedrijfsvoering te garanderen, is nieuwe aanwas nodig. Uit eerder onderzoek blijkt dat het dominante patroon van de rekrutering¹ bestaat uit zij-instroming (Van de Bunt en Kleemans, 2007). Het gaat dan om volwassenen die vanuit hun professionele expertise crimineel worden. Denk bijvoorbeeld aan corrupte medewerkers van bedrijven of overheidsorganisaties, die criminelen faciliteren en uiteindelijk ook zelf actief onderdeel worden van criminele verbanden. Daarnaast wordt ook nieuwe aanwas geworven onder de jeugd. De kans op rekrutering is volgens de literatuur niet voor alle jongeren gelijk. Jongeren die deel uitmaken van problematische jeugdgroepen of -netwerken hebben een grotere kans op rekrutering. Jeugdgroepen en -netwerken worden opgevat als de 'kraamkamer van de criminaliteit' (Ferwerda, Beke en Bervoets, 2013). Daarnaast hebben ook jonge familieleden van beroepscriminelen een grotere kans om te worden geworven, waarmee we raken aan het verschijn-

sel van de criminele familie als samenwerkingsverband (Boer, Ceulen, Moors en Spapens, 2020).

Het werven van nieuwe aanwas is onderdeel van het zogeheten doorcriminaliseren van criminele jeugd (Ferwerda, Beke en Bervoets, 2013). Daarmee wordt een criminele carrière bedoeld die van kwaad tot erger gaat, bijvoorbeeld van drugsrunner naar spil in een dealernetwerk. Op basis van een empirisch onderzoek in een aantal gemeenten worden vijf typen delinquenten onderscheiden: de Criminele Locals, de Jonge Aanwas, de Rising Stars, de Harde Kern en de Facilitators (Ferwerda, Beke en Bervoets, 2017). Hetzelfde onderscheid hanteren we in dit onderzoek. Om te bepalen welke jongeren onder welk type vallen, zijn de antecedenten en de actieradius doorslaggevend. De Locals hebben een beperkte actieradius, en zijn vaak oudere, lokale veelplegers. Zij behoren niet tot de succesvolle criminelen. De Harde Kern is wel succesvol: dit zijn beroepscriminelen met een stevige verzameling antecedenten én een grote actieradius. Zij zijn vaak bovenlokaal (en zelfs internationaal) actief. Vanuit lokaal en regionaal veiligheidsperspectief zijn de Rising Stars het meest interessant. Het gaat daarbij, kort gezegd, om (boven)lokaal aanstormend crimineel talent. Het risico bestaat dat leden van deze groep zich zullen doorontwikkelen richting de Harde Kern. De groep Rising Stars is nog redelijk zichtbaar in het publieke domein. Dan de Jonge Aanwas: dat zijn jongeren die door professionals worden gezien als risicogroep en zich veelal schuldig maken aan ernstige delicten, zoals bedreigingen, intimidatie, woninginbraak, straatroof en overvallen. Het betreft onder meer 'territoriaal geweld' (Beke et al., 2013). Ze claimen een straat of buurt als 'domein', voelen zich heer en meester in de wijk en intimideren of bedreigen bewoners. Tenslotte de categorie Facilitators. Zij verlenen hand- en spandiensten aan personen in het criminele circuit, zoals helers, vaders uit criminele families en katvangers.

Het RIEC wil onder het motto 'voorkomen is beter dan genezen' meer inzicht krijgen in de betrokkenheid van jongeren bij de georganiseerde drugscriminaliteit in de regionale eenheid Den Haag en de wijze waarop deze jongeren hierbij betrokken kunnen worden. De onderzoeksbevindingen moeten resulteren in aanbevelingen om de betrokkenheid van jongeren bij de georganiseerde drugscriminaliteit zoveel mogelijk te voorkomen.

1.1 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die leidend zijn geweest voor dit onderzoek zijn geclusterd in vier onderdelen. Cluster A ligt in het verlengde van het aangehaalde onderzoek naar de Criminele Locals, de Jonge Aanwas, de Rising Stars en de Harde Kern; bij

cluster B gaat het om het proces van doorcriminaliseren en de duiding daarvan. Bij cluster C gaat het om interventies om de aanwas te blokkeren en bij D om aanbevelingen op maat.

A Aard en mate en positie van Jonge Aanwas in georganiseerde drugsproblematiek

1. Wat is het beeld in de eenheid Den Haag (de gehele regio en specifiek Den Haag, Delft en Noordwijk) van de positie van jongeren in de georganiseerde drugscriminaliteit: aard, omvang, leeftijd, achtergrond en rol?
2. Zijn jongeren in de eenheid Den Haag (de gehele regio en specifiek Den Haag, Delft en Noordwijk) in 2020 op jongere leeftijd betrokken bij georganiseerde drugscriminaliteit dan in 2017 het geval was?

B Proces en voedingsbodem betrokkenheid jongeren in georganiseerde drugsproblematiek

3. Via welk proces komen jongeren in de regio Den Haag in de georganiseerde drugscriminaliteit terecht?
  - a. Kiezen ze er bewust voor of rollen ze erin?
  - b. Komen ze er in terecht via een ronselaar (met eventuele grooming-methodieken) of door 'peers' (vrienden of kennissen van school, sport, de buurt) of de familie (intergenerationeel)?
  - c. Zijn er hierin verschillen tussen de gehele regio en de gemeenten Den Haag, Delft en Noordwijk?
4. Welke factoren dragen bij aan het betrokken raken van jongeren in de georganiseerde drugscriminaliteit, wat is de zogenaamde voedingsbodem (risicofactoren) en wat zijn beschermende factoren?
  - a. Wat zijn drijfveren van deze jongeren?
  - b. Wat zijn kenmerken van deze jongeren (profiel)?
  - c. Welke sociaaleconomische en maatschappelijke factoren spelen een rol?
  - d. Zijn hierin verschillen tussen de gehele regio en de gemeenten Den Haag, Delft en Noordwijk?

C Voorkomen van Jonge Aanwas

3. Hoe kan voorkomen worden dat jongeren zich inlaten met (georganiseerde) drugscriminaliteit?

- a. Wat gebeurt er al in de regio Den Haag als het gaat om het tegengaan van Jonge Aanwas in de (georganiseerde) drugscriminaliteit (en specifiek in de gemeenten Den Haag, Delft en Noordwijk)?
- b. Welke interventiemogelijkheden zijn er nog meer?
- c. Welke rol kunnen stakeholders zoals onderwijs, zorg, overheid en sportclubs spelen?
- d. Wat zijn risico-indicatoren/signalen waar professionals bij onderwijs, jeugdzorg, sportclubs, jongerenwerk, wijkteams op kunnen letten als een jongere betrokken raakt of is geraakt bij georganiseerde drugsproblematiek?
- e. Wat is de rol van het strafrecht? Hebben (hogere) straffen een afschrikwekkende werking?

D Aanbevelingen lokale en regionale aanpak

6. Wat zijn vanuit de onderzoeksbevindingen concrete aanbevelingen voor preventieve aanpak in de regio Den Haag -gericht op het tegengaan van het betrokken raken van jongeren in georganiseerde drugscriminaliteit?
  - a. Uit welke onderdelen moet een regionale preventieve aanpak bestaan?
  - b. Welke onderdelen moeten lokaal aangepakt worden, welke regionaal?
7. Aangaande de lokale aanpak: wat zijn specifieke aanbevelingen voor de gemeenten Den Haag, Delft en Noordwijk?
8. Aangaande de regionale aanpak: wat is de mogelijke rol van de twee zorg- en veiligheidshuizen in de regio, het RSIV en het RIEC?

Begrippen

In dit onderzoeksverslag gaat het om de betrokkenheid van Jonge Aanwas bij de georganiseerde drugscriminaliteit. We vatten dat begrip ruim op en zullen veelal spreken over ‘jongeren’. We beperken ons met andere woorden niet tot de ‘Jonge Aanwas’, zoals gedefinieerd ten behoeve van de typologie, omdat dat een te beperkt beeld geeft van de problematiek. Ook de zogenoemde Rising Stars nemen we mee in het onderzoek. Overigens gebruiken respondenten het begrip Jonge Aanwas ook om de betrokkenheid van jongeren bij criminaliteit in het algemeen te omschrijven. In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op de typologie en gehanteerde definities.

1.2 Onderzoeksopzet

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe het onderzoek is opgezet en uitgevoerd. Er is een mix van methoden toegepast. Het uitgangspunt zijn analyses van politieregistraties geweest, voor zowel de gehele regio als de drie onderzoeksgemeenten: Den Haag, Delft en Noordwijk. Daarna zijn aan de hand van een analysekader, dat is ontwikkeld op basis van wetenschappelijke literatuur, groeps- en individuele interviews gehouden met professionals binnen diverse organisaties. Er heeft voorts een regionale gesprekstafel plaatsgevonden. De resultaten van de onderzoeksactiviteiten zijn vervat in een openbare en geanonimiseerde rapportage. We lichten de diverse activiteiten hieronder verder toe.

1.2.1 Ontwikkelen analysekader op basis van wetenschappelijke literatuur

Voor het kunnen beantwoorden van de onderzoeksvragen is allereerst gezocht in al bestaande literatuur. Hierbij lag de focus voornamelijk op wetenschappelijke literatuur die van toepassing is op Nederland en niet ouder was dan (ongeveer) vijf jaar. Of het moest klassiekers betreffen waarnaar meerdere bronnen terugverwijzen. De onderzoeksvragen gaven ons richtlijnen voor zoekopdrachten (zie verder bijlage 1 voor de beschrijving van de uitvoering).

1.2.2 Analyse politiegegevens

De kern van de kennisbehoefte van het RIEC is om meer zicht te krijgen in jongeren die in aanraking komen met de georganiseerde drugscriminaliteit. Als start is een analyse uitgevoerd van de registraties bij de politie inzake drugsmisdrijven. Bij de betreffende afdeling (RIO, control) van de eenheid Den Haag zijn alle registraties opgevraagd uit 2020 die betrekking hebben op drugs aan de hand van de maatschappelijke klassen F40, F41, F42, F43, F44 en F45. Bij de geregistreerde drugsdelicten zijn vervolgens de personen opgevraagd die daarbij zijn vermeld. Er is daarbij gekeken naar de rol 'verdachte' van een drugsmisdrijf om een zo 'sterk' mogelijke uitspraak te kunnen doen over de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde drugscriminaliteit. Om die reden zijn andere rollen zoals 'betrokkene' eruit gelaten, omdat die relaties met drugs veel zwakker (of in de praktijk soms helemaal afwezig) zijn.²

In 2020 gaat het om 1.263 geregistreerde drugsmisdrijven in de gehele regio en om 1.468 verdachten (drugssubjecten). Van de drugssubjecten zijn de volgende gegevens opgevraagd.

- Leeftijd ten tijde van het delict
- Leeftijd op peildatum

- Geslacht
- Pleeg- en woonplaats
- Antecedenten (omvang en aard)
- BVH-registratienummer
- KENO-sleutel

Om de veronderstelling te kunnen toetsen dat de drugscriminaliteit ‘verjongt’, zijn ook de gegevens (drugsdelicten en verdachten) uit 2017 meegenomen.

Mate van georganiseerdheid: netwerken

Op voorhand moet worden opgemerkt dat het bepalen van de mate van georganiseerdheid van de drugscriminaliteit voor buitenstaanders een lastige aangelegenheid is. Zeker waar het drugscriminaliteit betreft die een groot *dark number* kent. Een manier die hier het dichtst bij komt, is het construeren van netwerken op basis van politiegegevens. Kort gezegd: we gaan na in hoeverre de drugsverdachten de delicten met anderen hebben begaan. Op basis van deze samenwerkingsverbanden kunnen netwerken worden geconstrueerd die: 1) het aantal personen in dat netwerk weergeven en 2) de posities laten zien die de personen daarin innemen. Aangezien de vraagstelling zich richt op jongeren hebben we er – ook omwille van het overzicht – voor gekozen om als uitgangspunt (eerste ring) alle verdachten van drugsmisdrijven tot en met 23 jaar te nemen.³ Voor de ‘tweede’ en ‘derde’ ring zijn geen nadere selecties gemaakt. Voor de drie onderzoeksgemeenten zijn afzonderlijke netwerken gemaakt, waarbij is uitgegaan van de pleegplaats.

Als ‘extra’ onderbouwing voor de mate van betrokkenheid bij de georganiseerde drugshandel is ook gekeken in hoeverre de verdachten deel uitmaken van problematische jeugdgroepen en – op geaggregeerd niveau – of zij voorkomen in rechercheonderzoeken.⁴ In dat laatste geval hoeft het niet te gaan om uitsluitend drugscriminaliteit; ook andere misdrijven zijn mogelijk (overvallen, ontvoering, inbraak et cetera). Beide elementen – problematische jeugdgroepen en voorkomen in rechercheonderzoeken – kunnen de betrokkenheid van jongeren bij georganiseerde (drugs)criminaliteit nader inkleuren.

Nadere duiding van de netwerken

Aan de hand van de BVH-gegevens en de netwerken is een vervolgstap mogelijk, namelijk om de netwerken, in het bijzonder de personen die daar deel van uitmaken, nader te duiden. We doen dat op een beproefde en eenduidige manier door

de drugssubjecten te classificeren door rekening te houden met hun leeftijd en hun criminele actieradius.⁵ De volgende typen kunnen dan worden onderscheiden: Jonge Aanwas, Rising Star, Harde Kern, Criminele Locals en Facilitators. De indeling in typen gebeurt aan de hand van de regels: minimaal tien politieregistraties (voor enig feit), waarvan er drie in de rol als verdachte.

Schematisch ziet de classificatie er als volgt uit:

Tabel 1.1 – Classificatie van subjecten in fase criminele carrière

Leeftijd	Actieradius			
	Lokaal	Regionaal	Landelijk	Diffuus
t/m 17	Jonge aanwas	Rising star	Harde kern	X ⁶
18 t/m 21	Rising star	Rising star	Harde kern	Rising Star
22 t/m 29	Criminele 'locals'	Harde kern	Harde kern	Harde Kern
30 t/m 39	Criminele 'locals'	Criminele 'locals'	Harde kern	Criminele 'locals'
40 en ouder	Facilitator	Facilitator	Harde kern	Criminele 'locals'

De bepaling van de actieradius strafbare feiten

Per strafbaar feit wordt op basis van de berekende afstand tussen woon- en pleegplaats de actieradius bepaald. De actieradius kent drie categorieën: lokaal, regionaal en landelijk. Indien de afstand tussen woon- en pleegplaats 0 km betreft, dan krijgt het de categorie lokaal. Is de afstand tussen de 0 km en de 30 km, dan krijgt het de categorie regionaal. Is de afstand groter of gelijk aan 30 km, dan krijgt het de categorie landelijk⁷.

De actieradius per persoon

Naast dat per strafbaar feit de actieradius wordt berekend, wordt deze ook per persoon bepaald. Per persoon wordt bepaald hoeveel procent van alle – door de persoon gepleegde strafbare feiten – lokaal, regionaal of landelijk hebben plaats gevonden. Daarnaast kan het ook voorkomen dat de woon- of pleegplaats onbekend is.

Indien 70 procent of meer van alle strafbare feiten lokaal zijn gepleegd, krijgt de persoon het label 'Lokaal'. Bij 70 procent of meer regionaal gepleegde strafbare feiten, krijgt de persoon het label 'Regionaal'. En bij 70 procent of meer landelijk gepleegde strafbare feiten, het label 'Landelijk'. Bij 70 procent of meer onbekend krijgt de persoon het label 'Onbekend'.

Vervolgens ontstaat er ook een overige categorie. Dat is wanneer bovenstaande niet logisch blijkt te zijn. Indien een persoon bijvoorbeeld een verhouding heeft van 60 procent lokaal, 20 procent regionaal en 20 procent landelijk of als de verhouding meer evenredig is verdeeld, dan krijgt de persoon het label 'Diffuus'.

Met deze classificatie kunnen we inzichtelijk maken uit welke typen criminelen de betreffende netwerken bestaan. Deze exercitie voegt naar ons idee een waardevol element toe aan de kennisbehoefte bij het RIEC door niet alleen naar het aandeel van de personen in de drugscriminaliteit te kijken, maar tegelijk ook die subjecten nader te differentiëren. Hiermee krijgt ook de betrokkenheid van jongeren een nadere inkleuring. Met andere woorden, we kunnen vaststellen hoeveel Rising Stars, Jonge Aanwas, Harde Kern et cetera er aanwezig is binnen de gevonden drugsnetwerken.

1.2.3 Verdiepende groepsinterviews veiligheid en zorgprofessionals

Per casusgemeente heeft er een groepsinterview plaatsgevonden met veiligheid- en zorgprofessionals die in direct contact staan met (kwetsbare) jongeren. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld handhavers, onderwijskrachten, jeugdhulpverleners, jongerenwerkers en reclasseringsmedewerkers. Een enkele respondent had iets minder contact met jongeren zelf, maar was dan wel weer (beleidsmatig) goed op de hoogte van het lokale jeugd- en veiligheidsdossier. De deelnemers zijn afgestemd met de contactpersoon van elke casusgemeente. In deze gesprekken stonden de volgende thema's centraal: de voedingsbodem voor en het instroomproces van jongeren in de drugscriminaliteit en de huidige en gewenste aanpak van de betrokkenheid van jongeren bij drugscriminaliteit. Ook is ter reflectie en aanvulling een geanonimiseerd netwerk van jeugdige drugscriminelen in de desbetreffende gemeente voorgelegd.

Onderstaand zijn de deelnemers weergegeven. De gesprekken duurden 3 uur en vonden plaats via MS Teams (vanwege COVID-19). Bij de afname van de semi-gestructureerde topclijst is gebruikt van de online tool Mentimeter.

Delft 9 maart 2021 13:00–16:00 uur	Noordwijk 30 maart 2021 13.00-16.00	Den Haag 24 maart 2021 13:00-16:00
Procesregisseur Persoonlijke aanpak Delft PAD gemeente Delft	Team JOV-gemeente	Bestuurlijk beleidsadviseur Veiligheid & cluster coördinator PGA
Juridisch Beleidsadviseur ondermijning – gemeente Delft	Procesregisseur Zorg en Veiligheid	Bestuurlijk beleidsadviseur Veiligheid & regisseur PGA
Wijkmarshall- gemeente Delft	Jeugd Preventie Team – GGD	Reclasseringswerker Reclassering Nederland
PAD-coach Delft support	Jongerenwerker	Jongerenwerker Stichting Mooi
Jongerenconsulent	Jeugdreclassering	Handhaver gemeente Den Haag
Heeft nooit plaatsgehad	Jeugdreclassering	Gezinscoach risicoteam CJG & top X Jonge Aanwas
Jongerenwerk – Delft voor Elkaar (Participe)	Onderwijs/accounthouder HALT	Manager Jeugd interven- tieteam & coördinator top X Jonge Aanwas
Algemeen Directeur CANIDREAM	Onderwijsadviseur -ge- meente Noordwijk	Jeugdbeschermer Jeugdbescherming West
Jongerenwerker The Mall- Youth for Christ	Handhaving	
Reclassering Nederland		
Jeugdbeschermer – JB West		
Westcoaching		

1.2.4 Verdiepende groepsinterviews politie en OM

De kanttekening bij de kwantitatieve onderzoeksbenadering is dat het om *geregisteerde* drugscriminaliteit gaat. De werkelijkheid kan er anders uitzien, zowel in termen van netwerken als de typering van de drugsubjecten. Om die reden hebben we met politiemensen (wijkteams en recherche) kritisch de niet-geanonimiseerde netwerken doorgenomen en waar nodig aangevuld, genuanceerd

en ingekleurd. Ook is met de politie en het OM gesproken over wat zij in de desbetreffende gemeenten zien qua methoden, routes waarmee jongeren in de (georganiseerde) drugscriminaliteit terecht komen en wat volgens hen kansrijke (preventieve) interventiemogelijkheden zijn.

In Delft en Noordwijk heeft er één gesprek met de politie plaatsgevonden (OM sloot hierbij niet aan). In Den Haag zijn er drie sessies geweest: één met het OM, twee met de politie. De gesprekken met de politie vonden op locatie plaats en duurden 2 à 3 uur. Het gesprek met het OM vond plaats via Teams.

Delft 12 maart 2021 13:00-16:00	Noordwijk 20 april 2021 13:00-16:00	Den Haag I (OM) 13 april 2021 13:00-15:00	Den Haag II (politie) 18 mei 2021 12.30-15.00	Den Haag III (politie) 26 mei 2021 10:00-13:00
Senior GGP Jeugd	Politie Wijkzorg	Beleidsadviseur AP Den Haag, afdeling Beleid en Strategie (portefeuilles jonge aanwas en ondermijning)	Operationeel Expert Tactische Opsporing	Operationeel Specialist - A Sociaal domein /wijkzorg
Senior tacti- sche opsporing Jeugd	Wijkagent	Beleidsadviseur AP Den Haag, afdeling Beleid en Strategie (portefeuilles o.a. jeugd en jeugdgroepen)	Operationeel Specialist - A Tactische Opsporing	Operationeel Specialist - C Projectleider jongeren en messengeweld Eenheid Den Haag
Procesregis- seur PAD (gemeente)	Jeugdagent		Generalist Tactische Opsporing	Operationeel Specialist - A Sociaal domein /wijkzorg
	VVC			
	Senior tactische opsporing – jeugd			
	Jeugdspecialist en coördinator adviseur sociaal domein			

1.2.5 Aanvullende verdiepende interviews

Niet alle betrokkenen konden bij de groepsinterviews aanwezig zijn; ook niet omdat we een maximum stelden van tien respondenten per groepsinterview. Op die manier konden we iedereen goed aan het woord laten en daarmee voldoende interactie genereren. Gedurende het onderzoek kwamen nog nieuwe relevante respondenten naar voren. Verschillende respondenten zijn daarom apart gesproken. Deze gesprekken vonden via MS Teams plaats:

Functie	Datum/Tijd	Locatie
Netwerkgeregisseur Radicalisering (gemeente).	11 maart 2021 11:00-12:30 uur.	Delft
Operationeel Specialist A (politie) met taakveld bestuurlijke aanpak.	25 maart 2021 09:30 – 11:00	Delft
Beleidsadviseur Radicalisering en Polarisatie (gemeente)	29 maart 2021 15:00 – 16:30 uur	Delft
Senior Adviseur Jeugd (gemeente)	29 maart 2021 15:00 – 16:30 uur	Delft
Leerplichtambtenaar.	09 april 2021 09:30-11:00 uur	Delft
Jeugdbehandelaar TopTeam De Waag.	12 april 2021 09:00-10:30 uur	Den Haag
Regisseur Regie op Preventie Delft.	2 mei 2021 09:30-10:00	Delft

1.2.6 Regionale gesprekstafel

De laatste fase van de dataverzameling betrof de twee zogeheten regionale gesprekstafels met politie, Zorg- en Veiligheidshuizen en het RSIV (Regionale Samenwerkingsverband Integrale Veiligheid). In deze sessies koppelden we op hoofdlijnen de bevindingen terug en zijn we in gesprek gegaan over deze bevindingen en over de toekomstige aanpak van Jonge Aanwas. Deze sessies namen 2,5 à 3 uur in beslag en vonden op locatie plaats. Onderstaand de respondenten die bij de sessies aanwezig waren.

Sessie I 3 juni 2021 10:00-13:00 uur	Sessie II 3 juni 2021 14.00-17.00 uur
Beleidsadviseur OM Jeugd en Jeugdgroepen	Procesregisseur Den Haag
Beleidsadviseur Ondernijming	Beleidsadviseur 'Zorg en Veiligheid'

Operationeel Specialist C District Zuid C	DRIO/Clustercoördinator HIC & Zorg en Veiligheid
Casusregisseur en Bestuurlijk adviseur RIEC-district E	
RSIV Jonge Aanwas	

Hieronder beschrijven we het veldwerk per gemeente.

Delft

In Delft werd op 9 maart 2021 een online groepsinterview gehouden met personen van onder andere gemeente, welzijn, reclassering en jeugdbescherming (zie overzicht in paragraaf 1.2.3). Op 12 maart volgde een face-to-face groepsinterview met politie, waarin het netwerkschema Delft werd voorgelegd aan politiemensen en daarop werd doorgevraagd. Daarnaast vonden nog separaat interviews plaats met onder andere een politiemedewerker die zich richt op bestuurlijke aanpak, een netwerkregisseur van de gemeente, een gezamenlijk interview met twee beleidsmedewerkers van de gemeente (een op het dossier jeugd en een op het dossier veiligheid), een preventiewerker en een leerplichtambtenaar (zie eerder overzicht met respondenten). Tijdens het groepsinterview met de ‘niet-politiële’ professionals werd een geanonimiseerde versie van het netwerkschema voorgelegd. Ook werd gebruik gemaakt van een Mentimeter, als digitaal hulpmiddel om antwoorden in een groepsinterview te peilen en te ordenen.

Noordwijk

Op 30 maart tussen 13.00-16.00 uur vond via MS Teams het eerste groepsgesprek over Jonge Aanwas in de drugscriminaliteit in Noordwijk plaats. Bij dit overleg sloten negen professionals aan werkzaam bij onder meer gemeente, GGD, jongerenwerk, jeugdreclassering of het onderwijs. Zij spraken – begeleid door de hiervoor genoemde Mentimeter – over de voedingsbodem, aantrekkingskracht en het instroomproces in de drugscriminaliteit voor jongeren. Ook werd ingegaan op het geanonimiseerde netwerkschema van Noordwijk.

Vervolgens vond op 20 april tussen 13.00-16.00 uur een groepsgesprek met de politie plaats. Zes personen sloten bij deze sessie aan, met een wisselende achtergrond: van de wijkzorg tot opsporing, veelal met jeugd als specialisme. Tijdens dit gesprek is eveneens uitgebreid stilgestaan bij risicofactoren, pullfactoren en instroom in het drugscircuit. Hierna is gekeken naar het netwerkschema van Noordwijk ‘met namen en rugnummers’. Alle genodigden konden bij deze twee

sessies aansluiten en er werden geen relevante, nieuwe respondenten aangedragen. In Noordwijk zijn daarom geen aanvullende interviews uitgevoerd.

Den Haag

Het groepsgesprek met niet-politiële professionals vond in Den Haag op 24 maart plaats tussen 13.00-16.00 uur, middels Teams. Hierbij sloten acht personen aan uit verschillende organisaties, zoals de gemeente, reclassering en jongerenwerk. Met het OM (twee personen) is vervolgens gesproken op 13 april, tussen 13.00-15.00 uur, via Teams. Bij beide gesprekken is met name gesproken over voedingsbodems, instroomproces en aantrekkingskracht op jongeren van drugscriminaliteit. Het netwerk is alleen geanonimiseerd getoond. Vervolgens hebben er op locatie (bureau Laak) twee groepsgesprekken met de politie plaatsgevonden, waar in totaal zes personen aan deelnamen (op 18 en 26 mei). In deze gesprekken is uitgebreid stilgestaan bij de groepen en netwerken die in Den Haag (met name in het Schipperskwartier, Centrum) betrokkenheid hebben met drugs en aantrekkingskracht op jongeren kunnen uitoefenen. Ook is gesproken over voedingsbodems en instroomproces. In totaal is er met 16 respondenten over Jonge Aanwas in Den Haag gesproken.

1.3 Leeswijzer

Deze rapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 2 wordt op basis van de literatuur toegewerkt naar een analysekader. In de hoofdstukken 3, 4, 5 en 6 komen achtereenvolgens de analyses van de drugsproblematiek aan de orde voor de regio Den Haag en de onderzoeksgemeenten Den Haag, Delft en Noordwijk. Hoofdstuk 7 en 8 gaan over het betrokken raken bij de (drugs)criminaliteit en de voedingsbodems daarvoor. In hoofdstuk 9 gaan we in op de interventies om die betrokkenheid van jongeren bij de (drugs)criminaliteit tegen te gaan en tot slot – in hoofdstuk 10 – staat de beantwoording van de onderzoeksvragen, conclusies en adviezen.

Eindnoten

1. In dit onderzoek gebruiken we de termen werven en rekruteren door elkaar.
2. Voorbeeld: de politie controleert een groep jongeren en treft bij een van hen drugs aan. De anderen kunnen dan als 'betrokkene' worden geregistreerd.
3. De keuze voor 23 jaar is enigszins arbitrair. Onze overweging is dat 23 jaar de grens is van het adolescentenstrafrecht. Het uitgangspunt is dat jongeren van 16 en 17 jaar worden berecht volgens het jeugdstrafrecht en jongeren van 18 tot 23 jaar volgens het volwassenenstrafrecht, maar de rechter

kan op grond van de ernst van het delict en de persoonlijkheid van de verdachte van dit uitgangspunt afwijken (rechtspraak.nl).

4. Daarvoor is gekeken in de zogenoemde Summ-It database door de medewerkers van de politie die ons nogmaals op geaggregeerd niveau hebben gemeld hoeveel drugsverdachten voorkomen in een of meer rechercheonderzoeken. De onderzoekers mogen dat zelf niet inzien.
5. Zie H. Ferwerda, B. Beke en E. Bervoets (2017). De onzichtbare invloed van bovenlokale criminele netwerken op de wijk. *Tijdschrift voor Politie*, 9/10, p. 6-11. In politie-eenheden en gemeenten wordt eenzelfde classificatie gebruikt waardoor er eenheid van begrip ontstaat en er onderlinge vergelijkingsmogelijkheden zijn.
6. Subjecten met dit profiel nader bekijken en indelen.
7. Om praktische redenen kunnen de begrenzingen (voor lokaal, regionaal en landelijk) per gemeente verschillen. Den Haag is qua oppervlakte immers groter dan Noordwijk.

2

Van literatuur naar analysekader

In dit hoofdstuk werken we toe naar een analysekader. Dat geeft schematisch weer hoe de kernbegrippen (zie tabel 2.1) uit de onderzoeksvragen kunnen worden uitgewerkt. Dit kader vormt de basis van onze analyse van politie- en interviewdata en de ordening van de empirische hoofdstukken hierna.

Tabel 2.1 – Kernbegrippen uit de onderzoeksvragen

1	Jonge Aanwas bij (georganiseerde) drugshandel
2	Betrokken raken Jonge Aanwas bij georganiseerde drugshandel (proces)
3	Drijfveren
4	Factoren (voedingsbodem)
5	Soorten interventiemogelijkheden
6	Rol stakeholders

De begrippen in bovenstaand overzicht zijn ook de zoektermen in onze speurtocht naar literatuur (zie verder de methodologische verantwoording in de bijlage). We stellen vast dat er veel onderzoeksliteratuur bestaat over jeugdcriminaliteit en over drugshandel, ook in Nederland. Het literatuuronderzoek leverde echter weinig bronnen die specifiek over Jonge Aanwas gaan op. Hoofdverklaring daarvoor is, dat de aandacht voor deze specifieke doelgroep van tamelijk recente datum is. Bij de bespreking van de literatuur worden de hoofdlijnen toegelicht.

2.1 Jonge Aanwas bij (georganiseerde) drugshandel

Dit onderzoek moet onder andere zicht bieden op de aard, omvang en achtergrond van Jonge Aanwas in de Regionale Eenheid Den Haag. Over Jonge Aanwas

is voor zover bekend (nog) niet veel Nederlands onderzoek beschikbaar, in die zin dat de term Jonge Aanwas nadrukkelijk wordt gebruikt. Er is derhalve nog geen ruime kennisbasis – zoals wel bij de andere kernbegrippen – waarop we kunnen voortbouwen in de interviews, de beleidsscan (documentanalyse) en de netwerkanalyse. De stroom aan onderzoeken is pas recent op gang gekomen, mede als gevolg van beleidsambities van politie, gemeenten en RIEC's in de richting van Jonge Aanwas.¹

Een wat ouder onderzoek is dat van Ferwerda, Beke en Bervoets (2017) naar bovenlokale (jeugd)netwerken in de criminaliteit. Hoewel het in die studie niet noodzakelijk over drugshandel gaat, speelt deze wel een belangrijke rol in de door hen geanalyseerde netwerken. Naast de Jonge Aanwas onderscheidde Ferwerda et al. (2017) nog de Rising Stars, Criminele Locals, Harde Kern en Facilitators. We werken deze hierna uit, omdat deze categorieën inzicht geven in hoe de criminele wereld, waarin Jonge Aanwas terecht komt, eruit ziet en de posities die zij eventueel na doorgroeien hierin kunnen gaan innemen.

Op basis van het verzamelde materiaal beschreven Ferwerda et al. (2017) Jonge Aanwas als strafrechtelijk minderjarigen die – volgens jeugdprofessionals – een risico vormen om te worden gerekruteerd en die weinig respect tonen voor het lokaal gezag. In het onderzoek van Tops & Van der Torre (2015) wordt deze aanwas als volgt beschreven: 'de criminele jeugd drijft straathandel in drugs en verleent hand- en spandiensten voor beter georganiseerde handelaren'. Daarnaast plegen zij een breed scala aan vermogensdelicten. Ze doen dit vooral buiten de wijk en in wisselende coalities, ook met jongeren uit andere wijken in de stad. Hiertoe wordt druk gebruikgemaakt van social media. Het maakt de criminele jeugd lokaal minder zichtbaar en grijpbaar.

De Rising Stars (18 tot en met 21 jaar) vormen het zogenaamde aanstormende criminele talent. Zij groeien vaak door tot de Harde Kern. De personen binnen deze groep zitten als het ware in een soort overgangsfase. Aan de ene kant zijn ze zichtbaar op straat en veroorzaken ze overlast, maar aan de andere kant vertonen ze strategisch gedrag en worden hun criminele handelingen belangrijker en professioneler. Om politieaandacht te mijden verdwijnen ze uit het publieke domein. Voor wat betreft leeftijd is er overlap met de Jonge Aanwas. Het onderscheidende criterium echter is de grotere actieradius van deze categorie, wegens bovenlokaal opereren.

De Harde Kern bestaat volgens deze indeling uit personen van 21 jaar en ouder die regionaal en landelijk actief zijn met het uitvoeren van criminele handelingen. De Harde Kern is succesvol in criminaliteit en dient als een voorbeeld: criminaliteit loont. Hierdoor vormen zij een negatief rolmodel, vooral voor de

Rising Stars. De Harde Kern wordt niet zelden gevormd door bloedverwanten (Bervoets & Van Wijk, 2016).

Niet iedereen binnen het criminele netwerk schopt het ver. Sommigen raken verslaafd of worden veelpleger. Ze hebben sociale en psychische problemen, schulden, zorgen voor overlast en plegen meer eenvoudiger delicten. Ze zijn vooral betrokken bij de lokale criminele scene en zijn goed in beeld bij justitiële en hulpverleningsinstanties. Deze groep vormen de Criminele Locals.

Tot slot de Facilitators. Dit is een kleinere en meer aparte groep. De Facilitators zijn vaak geen jeugd of jongvolwassenen meer. Ze verlenen hand- en spandiensten voor het criminele netwerk. Denk bijvoorbeeld aan iemand die de beschikking heeft over een ruimte waar drugs kan worden opgeslagen en het transport regelt.

Als we kijken naar de interactie en de dynamiek tussen bovenstaande beschreven categorieën, dan zien we dat de Jonge Aanwas en de Rising Stars beiden feitelijk doorgroeiers zijn in de criminaliteit (zo constateren ook Van Koppen et al., 2017 en Home Office, 2021). Het verschil tussen beide categorieën is dat Rising Stars gezien hun positie en (bovenlokale) rol in criminele samenwerkingsverbanden al een 'trap hoger' staan op de criminele ladder dan de Jonge Aanwas, die echt nog aan het begin is van een (eventuele) criminele carrière. Uit het onderzoek van Ferwerda, Beke & Bervoets (2017) blijkt overigens dat bovenlokale netwerkvorming een directe bedreiging is voor de lokale veiligheid en dat er sprake is van lokaal beïnvloedingsgevaar. Op die manier kunnen lokale Rising Stars verder betrokken raken in een bovenlokaal netwerk en kunnen zij op die manier doorgroeien.

2.2 Betrokken raken Jonge Aanwas bij georganiseerde drugshandel (proces)

Vaak speelt drugshandel daarbij een centrale rol, hoewel deze verbanden zich meestal richten op meerdere vormen van criminaliteit (Bervoets & Van Wijk, 2016). Om de continuïteit van de criminele bedrijfsvoering te garanderen, is nieuwe aanwas nodig.

Uiteindelijk gaat het erom in dit onderzoek te weten te komen *hoe* jongeren in hun hoedanigheid van Jonge Aanwas betrokken raken bij georganiseerde drugshandel. Er zijn volgens de literatuur verschillende manieren waarop personen (waaronder jongeren) betrokken kunnen raken bij criminele netwerken en samenwerkingsverbanden (De Jong, 2007; Spapens, 2012; Bervoets & Van Wijk, 2016; Roks et al., 2020). De instroom van jeugdigen in de georganiseerde mis-

daad loopt deels geleidelijk via bestaande sociale netwerken van familie en vrienden uit de buurt, maar deels (ook) via rekrutering (zie ook Dealers in de Dop, Nationale Politie 2021). Het betrokken raken bij criminaliteit kenmerkt zich volgens de literatuur door opportunisme (Kleemans en De Poot, 2007; Spapens, 2012; Bervoets & Van Wijk, 2016; Roks et al., 2020): het gaat vaak niet doelbewust en is veelal afhankelijk van toevallige contacten en samenloop van omstandigheden. Hierna gaan we in op de verschillende wijzen waarop jongeren bij de criminaliteit betrokken kunnen raken.

Rekrutering

De internationale aandacht voor rekrutering is in de criminologie niet van recente datum. Shaw en McKay (1931) vroegen zich al af hoe jonge criminelen via hun mededaders verder betrokken raakten bij – soms gaandeweg zwaardere – misdaad. Volgens Sutherland (1947) leren onervaren jeugdigen het vak van oudere, meer ervaren criminelen. We vatten dat verschijnsel samen onder de noemer verticale rekrutering.² Uit onderzoek van Bervoets en van Wijk (2016) blijkt dat er in sommige gevallen oudere groepsleden zijn die de jonge garde ‘adviseren’ over het vak, maar niet doelbewust ronselen (zie ook Ferwerda et al., 2013). Bervoets en van Wijk onderzochten dit fenomeen in een stad in Nederland en kwamen daar geen doelbewust wervingsproces tegen. Geregeld meldt nieuwe aanwas zichzelf ook vrijwillig aan voor ‘klussen’ (zie verderop over drijfveren en zie ook Roks et al., 2020). Bervoets en Van Wijk (2016) stellen dat jongeren zich vaak eerst moeten bewijzen door enkele klussen te doen voor het netwerk om zo toegelaten te worden tot de vaste kern van drugscriminelen. Zij zien een dominant patroon in hun onderzoeksmateriaal, waarbij nieuwe aanwas van de straat doorgroeit naar de ‘inner circle’ van vertrouwelingen in de vaste kern. Dat levert nieuwe doorstroom op. Immers, de doorgroeiërs weerhouden sommige jeugd ervan te stoppen met criminaliteit door crimineel perspectief te bieden in de drugshandel. Overigens speelt ook de hedendaagse technologie een rol bij ronselen (Roks et al., 2020). Die wordt niet alleen gebruikt ter expressie, zoals rapvideo’s, maar dient ook als instrument om doelen te behalen zoals het verdienen van geld of het opdoen van nieuwe contacten. Het eerste contact vindt vaak nog steeds plaats op straat, maar de verdere communicatie vindt voornamelijk online plaats. Daarnaast zorgt technologie ervoor dat er een groter publiek aan (potentiële) daders bereikt kan worden.

Geleidelijke instroom via bestaande sociale netwerken

Uit onderzoek blijkt dat personen geregeld betrokken raken bij georganiseerde misdaad door bestaande sociale contacten, zoals vrienden, kennissen, werkrelaties en maar een enkele maal via (doelbewuste) rekrutering. Er zijn sterke aanwijzingen dat bij het betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit, het principe geldt van 'soort zoekt soort' (Reiss & Farrington, 1991; Weerman, 2001; Van de Bunt & Kleemans, 2007). Soms wordt gesproken van een sneeuwbaaleffect: net als in de legale economie zoeken vrienden en bekenden elkaar op om samen te werken. Al werkende introduceren ze weer andere deelnemers (Van Calster, 2008). Kruisbergen et al. (2019) benadrukken in hun onderzoek naast sociale relaties (bijvoorbeeld in de buurt en op school), de invloed van hobby's en levensloopgebeurtenissen. Waarbij min of meer het patroon zich voordoet dat kwetsbaarheid – bijvoorbeeld wegens een life event – in combinatie met specifieke (criminogene) sociale contacten en risicofactoren (zie verderop) de kansen vergroten op het betrokken raken bij de georganiseerde criminaliteit.

Geleidelijke instroom via criminele familie

Met name in de drugshandel komen familieverbanden vaak voor (zie bijvoorbeeld het onderzoek naar heroïnehandel bij Turken door Bovenkerk & Yeşilgöz, 1998). Wantrouwen ligt op de loer, waardoor criminelen hun handel in eigen kring van vertrouwelingen houden. Wantrouwen kan namelijk leiden tot afrekeningen, waardoor een crimineel netwerk te veel aandacht wekt van politie en justitie (Van de Port, 2001).

Hierbij speelt het hebben van een criminele familie daarom een bijzondere en eigenstandige rol (Boer et al., 2020). De criminele familie is bij uitstek een omgeving waarbinnen het 'vak' al jong wordt afgekeken en waarbij er een sociale druk bestaat om zelf ook in te stromen in de misdaad. De vaste kern wordt bij criminele samenwerkingsverbanden niet zelden gevormd door bloedverwanten, voornamelijk om vertrouwelijkheid te kunnen garanderen. Een 'buitenstaander' levert geregeld een risico op (Bervoets & Van Wijk, 2016).

Naast wetenschappelijke, zijn er ook andere (journalistieke) bronnen die wijzen op de invloed van criminele familieverbanden. Een voorbeeld is het recente boek 'De drugsmaffia dicteert' van misdadjournalist Gerlof Leistra (2020). Hij schrijft dat de zonen van de welbekende drugs-crimineel Ridouan Taghi klaargestoomd worden als 'troonopvolgers', om het stokje over te nemen. Zij zouden momenteel nog in Dubai wonen, waar Taghi destijds werd opgepakt. Een ander voorbeeld, genoemd in een wat ouder artikel in het Algemeen Dagblad, is de bekende criminele familie A. uit Amsterdam Nieuw-West, waarvan veertig leden

in beeld zijn (zie AD, 2017). Daarvan zijn er drieëntwintig minderjarig. Van de jongeren in de familie hadden de meesten voor hun zestiende al een strafblad. De familie zou al minimaal drie generaties lang ernstige misdrijven plegen. Binnen de familie zou sprake zijn van huiselijk geweld en een laag opleidingsniveau. Deze jongeren worden niet per definitie geronseld, maar groeien op in deze omgeving en het wordt door de omgeving als min of meer vanzelfsprekend gezien dat zij het gedrag voortzetten (Home Office, 2021).

2.3 Drijfveren

Hiervoor hebben we globale routes aangegeven waarmee Jonge Aanwas betrokken kan raken bij georganiseerde drugshandel. Het is echter de vraag wat precies – los van de nog te bespreken risicofactoren – jongeren in de armen drijft van de (georganiseerde) drugshandelaren. Wat zijn hun drijfveren? Op basis van de literatuur blijkt dat sensatie, status en geld bepalend zijn voor het betrokken raken bij georganiseerde drugsriminaliteit, in combinatie met een voedingsbodem (Ferwerda, 1998; Van Wijk & Bremmers, 2011; Tops & van der Torre, 2015; Kortleven, 2020). Maar ook nu dient het empirisch materiaal in dit onderzoek ertoe om te kijken wat andere, nog niet genoemde, drijfveren zijn.

Drugshandel is voor jongeren niet het doel, maar een middel om hun doel te bereiken. Drugshandel heeft een grote aantrekkingskracht op jongeren, omdat het geld en status oplevert, hetgeen een grote rol speelt in de straatcultuur. Het leidt tot succes, aanzien en acceptatie (Van Wijk & Bremmers, 2011). Toch is sensatiezucht in het algemeen echter de belangrijkste drijfveer, zeker in de eerste fase van de criminele carrière (Ferwerda, 1998). Dit lijkt samen te hangen met het leeftijdsgebonden ‘kickgedrag’ en het feit dat de gezinnen waarin de jongeren opgroeien, in een gebrekkige maatschappelijke positie verkeren. Daarnaast voelen jongeren een ‘struggle for life’: een strijd om te worden geaccepteerd door anderen.

2.4 Factoren (voedingsbodems)

In de criminologie bestaat ook in Nederland een stevige reeks publicaties over zogeheten risicofactoren als voorspellers voor een criminele carrière (o.a. Broekhuizen & Driessen 2006; De Groot et al., 2007; Bruinsma & Weerman, 2007; Programma Straatwaarden, z.d.; WODC, 2008; Hoeben en Weerman, 2014; Janssen et al., 2017; Servaas et al., 2021).

In de vroege puberteit speelt het gezin (en de normen en waarden daarbinnen) een grote rol. In de late puberteit verschuift de focus naar vrienden en school (Van der Put et al., 2012). Deze verschuiving is waar te nemen rond de leeftijd 12- 14 jaar. We zien dan ook dat na die verschuiving, de vrije tijd minder wordt gecontroleerd door bijvoorbeeld ouders. De jongeren zijn vaker met leeftijdsgenoten tijdens en buiten schooltijd (Van Dorp, 2019). De aanwezigheid van een risicofactor luidt niet automatisch een criminele carrière in. Veelal is sprake van een opeenstapeling/ combinatie van factoren, waarbij er vaak wel een of twee domineren (Home Office, 2021).

Risicofactoren en beschermende factoren

Vaak wordt in de literatuur onderscheid gemaakt tussen risicofactoren en beschermende factoren (WODC, 2008). Reeds bekende beschermende factoren zijn: lering trekken uit gevolgen van handelen van criminelen in de eigen sociale omgeving, moreel inzicht, hoge zelfcontrole, verandering van omgeving, waardering en erkenning van anderen en succeservaringen, het nastreven van langetermijndoelen, lid van een sportvereniging, toezicht ouders op vrije tijd en vrienden, sterke binding met ouders, goede relatie met leerkracht, steun bij het volhouden van schoolcarrière en goede schoolresultaten (Van der Laan et al., 2009; Adjiembaks, 2018; Servaas et. al., 2021).

Het Centraal Bureau voor de Statistiek hanteert voor het programma Zicht op Ondernijning de volgende tien factoren voor Jonge Aanwas, waarvan er acht risicofactoren zijn en twee beschermende factoren:

Risicofactoren

1. Voortijdig schoolverlaten
2. Bureau HALT-registratie
3. Geslacht (man)
4. Percentage verdachte familieleden
5. Wanbetaler van zorgverzekering
6. Speciaal onderwijs voor moeilijk opvoedbare kinderen
7. Tweede generatie migratieachtergrond
8. Thuiswonend kind uit eenoudergezin

Beschermende factoren

1. Hbo of wo als hoogste opleiding
2. Schoolgaand persoon

Wij laten het onderscheid tussen risicofactor en beschermende factor in dit onderzoek verder achterwege, omdat vrijwel altijd sprake is van twee kanten van de medaille. Zo kan ouderlijk toezicht een risicofactor zijn als die gebrekkig is en een beschermende factor als die op orde is (zie ook Home Office, 2021).

Twee syntheses en het Programma Straatwaarde(n)

In Nederland vonden de afgelopen jaren twee belangrijke onderzoeksyntheses plaats, waarvan risicofactoren een cruciaal onderdeel waren. In 2008 publiceerde het WODC het Kennisfundament Risicojeugd waarin diverse Nederlandse wetenschappers de (internationale) onderzoeksliteratuur rondom jeugdcriminaliteit bundelden en beoordeelden (Brons et al., 2008). Enkele jaren geleden werd dan nog het zogeheten Duidingsinstrument ontwikkeld, waarvoor ook een uitgebreide synthese plaatsvond (Van Ham en Ferwerda, 2017). Het Duidingsinstrument moet professionals helpen met het beoordelen (duiden) van casuïstiek rondom risicojeugd.

Speciaal rondom Jonge Aanwas bij drugshandel hanteert het Programma Straatwaarde(n) van het RIEC Midden-Nederland twaalf risico-indicatoren (zie analysekader), waaronder ongeoorloofd schooluitval, verslavingsproblematiek en minder omgang met niet-delinquente vrienden³. Straatwaarde(n) is een platform waar kennis, inzicht en analyse samenkomt en waar veel aandacht wordt besteed aan het tegengaan van Jonge Aanwas in de drugshandel, zowel preventief als repressief. Elders is de aanpak nog niet zo specifiek. Uiteindelijk gaat het daarbij eerder om gedrag (signalen) dan om risicofactoren zoals hiervoor belicht. De twaalf gedragssignalen hebben overlap met de factoren in de twee reeds aangehaalde onderzoeksyntheses. In het verlengde van het Duidingsinstrument – en vergelijkbaar met het Kennisfundament – hanteren we het basisonderscheid tussen vier niveaus: individueel, gezin, school en maatschappij. Per niveau noemen we in tabel 2.2 enkele voorbeelden van risicofactoren, waarbij we de overlap met de factoren uit het Programma Straatwaarde(n) hebben geursiveerd.⁴

Al met al is er een gelaagde voedingsbodem voor het betrokken raken bij (jeugd)criminaliteit, die redelijkerwijze ook van toepassing is voor de specifieke doelgroep van dit onderzoek (Jonge Aanwas bij drugscriminaliteit). Het is uiteindelijk de kunst om voor deze specifieke groep, aan de hand van het empirisch materiaal, te bepalen welke factoren bij Jonge Aanwas eerst en vooral een rol spelen, bij wie en onder welke omstandigheden.

Tabel 2.2 – Risicofactoren op vier niveaus, met enkele voorbeelden (Van Ham en Ferwerda, 2017)

Individueel
(O.a. Invloed alcohol en drugs – Psychopathologie – Agressie – Vroeg-delinquent gedrag - Traumatische ervaringen). Verslaving aan gokken, drugs, alcohol – met (vuur)wapens en/of drugs op straat lopen/thuis bewaren – Laat thuis zijn of (vaker dan gebruikelijk) van huis gaan – soms op vreemde tijdstippen – zonder uitleg – Sneller agressief, boos gedrag, hulp vermijden – Meerdere telefoons, veel berichtjes (ook op vreemde tijdstippen) – Onverklaarbaar bezit van kleine plastic zakjes en /of chemische (meng) middelen/weegschaal
Gezin
(O.a. pedagogische onmacht – Huiselijk geweld – Delinquente ouder – Ouders met drank- of drugsprobleem – Broer(s) en/of zus(sen) delinquent of kampend met gedragsproblemen – Wijzigingen in de thuissituatie). Familie afzijdig houden van vrienden
School
(O.a. Pesten – Spijbelen – Slechte leerprestaties – Gedrag van vrienden, agressief en antisociaal – Risicovolle vrijetijdsbesteding). Ongeoorloofd schooluitval/verminderde schoolprestaties
Maatschappelijk of cultureel
(O.a. Armoede en werkloosheid – Verloederde wijk of buurt – Dicht opeen wonen – Grote mobiliteit in wijk – Geringe sociale bindingen – Gebrekkige organisatie (lokale) gemeenschap). (Meer) contact met criminele en/of intimiderende figuren (bv. oudere personen met negatieve invloed) – Schulden en/of onverklaarbaar bezit van (cash) geld, telefoon(s), dure (merk)kleding, luxegoederen – Minder omgang met leeftijdsgenoten in de reguliere kringen (isolatie) – Heimelijke omgang met (nieuwe) vrienden, familie afzijdig houden van vrienden

2.5 Soorten interventiemogelijkheden

Dit onderzoek moet ook antwoord bieden op vragen rondom interventiemogelijkheden. Hoe kan Jonge Aanwas worden voorkomen? Daarbij zien wij interventiemogelijkheden als categorieën van opties om het gedrag van Jonge Aanwas te beïnvloeden, met de vier niveaus uit de vorige paragraaf als vertrekpunt. We bespreken ze hieronder kort op hoofdlijnen. Maar ook nu dient het empirisch materiaal in dit onderzoek ertoe, om te bekijken in welke mate deze reeds bestaande kennis en indeling van toepassing is op Jonge Aanwas. Wat zijn andere, nog niet genoemde, mogelijkheden om Jonge Aanwas te voorkomen? De bestaande literatuur is immers over het geheel nog niet specifiek gericht op Jonge Aanwas.

Individueel

Het WODC beschreef in het reeds aangehaalde Kennisfundament Risicjongeren (Brons et al., 2008) verschillende persoonsgerichte manieren om jeugdcriminaliteit aan te pakken, veelal met het rationele keuzemodel en leer-theoretische principes als onderliggende theoretische basis. Het gaat dan om een kosten- en baten model waarbij de beloning van criminaliteit nooit hoger mag zijn dan de straf. Volgens het WODC zijn cognitieve gedragstherapie en mentoring veelbelovend effectief. Ook wordt in het Kennisfundament ‘aggression control’ aangeraden voor het verbeteren van moreel redeneren en het terugdringen van antisociaal gedrag bij jongeren.

Feitelijk zijn alle ‘PersoonsgerichteAanpakken’ van Zorg- en Veiligheids-huizen⁵; top X-aanpakken (waaronder de Top600 in Amsterdam); doorgroeier-aanpakken; et cetera, voorbeelden van een individuele aanpak. De basis van de Top600- aanpak is niet één aanpak, maar bestaat uit meerdere aanpakken gericht op alle relevante aspecten van de desbetreffende persoon en richt zich daarbij vooral op het bieden van sociaal perspectief (Peeters & Boutellier, 2020; Van Grinsven & Verwest, 2017). De Top600-aanpak heeft niet alleen geleid tot een sterke daling van het totale aantal gedagvaarde zaken en strafbeschikkingen, maar ook tot een verbeterde mate van zelfredzaamheid onder jongeren en de mogelijkheid om eerder risico’s te signaleren en doorgroei te voorkomen (Van Grinsven & Verwest, 2017).

Top X-aanpakken maken het mogelijk om uitvoerig, intensief en proactief in te zetten. Ook Veiligheidshuizen maken gebruik van een top X-aanpak (Rovers & Hoogeveen, 2016). Vaak bestaat deze naast de behandeling van complexe zaken (zie ook Peeters & Boutellier, 2020). Bij deze behandeling wordt maatwerk geleverd, Casus op Maat is hier een voorbeeld van. Bij deze aanpak worden niet alleen vertegenwoordigers van betrokken organisaties, maar ook professionals die de cliënt persoonlijk kennen/betrokken zijn gevraagd om met een aanpak te komen (Rovers & Hoogeveen, 2016).

Ook strafrechtelijke interventies vallen onder persoonsgerichte interventies. Uit literatuur blijkt dat jeugddetentie niet noodzakelijkerwijze afschrikkend werkt (Listwan et al., 2013; Van Wijk en Lenders, 2018; Kruisbergen et al., 2019). Dit kan worden verklaard doordat celstraffen over het algemeen laag zijn en soms juist status opleveren. Ook is het vaak zo dat de detentie van een individu onverlet laat dat een crimineel samenwerkingsverband gewoon actief blijft. Daarbij speelt familie een voorname rol. Uit recent onderzoek van Kruisbergen et al. (2019) blijkt dat een gevangenisstraf een carrière in de criminaliteit niet per defi-

nitie doorbreekt. De onderzoekers stellen dat er ‘weinig reden lijkt te veronderstellen dat langere straffen zullen leiden tot minder recidive na vrijlating en een betere opname in de reguliere samenleving’. Echter wordt de criminele carrière wel onderbroken en voorkomt het delicten tijdens de periode van gevangenschap.

Alternatieven als het afpakken van vermogen, het beslagleggen op goederen en het opleggen van boetes en naheffingen door de Belastingdienst heeft meer effect volgens Van Wijk & Lenders (2018). Dit wordt door Lam et al. (2018) de financiële aanpak genoemd. Deze aanpak legt de nadruk op criminele geldstromen en inkomsten en op het feit dat misdaad niet mag lonen.

Gezin

In de literatuur worden interventies waarbij nadrukkelijk ook het systeem (omgeving) van een jongere wordt betrokken, als effectief beschouwd. Denk onder andere aan:

- parent managementtraining (Thijssen et al., 2017),
- Multiple System Therapy (MST) (Boonstra, Doelman, Lange & van der Rijken, 2018)
- Functional Family Therapy (FFT) (Asscher et al., 2014; De Vries et al., 2020; Kenniscentrum kinder- en jeugdpsychiatrie, z.d.; Van der Laan et al., 2008).

De kans van slagen is dan groter. Deze methodieken kunnen zowel in een zogeheten civiel als in een justitieel kader worden ingezet.

Een systeem kan echter ook als risico worden gezien, in plaats van een bron voor positieve gedragsbeïnvloeding. Denk daarbij aan de reeds besproken criminele families, maar ook aan zorgfamilies die zo kwetsbaar zijn, dat ze de jongere weinig te bieden hebben. Uiteraard is er geregeld ook overlap tussen criminele families en zorgfamilies, maar ze zijn niet per definitie hetzelfde (Ferwerda, 2017; Hoeve et al., 2009; Moors & Spapens, 2017, Kruisbergen et al., 2019, Simons et al., 2017; Van Dijk et al., 2018).

De opgave is om een interventie te ontwikkelen die de familiestructuur kan stoppen, zodat de criminele subcultuur niet meer bepalend is. Daarom zal beleid altijd een gelaagde aanpak mogelijk moeten maken: gericht op criminele individuen, maar ook op gezinsverbanden en op de directe sociale omgeving van criminele gezinnen in de buurt waar deze wonen. Er moet volgens Boer et al. (2020) ingezet worden op een integrale, systeemgerichte aanpak, op zo veel mogelijk vlakken die de familie raken.

School

Risicofactoren op het domein school zijn onder andere spijbelen, het vertonen van hinderlijk gedrag op school (denk hierbij aan vechten, bedreigen en versturende gedragingen) en slechte leerprestaties (Van der Put et al., 2012; Weerman & Van der Laan, 2006). Om bijvoorbeeld schoolverzuim te verminderen bestaat er een breed pakket aan justitiële interventieprogramma's (Boekhoorn & TEAM Speller, 2004), zoals de leerstraf Roos voor matige verzuimers, leerstraf Basta voor hardnekkige verzuimers en leerstraf Ouders voor de ouders van hardnekkige verzuimers. Ook bekend is het Onderwijsprogramma Kapot Sterk (Gemeente Utrecht, 2020). Daarin willen gemeente, politie en OM jonge jeugd (groep 7 & 8) bewust maken van de minder aantrekkelijke kanten van een loopbaan in de drugscriminaliteit. Dit sluit aan bij het idee van rolmodellen (De Jong, 2014).

Een rolmodel kan de jongere aanzetten tot een positieve gedragsverandering en helpen bij het vinden van werk, opleiding, huisvesting en het oplossen van een diversiteit aan persoonlijke problemen. Verder is er nog het EPJO: een interactief lesprogramma, ontwikkeld door de politie en de Peter Faber Stichting. Dat richt zich op misdaadpreventie bij kinderen uit groep 8 en middelbare scholieren, waarbij de politie en andere voorbeelden/rolmodellen in gesprek gaan met de kinderen.

Tot slot vindt jongerenwerk op de scholen zelf steeds vaker plaats. Uit zowel internationaal als nationaal onderzoek blijkt, dat schooljongerenwerk helpt bij het versterken van de schoolcarrière, de ontwikkeling van jongeren in kwetsbare situaties en met het voeren van 'goede gesprekken' over hun leefstijl en drugs (Metz, 2017; Sarti et al., 2019). Volgens Sarti et al. (2019) voorkomt deze samenwerking tussen jongerenwerk en onderwijs gebroken schoolcarrières.

Maatschappij en cultuur

Interventies die gericht zijn op de omgeving, kunnen gericht zijn op leeftijdsgenoten. Deze interventies maken veelal gebruik van groepsprocessen en groepsdynamiek. In Nederland zijn er nog weinig als succesvol beoordeelde interventies op dit vlak. Er wordt opgemerkt dat, wanneer er interventies worden ingezet die betrekking hebben op het samenscholen van risicojongeren, er geregeld een verplaatsingseffect optreedt (Brons et al., 2008). Daarnaast wordt de al aangehaalde multisysteemtherapie (MST) regelmatig gebruikt bij jongeren die ernstig gewelddadig probleemgedrag vertonen. Deze interventie speelt in op het gezin, school, leeftijdsgenoten en de buurt. Het afnemen van positieve sociale contacten op bijvoorbeeld school en binnen (sport)verenigingen wordt gecompenseerd door intensiever contact met criminele of antisociale vrienden (Adjiembaks, 2018;

Langendijk & Deelen, 2018). Scholen voorzien leerlingen van positieve sociale contacten. Ook sportclubs kunnen zorgen voor een verandering van omgeving en op deze manier het uitblijven van criminaliteit. Andere voorbeelden van interventies op het terrein van de bredere omgeving zijn:

- Route 27 is een samenwerkingsverband tussen gemeenten, werkgevers en professionals om voortijdig schoolverlaten en jeugdwerkloosheid in de Drechtsteden te bestrijden. De Route 27-ketenpartners spelen elk hun eigen rol in de (traject)begeleiding van risicojongeren richting onderwijs en arbeidsmarkt. De ketenpartners werken in Route 27 samen aan een betere afstemming van hun beleid en uitvoeringspraktijk. De jongere staat daarbij centraal. Route 27 biedt jongeren scholing, werk, hulpverlening of een combinatie daarvan.
- Weer(t) voorwaarts: project voor jongeren die vooruit willen, maar het zelf niet voor elkaar krijgen door bijvoorbeeld contact met justitie, drugsgebruik of gedragsproblemen. Doel: structuur bieden en hen dichterbij de arbeidsmarkt brengen.
- Flevodrome: jongeren van 16-23 jaar met psychische, sociale, emotionele en/of gedragsproblemen. Vangnet voor jongeren die niet in andere trajecten van hulpverlening of onderwijs terecht kunnen komen. Doel: autonomie van de jongere vergroten.
- Wijkscholen (Rotterdam): jongeren tot 23 jaar die geen startkwalificatie hebben, niet op school zitten en geen werk hebben. De jongeren waar de Wijkschool zich op richt, zijn 'overbelast'. Meer concreet betekent dit dat ze op minstens drie van negen verschillende leefgebieden problemen hebben: onderwijs, arbeid, financiën, gezondheid, huisvesting, politie, sociale omgeving, vrije tijd en overige. Vaak is er sprake van gedragsstoornissen, drugsgebruik en criminaliteit. Contact maken met deze jongeren, hen activeren tot meedoen in de eigen wijk(economie) en hen helpen een eigen arbeidsidentiteit op te bouwen, zijn kerndoelen voor de Wijkschool. Het doel van de Wijkschool is om elke jongere zo te ondersteunen, dat hij of zij een zo goed mogelijk passende plek of startpositie weet te verwerven, in een opleiding, in een baan of een combinatie daarvan.
- MoMoney is een uitzendbureau voor kwetsbare jongeren. De jongeren komen binnen bij een intercedent, die voor hen op zoek gaat naar een

werkgever. Als het nodig is worden de jongeren daarnaast ook gekoppeld aan een coach die ze begeleidt bij specifieke problemen. De jongeren krijgen bij het uitzendbureau een gesprek om hun talenten en vaardigheden in beeld te brengen. Dat vormt de basis om op zoek te gaan naar een werkgever.

Palet aan reeds bestaande initiatieven

Bij de interventies gaat het om een indeling van de manieren waarop het gedrag van jeugdigen wordt beïnvloed ten faveure van criminaliteitsbestrijding. Dat helpt ook bij Jonge Aanwas om na te gaan wat beschikbaar en mogelijk is. Daarnaast is er ook de vraag wat er al bestaat in Nederland qua interventies rondom Jonge Aanwas.

Aanvullend op de literatuurscan hebben we daarom ook een internetscan gedaan met als doel een dergelijk overzicht te krijgen (zie tabel 2.3).⁶ Wat direct opvalt aan het overzicht, is dat we beter kunnen spreken over de wat meeromvattende term ‘initiatieven’ dan van interventies. We kwamen immers ook programma’s en projecten tegen, hetgeen niet per se interventies zijn. In het schema staan de projecten, programma’s en interventies daarom door elkaar onder de algemene noemer ‘initiatief’.

Wat verder opvalt aan het overzicht, is dat de doelgroep van de initiatieven sterk varieert en zich niet altijd richt op een doelgroep die overeenkomt met Jonge Aanwas. Sommige initiatieven richten zich bijvoorbeeld vooral op docenten, (andere) professionals of ouders. Verder valt op dat een deel van de initiatieven is gericht op het verkrijgen van kennis en informatie. Andere zijn weer vooral gericht op bewustwording. Het herkennen van signalen en afwijkend gedrag is blijikbaar nog geen sinecure. Verder varieert het uitvoeringsniveau: soms gaat het om gemeentebrede programma’s en andere keren gaat het om een concrete interventie (o.a. een spel, een moedertraining of voorlichting). Opvallend is ook dat slechts één keer in het hele overzicht ‘onderwijs’ wordt genoemd. Dat valt op, omdat onderwijs in de literatuur vaak wordt genoemd als vindplek van signalen (Brons, 2008).

In onderstaande matrix staan initiatieven die in juni 2021 expliciet (weergegeven met een *) dan wel impliciet de term Jonge Aanwas noemen.

Tabel 2.3 – Lijst initiatieven gericht op jongeren

Naam	*Uitvoeringsplan weerbare mensen en wijken Amsterdam: Maatregel Doorgroeiers. ⁷
Doel	*Zicht krijgen op doorgroeiers: welke jongeren houden zich bezig met drugshandel?. Hoe en waarom komen ze hierin terecht en waarom groeien ze door?. *Strategie ontwikkelen om doorgroei te doorbreken
Doelgroep	Jonge Aanwas en doorgroeiers in de drugscriminaliteit.
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • Persoonsgerichte aanpak doorgroeiers (aanpak d.m.v. bestaande en nieuwe interventies, zicht krijgen op doorgroei, rekrutering en signalen en onderzoek naar effectieve interventies ter verstoring van rekruterings- en doorgroeiprocessen. • Onderzoek naar Jonge Aanwas in drugscriminaliteit • Vervolgonderzoek naar kenmerken van doorgroeiers.
Regio	Amsterdam
Naam	Uitvoeringsplan weerbare mensen en wijken Amsterdam: Maatregel Eervolle uitweg bieden. ⁸
Doel	Kans vergroten dat personen die (mogelijk) afglijden in de drugscriminaliteit en –handel, kiezen voor een positief toekomstperspectief en ondersteuning bieden.
Doelgroep	Jongeren en jongvolwassenen die een verhoogde kans hebben op betrokkenheid met drugscriminaliteit of daar al in zitten.
Inhoud	<p>– ‘Het Andere Verhaal’: beeldvorming over drugscriminaliteit beïnvloeden en betrokkenheid voorkomen. I.s.m. ervaringsdeskundigen, externe partijen, jongeren en professionals.</p> <p>–Uitwegteam: kans bieden om een ander levenspad te kiezen. Begeleiding en ondersteuning bieden aan stoppers.</p>
Regio	Amsterdam
Naam	Uitvoeringsplan weerbare mensen en wijken Amsterdam: Nieuw-West en Zuidoost. ¹⁰
Doel	Inzetten van credible messengers (werktitel) om jongeren die in aanraking komen met drugshandel- en -criminaliteit te motiveren tot ander gedrag.
Doelgroep	Jongeren die in aanraking komen met drugshandel en –criminaliteit.

Inhoud	Credible messengers benoemen negatief gedrag, motiveren tot ander gedrag en houden een spiegel voor. Zij zijn gidsen voor de jongeren en kunnen een brug vormen naar hulp en ondersteuning. Dat doen ze d.m.v. gesprekken en hun positie in de gemeenschap.
Regio	Amsterdam
Naam	Uitvoeringsplan weerbare mensen en wijken Amsterdam: Credible Messengers. ⁹
Doel	Nieuw West: middels duurzame, flexibele aanpak de weerbaarheid vergroten en de kwetsbaarheid van jongeren door drugshandel verminderen. Tegengaan van sociale ontwrichting en daarmee de (ervaren) drugsgerelateerde onveiligheid in de wijk verminderen.
Doelgroep	Kwetsbare jongeren
Inhoud	– Regieteam: problemen tackelen, 7 prioriteiten waaronder tegengaan (jeugd)criminaliteit en ontwrichting en perspectief bieden en kansen vergroten. Ook betrekken van context (familie) en inventariseren verslavingsproblematiek onder jongeren die ook in de (drugs)criminaliteit zitten.
Regio	Amsterdam
Naam	Uitvoeringsplan weerbare mensen en wijken Amsterdam: Nieuw-West en Zuidoost. ¹¹
Doel	Zuidoost: middels duurzame flexibele aanpak de weerbaarheid vergroten en de kwetsbaarheid van jongeren door drugshandel verminderen.
Doelgroep	Kwetsbare jongeren
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • Kinderen krijgen een stem. • Omgeving van het woonblok wordt een weerbare plek tegen (drugsgerelateerd) geweld en criminaliteit. • Zichtbare lokale verstoring om het voor drugsdealers onaantrekkelijk maken om te dealen.
Regio	Amsterdam
Naam	Spel: strijden of snitchen, it's a serious game ¹²
Doel	Jongeren laten ervaren hoe je in de criminaliteit belandt. Bewustmaken van de risico's van criminaliteit en het onderwerp bespreekbaar maken.

Doelgroep	Jongeren
Inhoud	4 stappen-programma: wat weet jij, wat vind jij, wat doe jij en wie wil jij zijn?
Regio	Vanuit organisatie STRDR
Naam	Merchandise verkoop STRDR ¹³
Doel	Jaarlijks 5000 euro ophalen om 5 jongeren een goede start te kunnen geven voor hun onderneming.
Doelgroep	Jongeren uit gesloten setting
Inhoud	Jongeren een kans geven op ondernemerschap als alternatief op de arbeidsmarkt.
Regio	Vanuit organisatie STRDR
Naam	Mindset van 'de straat' ¹⁴
Doel	De huidige straatcultuur inzichtelijk maken en praktische tools voor professionals bieden om signalen te herkennen, te duiden en om in te grijpen.
Doelgroep	Professionals
Inhoud	Ingaan op verschillende onderdelen die de mindset van 'de straat' maken: straatcultuur, etiquette van de straat, money is een mindfuck en signalering.
Regio	Vanuit organisatie STRDR
Naam	#StudentAlert ¹⁵
Doel	Leerlingen bewust en weerbaar maken tegen ondermijnende criminaliteit, om zo een criminele carrière te voorkomen.
Doelgroep	Studenten MBO/HBO
Inhoud	Leren hoe het gaat in de criminele wereld, hoe je het herkent en hoe je vervolgens moet handelen.
Regio	NL

Naam	#LeerlingAlert ¹⁶
Doel	Voorkomen dat jongeren kiezen voor een criminele carrière
Doelgroep	Leerlingen
Inhoud	Laten zien hoe het gaat in de criminele wereld, hoe je het herkent en hoe je moet handelen.
Regio	NL
Naam	#OuderAlert ¹⁷
Doel	Docenten bewust maken.
Doelgroep	Docenten
Inhoud	Samenvatting van de les die aan de kinderen gegeven wordt, het herkennen van ondermijnende criminaliteit en wat je kunt doen als je het denkt te herkennen.
Regio	NL
Naam	#DocentAlert ¹⁸
Doel	Docenten bewust maken.
Doelgroep	Docenten
Inhoud	Samenvatting van de les die aan de kinderen gegeven wordt, het herkennen van ondermijnende criminaliteit en wat je kunt doen als je het denkt te herkennen.
Regio	NL
Naam	PIT-aanpak ¹⁹
Doel	Probleemgedrag vroeg opmerken en aanpakken ter voorkomen van ontwikkeling ernstige problemen
Doelgroep	Basisschoolleerlingen
Inhoud	Interventieteam kijkt naar het probleemgedrag zelf en de onderliggende oorzaken. Samenwerking tussen scholen, wetenschappers en coaches.
Regio	Leiden

Naam	Jouw Uitweg ²⁰
Doel	Stimuleren van jongeren om de juiste keuze te maken en hun leven weer op de rit te krijgen.
Doelgroep	Jongeren in de drugswereld/-handel
Inhoud	Jongeren helpen om te kijken wat de beste stappen zijn om uit de drugswereld te komen zonder gezichtsverlies.
Regio	Vanuit de organisatie Straatwaarde(n)
Naam	Kapot Sterk ²¹
Doel	Vergroten weerbaarheid tegen verleidingen van (drugs)criminaliteit.
Doelgroep	Kinderen uit groep 8
Inhoud	5 lessen (waaronder de Escaperoom Foute Centen) en een kick-off waar onderwerpen als dromen en ambities, ondermijning, verleiding, de invloed en consequenties van (verkeerde) keuzes en de kracht van groepsdruk aan bod komen.
Regio	Vanuit de organisatie Straatwaarde(n)
Naam	Escaperoom Foute Centen ²²
Doel	Onderdeel van Kapot Sterk. Inspelen op bewustwording en de schaduwkant van een drugscarrière.
Doelgroep	Basisschoolleerlingen
Inhoud	Inzicht krijgen in de schaduwkant van een drugscarrière. Door samenwerking leren dat je verder komt. Op jonge leeftijd kunnen herkennen van signalen.
Regio	Midden-NL
Naam	Toolkit straatsjablonen drugs & Jonge Aanwas ²³
Doel	Jongeren bereiken met de boodschap dat (drugs)misdaad niet loont.
Doelgroep	Jongeren
Inhoud	Innovatief, preventiegericht instrument in de openbare ruimte op locaties waar (risico)jongeren zich begeven. Laagdrempelig en niet bedoeld om te shamen, maar om jongeren aan te zetten tot nadenken.
Regio	Vanuit de organisatie Straatwaarde(n).

Naam	*Wie praat die gaat ²⁴
Doel	Voorkomen van (de doorgroei) van Jonge Aanwas op de criminele ladder.
Doelgroep	Jonge Aanwas, doorgroeiers en negatieve rolmodellen.
Inhoud	Combinatie van preventie en repressieve maatregelen.
Regio	Vanuit de organisatie Straatwaarde(n).
Naam	*Moedertraining ²⁵
Doel	Vergroten van de weerbaarheid en veerkracht van moeders.
Doelgroep	Moeders van Jonge Aanwas in de ondermijnende criminaliteit.
Inhoud	Cultureel sensitieve training waar moeders leren een schaamtecultuur te doorbreken en leren om hulp te zoeken. Leren hoe ondermijnende gedragsveranderingen zichtbaar herkend kunnen worden bij hun kinderen en hoe de moeders hierop moeten reageren.
Regio	Vanuit de organisatie Straatwaarde(n).
Naam	Film 'Zweven' ²⁶
Doel	Bewustwording
Doelgroep	(kwetsbare) Jongeren
Inhoud	Realiteit achter drugsriminaliteit tonen.
Regio	Vanuit Taskforce RIEC Brabant-Zeeland)
Naam	Jongeren film ZICHT ²⁷
Doel	Bewustwording
Doelgroep	(kwetsbare) Jongeren
Inhoud	Een film die je meeneemt in de belevingswereld van jongeren die zich in criminele kringen (hebben) begeven. Wat drijft hen, hoe maken ze keuzes en wat kunnen wij doen om dit in de toekomst te voorkomen.
Regio	Vanuit Taskforce RIEC Brabant-Zeeland)

2.6 Rol stakeholders

Bij risicofactoren en interventies maken we onderscheid tussen individu, gezin, school en maatschappij (bredere omgeving). Daarmee is nog niet helder welke *rol* de (meest relevante) stakeholders kunnen hebben, als in: welk aandeel zouden zij vanuit hun taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden kunnen hebben bij het tegengaan van Jonge Aanwas. In de interviews hebben we daarop doorggevraagd. In de onderzoeksvragen wordt een onderscheid gemaakt tussen onderwijs, zorg, overheid en sportclubs. Echter, ook op het gebied van rollen biedt de literatuur al enig inzicht vooraf. In het Kennisfundament Risicojeugd worden vier categorieën aangehouden (Brons et al., 2008). We hebben ze – inclusief omschrijving en voorbeelden – samengevat in tabel 2.4.

Tabel 2.4 – Soorten rollen

Grenzen stellen	Vanuit sociale controle inzetten op risicojeugd, bijvoorbeeld met hotspots policing, een avondklok, toezicht op jeugd (niet alleen door politie). Target hardening, street closures (toegang bemoeilijken), invoering avondklok. Niet-geëvalueerde situationele preventietechnieken: doelen verhullen, verwijderen en identificeren, markten verstoren, voordelen ontkennen. Verhogen van de pakkans: bewaking uitbreiden, natuurlijke surveillance versterken, anonimiteit reduceren, gebruik van 'place managers', formele surveillance versterken.
Risicoreductie	Cognitieve gedragstherapeutische interventies, Equip (groeps-gewijze aanpak), individueel gerichte ambulante begeleiding, mentoring.
Opvoeding	Inzetten op de morele ontwikkeling van risicojeugd. Casemanagers in gezinnen, parent managementtraining (PMT), Functional Family Therapy (FFT),
Sociale bindingen	Inzetten op hulpbronnen vanuit sociale netwerken (ook b.v. sportvereniging) die een positieve invloed hebben op het gedrag van risicjongeren. Glen Mills School, Multisysteem Therapie (MST).

2.7 Analyse kader

Zoals aangekondigd in de inleiding, ronden we dit hoofdstuk af met een analysekader. Dat geeft weer hoe de kernbegrippen uit de onderzoeksvragen kunnen worden uitgewerkt, naar wat wordt beschouwd als de voornaamste aspecten

van deze begrippen, op basis van de bestudeerde literatuur. Dit kader vormt zoals aangegeven de basis van onze analyse van politie en interviewdata en de ordening van de empirische hoofdstukken hierna.

Tabel 2.5 – Analyse kader

1. Jonge Aanwas bij (georganiseerde) drugshandel
<i>Aard, omvang en achtergrond van Jonge Aanwas (Regio Den Haag)</i>
Leeftijd
Rol in het netwerk (wat doen ze?)
Achtergrond (profielen: wie zijn het?)
Actieradius
Ontwikkeling (2017-2020)
2. Betrokken raken Jonge Aanwas bij georganiseerde drugshandel (proces)
<i>Diversiteit aan manieren waarop jongeren als Jonge Aanwas betrokken raken bij georganiseerde drugshandel.</i>
Rekrutering
Geleidelijke instroom via bestaande sociale netwerken
Geleidelijke instroom via criminele familie
Overig
3. Drijfveren
<i>Motieven op individueel niveau die de doorslag geven bij het betrokken raken bij drugshandel</i>
Sensatie
Status
Geld
Overig
4. Factoren (voedingsbodem)
<i>De meerlaagse voedingsbodem voor het betrokken raken bij (jeugd)criminaliteit voor jongeren in het algemeen</i>
Individueel (o.a. invloed alcohol en drugs – psychopathologie – agressie – vroegdelinquent gedrag – traumatische ervaringen).

Gezin (o.a. pedagogische onmacht – huiselijk geweld – delinquente ouder – ouders met drank- of drugsprobleem – broer(s) en/of zus(sen) delinquent of kampend met gedragsproblemen – wijzigingen in de thuissituatie).
School (o.a. pesten – spijbelen – slechte leerprestaties – gedrag van vrienden, agressief en antisociaal – risicovolle vrijetijdsbesteding).
Maatschappij/cultuur (o.a. armoede en werkloosheid – verloederde wijk of buurt – dicht opeenvoeren wonen – grote mobiliteit in wijk – geringe sociale bindingen – gebrekkige organisatie (lokale) gemeenschap).
5. Signalen²⁸
<ul style="list-style-type: none"> • Ongeoorloofde schooluitval/verminderde schoolprestaties. • (meer) contact met criminele en/of intimiderende figuren (bv. oudere personen met negatieve invloed) • meer tijd op social media doorbrengen zonder daar open over te zijn • schulden en/of onverklaarbaar bezit van (cash) geld, telefoon(s), dure (merk)kleding, luxe goederen – verslaving aan gokken, drugs, alcohol • minder omgang met leeftijdsgenoten in de reguliere kringen (isolatie) • met (vuur)wapens en/of drugs op straat lopen/thuis bewaren • laat thuis of (vaker dan gebruikelijk) van huis gaan, soms op vreemde tijdstippen, zonder uitleg • sneller agressief, boos gedrag, hulp vermijden • meerdere telefoons veel berichtjes (ook op vreemde tijdstippen) • onverklaarbaar bezit van kleine plastic zakjes en/of chemische (meng) middelen/weegschaal • – heimelijke omgang met (nieuwe) vrienden, familie afzijdig houden van vrienden.
6. Soorten interventiemogelijkheden bij voorkomen Jonge Aanwas
<i>Categorieën van opties om Jonge Aanwas te voorkomen, met voedingsbodem als vertrekpunt</i>
Individueel (o.a. rol strafrecht)
Gezin
School
Maatschappij en cultuur
Overig
7. Rol stakeholders
<i>Rol stakeholders zoals onderwijs, zorg, overheid en sportclubs</i>
Grenzen stellen
Risicoreductie

Opvoeding
Sociale bindingen

Eindnoten

1. Zo blijkt uit de recente studie Dealers in de Dop door onderzoekers van de Politie Eenheden Amsterdam en Midden-Nederland (2021), een onderzoek voor gemeente Tilburg door Bruinsma (2020) en onderzoeken in het kader van het Programma Straatwaarden in Midden-Nederland.
2. Horizontale rekrutering vatten we dan op als werving van zij-instromers. Het dominante patroon voor de Nederlandse situatie is dat van de late (volwassen) zij-instromers, die anders betrokken raken bij georganiseerde criminaliteit via 'opklimmen' (Van de Bunt & Kleemans, 2007). Deels is daarbij sprake van 'verticale rekrutering'. Het gaat daarbij echter wel om nieuwe aanwas maar per definitie niet (meer) om Jonge Aanwas.
3. <https://veiligheidscoalitie.nl/nieuws/?id=1541> bezocht op 22 februari 2021.
4. Voor de volledige opsomming van de factoren wordt verwezen naar de betreffende publicatie.
5. En veelal ook de lokale zogeheten Zorg- en Veiligheidskamers.
6. De initiatieven die specifiek van toepassing zijn op de drie casusgemeenten Noordwijk, Delft en Den Haag worden in het hoofdstuk Interventies behandeld. Het gaat hier om de vraag wat er buiten deze gemeenten in NL aan initiatieven zijn, gericht op jonge aanwas.
7. Gemeente Amsterdam (21 april 2020). Uitvoeringsplan Weerbare Mensen, Weerbare Wijken. Programma Terugdringen Drugshandel
8. Gemeente Amsterdam (21 april 2020). Uitvoeringsplan Weerbare Mensen, Weerbare Wijken. Programma Terugdringen Drugshandel.
9. Gemeente Amsterdam (21 april 2020). Uitvoeringsplan Weerbare Mensen, Weerbare Wijken. Programma Terugdringen Drugshandel.
10. Gemeente Amsterdam (21 april 2020). Uitvoeringsplan Weerbare Mensen, Weerbare Wijken. Programma Terugdringen Drugshandel.
11. Gemeente Amsterdam (21 april 2020). Uitvoeringsplan Weerbare Mensen, Weerbare Wijken. Programma Terugdringen Drugshandel.
12. <https://strdr.academy/#Trainers>
13. <https://www.linkedin.com/company/strdr-nu/>
14. <https://strdr.academy/#Training>
15. <https://www.pvo-oostnederland.nl/wat-is-pvo-oost-nederland/student-alert/>
16. <https://www.pvo-oostnederland.nl/wat-is-pvo-oost-nederland/leerlingalert/>
17. <https://www.leerlingalert.nl/les/basisles-van-ouderalert-bewustwording/>
18. <https://www.leerlingalert.nl/les/docentalert/>
19. [https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6786530114399301632/?commentUrn=urn%3Ali%3Acomment%3A\(ugcPost%3A6786530114101489664%2C6786922848461041664\)](https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6786530114399301632/?commentUrn=urn%3Ali%3Acomment%3A(ugcPost%3A6786530114101489664%2C6786922848461041664))
20. <https://veiligheidscoalitie.nl/apothekerskast/georganiseerde-ondermijnende-crim/straatwaarden2/duurzaam-voorkomen/>
21. <https://veiligheidscoalitie.nl/apothekerskast/georganiseerde-ondermijnende-crim/straatwaar->

- den2/duurzaam-voorkomen/
22. <https://veiligheidscoalitie.nl/nieuws/?id=1844>
  23. <https://veiligheidscoalitie.nl/apothekerskast/georganiseerde-ondermijnende-crim/straatwaarden/duurzaam-voorkomen/>
  24. <https://veiligheidscoalitie.nl/apothekerskast/georganiseerde-ondermijnende-crim/straatwaarden2/duurzaam-voorkomen/>
  25. <https://veiligheidscoalitie.nl/apothekerskast/georganiseerde-ondermijnende-crim/straatwaarden2/duurzaam-voorkomen/>
  26. <https://www.youtube.com/watch?v=dJqW3GS5JTQ>
  27. <https://www.youtube.com/watch?v=GAZCRhdsCBs>
  28. Bron: Signalen Drugs & Jonge Aanwas (Programma Straatwaarde(n), 2021).

3

Drugscriminaliteit in de Regionale Eenheid Den Haag

We beschrijven in dit hoofdstuk de drugscriminaliteit in de gehele Regionale Eenheid Den Haag. De politieregistraties vormen hiervoor de bron. Het is goed om hierbij op te merken dat de gegevens vooral de politie-inzet op drugsdelicten weergeven en niet zozeer de werkelijke omvang van de drugscriminaliteit. Als eerste worden de geregistreerde drugsdelicten beschreven, waarbij we ook de gemeenten in de regio op hoofdlijnen met elkaar vergelijken. Daarna komen de kenmerken van de drugssubjecten aan de orde. Voor zowel de drugsdelicten als de drugssubjecten maken we een vergelijking met het jaar 2017. Het hoofdstuk besluit met een resumé.

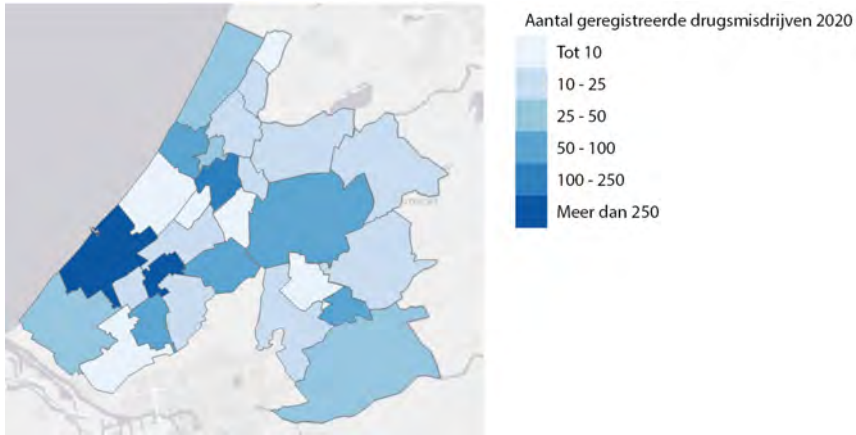
3.1 Geregistreerde drugsdelicten

In totaal zijn er in 2020 in de Regionale Eenheid Den Haag 1.263 drugsdelicten geregistreerd. In de gemeente Den Haag worden de meeste drugsdelicten geregistreerd, namelijk ruim een derde van het totaal (34%). Op de tweede plaats komt Leiden met dertien procent (zie figuur 3.1). Wat betreft de andere twee onderzoeksgemeenten komt Delft op de vijfde plaats en Noordwijk op de elfde plaats (van de 27 gemeenten die tot de Regionale Eenheid Den Haag behoren).

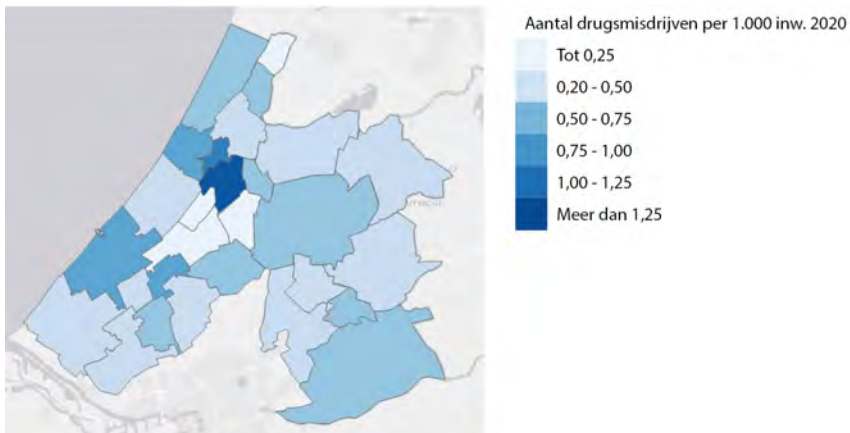
De voornoemde bevindingen van het aantal drugsdelicten per gemeente zijn te verklaren aan de hand van inwonersaantallen. Den Haag heeft nu eenmaal meer inwoners dan bijvoorbeeld Noordwijk. Om die reden is nagegaan hoeveel drugsdelicten er per 1.000 inwoners worden geregistreerd, waardoor we de gemeenten onderling kunnen vergelijken. Gemiddeld over de gehele regio worden er per 1.000 inwoners 0,65 drugsdelicten geregistreerd. Den Haag en Delft scoren daar met gemiddeld 0,78 en 0,72 iets boven, en Noordwijk iets beneden het gemiddelde met 0,61. In figuur 3.2 is dit visueel weergegeven, waarbij opvalt dat Leiden de meeste drugsdelicten heeft per 1.000 inwoners, namelijk 1,27.

Figuur 3.1 – Aantal geregistreerde drugsdelicten naar gemeente in de regio Den Haag, 2020 (n=1263)

Figuur 3.2 – Aantal geregistreerde drugsdelicten per 1.000 inwoners naar gemeente in de regio Den Haag, 2020 (n=1263)

In het politieregistratiesysteem worden verschillende drugsdelicten onderscheiden: bezit, handel en vervaardigen van soft- en harddrugs. Uit onderstaande tabel blijkt handel in harddrugs het vaakst te worden geregistreerd in de regio Den Haag in 2020, gevolgd door bezit van harddrugs en het bezit en vervaardigen van softdrugs. De andere drugsdelicten komen minder vaak voor in de politieregistraties (zie tabel 3.1).

Tabel 3.1 – Registraties naar soort drugsdelicten in de regio Den Haag, 2020 (n=1263)

Registratie	n	%
Bezit harddrugs (lijst I)	353	28%
Bezit softdrugs (lijst II)	233	18%
Handel e.d. harddrugs (lijst I)	354	28%
Handel e.d. softdrugs (lijst II)	81	6%
Overige drugsmisdrijven	11	1%
Vervaardigen harddrugs (lijst I)	14	1%
Vervaardigen softdrugs (lijst II)	217	17%
Totaal	1263	100%

De politie registreert ook de pleeglocatie van een drugsdelict. Het blijkt dat meer dan de helft van de drugsdelicten op de openbare weg wordt gepleegd en ruwweg een kwart in een woning (zie tabel 3.2). In de overige gevallen gaat het onder meer om bedrijven. Ook hebben we gekeken naar de relatie tussen pleeglocatie en typen drugsdelicten. Het bezit van drugs komt vooral voor in parken, horecabedrijven, op de openbare weg en parkeerplaatsen. De handel in drugs vindt vooral plaats bij autogarages of tankstations en het vervaardigen ervan in bedrijfspanden, woningen en winkels.

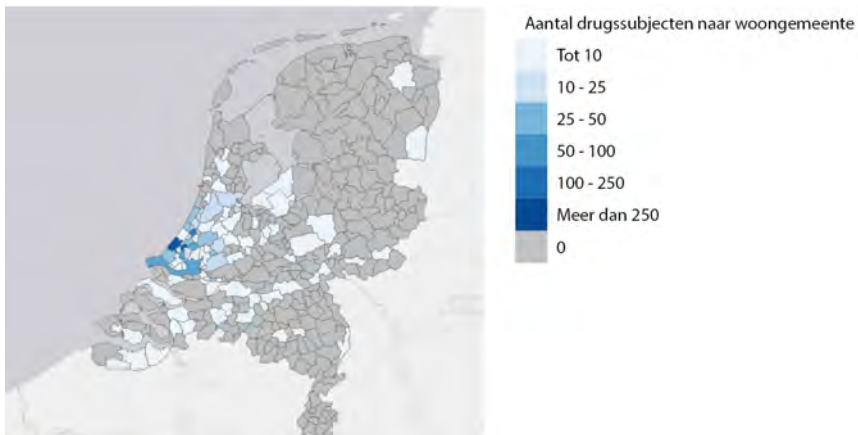
Tabel 3.2 – Locatie drugsdelict in de regio Den Haag, 2020 (n=1263)

Locatie	n	%
Openbare weg	684	54%
Woning	325	26%
Bijzonder gebouw of terrein	74	6%
Bedrijfsterrein of -pand	46	4%
Parkeerplaats	42	3%
Horecabedrijf	18	1%
Autogarage of tankstation	9	1%
Winkel	10	1%
Park	12	1%
Andere locatie	43	3%
Totaal	1263	100%¹

3.2 Geregistreeerde drugssubjecten

In totaal werden er in 2020 van de in de regio Den Haag gepleegde 1.263 drugsdelicten, 1.468 drugssubjecten (verdachten) geregistreerd. Van deze subjecten is de woonplaats in kaart gebracht (zie figuur 3.3). Bijna driekwart van de subjecten is woonachtig in de regio Den Haag (74%), waarvan 31 procent in Den Haag, 7 procent in Leiden, 4 procent in Delft en 2 procent in Noordwijk. Ruim een kwart (26%) komt van buiten de regio.

Figuur 3.3 – Aantal drugssubjecten naar woongemeenten, 2020 (n=1468)

Evenals bij de drugsdelicten is ook hier het aantal verdachten gerelateerd aan het aantal inwoners van de gemeenten in de regionale eenheid. Het gemiddeld aantal drugssubjecten per 1.000 inwoners voor de gehele regio is 0,56. Den Haag steekt daar met 0,82 bovenuit, gevolgd door Leiden met 0,81. Delft en Noordwijk scoren respectievelijk 0,53 en 0,64.

Negentig procent van de drugssubjecten is man. De drugssubjecten zijn tussen de 13 (jongste) en 80 (oudste) jaar oud, waarbij de gemiddelde leeftijd 31,3 jaar is. De grootste groep – ruim een derde – is tussen de 20-30 jaar oud (zie tabel 3.3).

Tabel 3.3 – Leeftijd van plegen drugsdelict in de regio Den Haag, 2020 (n=1468)

Leeftijd	n	%
Jonger dan 20 jaar	258	18%
20 tot 30 jaar	544	37%
30 tot 40 jaar	310	21%
40 tot 50 jaar	187	13%
50 jaar of ouder	169	12%
Total	1468	100%

De politie registreert ook de nationaliteit van de verdachten. Het blijkt dat bijna driekwart van de verdachten van drugscriminaliteit uit de regio Den Haag in 2020 (72%) een Nederlandse of westerse nationaliteit heeft, en de resterende 28% een niet-westerse achtergrond.²

Tabel 3.4 – Achtergrond drugssubject in de regio Den Haag, 2020 (n=1468)

Achtergrond	n	%
Nederlandse achtergrond	881	60%
Westerse achtergrond	172	12%
Niet-westerse achtergrond	415	28%
Totaal	1468	100%

Het gemiddelde aantal antecedenten³ voor de gehele groep drugssubjecten uit 2020 is 8,2.⁴ Bijna de helft heeft minder dan vijf antecedenten (zie tabel 3,5). Een kleine vier procent heeft er 50 of meer.

Tabel 3.5 – Antecedenten drugssubjecten in de regio Den Haag, 2020 (n=1468)

Antecedenten	n	%
Minder dan 5	669	46%
5 tot 10	289	20%
10 tot 20	228	16%
20 tot 50	217	15%
50 of meer	65	4%
Totaal	1468	100%

De vraag is vervolgens waar die antecedenten uit bestaan. Met andere woorden: om welke delicten gaat het? Vermogensmisdrijven vormen met 40 procent de grootste groep delicten binnen het totaal aantal antecedenten (zie tabel 3.6). Zestig procent van de drugssubjecten heeft zich één keer of meermaals schuldig gemaakt aan vermogensmisdrijven. De helft van de drugssubjecten maakt zich (ook) schuldig aan geweldsmisdrijven en vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde. In vijftien procent van de antecedenten gaat het om drugsdelicten.⁵

Tabel 3.6 – Soorten antecedenten drugssubjecten in de regio Den Haag, 2020 (n=1468)

Antecedenten	Subjecten		Delicten		Gemiddelde
	n	%	n	%	
Vermogensmisdrijf	885	60%	7163	40%	4,9
Vernielingen, misdrijven openbare orde en overige misdrijven	733	50%	3336	19%	2,3
Geweldsmisdrijven	707	48%	2694	15%	1,8
Seksuele misdrijven	63	4%	104	1%	0,1
Verkeersmisdrijven	534	36%	1554	9%	1,1
Drugsmisdrijven	1220	83%	2622	15%	1,8
Wapenmisdrijven	300	20%	475	3%	0,3
Totaal	1468	100%	17948	100%	12,2

Bijna de helft van de drugssubjecten heeft slechts één geregistreerd drugsantecedent. De rest heeft er meer. Een beperkt aantal (1%) heeft tien of meer drugsantecedenten.

Tabel 3.7 – Drugsantecedenten drugssubjecten in de regio Den Haag, 2020 (n=1468)

Drugsantecedenten	n	%
Geen	248	17%
Eén	684	47%
2 tot 5	419	29%
5 tot 10	97	7%
10 of meer	20	1%
Totaal	1468	100%

Verder hebben we de lengte van de criminele carrière bepaald van de drugssubjecten. Die is gemiddeld 109 maanden.⁶ Ruim een kwart van de drugssubjecten is minder dan een jaar crimineel actief, althans volgens politieregistraties. Een relatief grote groep (14%) is langer dan twintig jaar crimineel actief.

Tabel 3.8 – Lengte criminele carrière drugssubjecten in de regio Den Haag, 2020 (n=1360)

Criminele carrière	n	%
Minder dan 1 jaar	375	28%
1 tot 5 jaar	207	15%
5 tot 10 jaar	292	21%
10 tot 20 jaar	298	22%
20 jaar of langer	188	14%
Totaal	1360	100%

Tot slot van dit algemene hoofdstuk over drugscriminaliteit in de Regionale Eenheid Den Haag is bepaald welke typen drugssubjecten er in de regio zijn.

Tabel 3.9 – Classificatie van subjecten in fase criminele carrière

Leeftijd	Actieradius			
	Lokaal	Regionaal	Landelijk	Diffuus
Jonger dan 17	Jonge aanwas	Rising star	Harde kern	X
18 tot en met 21	Rising star	Rising star	Harde kern	Rising star
22 tot en met 29	Criminele 'locals'	Harde Kern	Harde kern	Harde kern
30 tot en met 39	Criminele 'locals'	Criminele 'locals'	Harde kern	Criminele 'locals'
40 of ouder	Facilitator	Facilitator	Harde kern	Criminele 'locals'

Uit onderstaande tabel blijkt dat ruim een derde van de drugssubjecten is in te delen in een type.⁷ Vijftien procent is te typeren als Criminele Local, ofwel drugssubjecten ouder dan 21 jaar die lokaal en/of regionaal actief zijn. Facilitators hebben eenzelfde actieradius, maar zijn 40 jaar en ouder. De Harde Kern (7%) is (voornamelijk) landelijk actief. Het percentage Jonge Aanwas is gering (2%).

Dit zijn jongeren tot en met 17 jaar die lokaal actief zijn. Een andere interessante groep zijn de Rising Stars die 18 t/m 21 jaar zijn en lokaal en/of regionaal crimineel actief zijn, dit is een tiende van de drugssubjecten (zie tabel 3.10).

Tabel 3.10 – Dadertypering in de regio Den Haag, 2020 (n=1468)

Dadertypering	n	%
Criminele Locals	226	15%
Facilitators	59	4%
Harde Kern	109	7%
Jonge Aanwas	28	2%
Rising Star	143	10%
Geen typering	903	62%
Totaal	1468	100%

Jonge Aanwas en Rising Stars in de Regionale Eenheid

In de Regionale Eenheid Den Haag worden 171 personen als Jonge Aanwas (n=28) of Rising Stars (n=143) aangemerkt. Het gaat om subjecten die maximaal 21 jaar oud zijn ten tijde van het gepleegde drugsdelict. Gemiddeld zijn deze 171 subjecten 18,4 jaar oud.

Tabel 3.11 – Leeftijd Jonge Aanwas en Rising Stars in de regio Den Haag ten tijde van het drugsdelict, 2020 (n=171)

Leeftijd	n	%
13 jaar	1	1%
14 jaar	3	2%
15 jaar	7	4%
16 jaar	18	11%
17 jaar	22	13%
18 jaar	25	15%
19 jaar	43	25%
20 jaar	40	23%
21 jaar	12	7%
Totaal	171	100%

De Jonge Aanwas en Rising Stars zijn overwegend mannen, drie subjecten zijn vrouwen. Een derde van deze drugssubjecten woont in de gemeente Den Haag, terwijl 9 procent in Leiden woont. De top vijf wordt gecomplementeerd door Delft (6%), Katwijk (6%), Gouda (4%) en Zoetermeer (4%). Bijna twee derde van de Jonge Aanwas en Rising Stars (63%) heeft een Nederlandse achtergrond, en ruim een derde (37%) heeft een migratieachtergrond.⁸ Het gemiddeld aantal antecedenten voor deze drugssubjecten is 9,9. Dit is minder dan het gemiddelde van de 1.468 drugssubjecten (12,2). Het gemiddeld aantal drugsantecedenten die door de Jonge Aanwas en Rising Stars wordt gepleegd is 1,5, wat ook minder is dan het gemiddelde van de 1.468 subjecten (1,8). Een voor de hand liggende verklaring hiervoor is de jonge leeftijd van de Jonge Aanwas en Rising Stars.

3.3 Vergelijking met 2017

We vergelijken de gegevens over de drugscriminaliteit uit 2020 met het jaar 2017 om eventuele veranderingen te kunnen waarnemen. De oorzaak van die veranderingen zijn niet geheel duidelijk, mogelijk speelt COVID-19 hier een rol in, omdat de politie andere (lees: meer) taken erbij kreeg, in verband met de extra inzet voor de handhaving van de openbare orde.

In 2017 registreerde de politie 1.461 unieke drugsdelicten in de Regionale Eenheid Den Haag. Dit zijn er 198 meer dan in het onderzoeksjaar 2020. Het gaat om drugsbezit (48%), drugshandel (21%) en om het vervaardigen van drugs (30%). In 2020 is het aandeel registraties met betrekking tot drugshandel significant groter dan in 2017. Het aandeel registraties met betrekking tot het vervaardigen van drugs neemt met twaalf procentpunt af, een significant verschil. Het aandeel registraties voor drugsbezit en overige drugsdelicten blijft nagenoeg gelijk.

De top vijf van pleeggemeenten is in beide jaren hetzelfde: Den Haag, Leiden, Alphen aan den Rijn, Zoetermeer en Delft. In zowel 2017 als 2020 zijn deze gemeenten goed voor bijna twee derde van alle registraties van drugsdelicten. Het aandeel drugsdelicten daalt significant in de gemeente Den Haag. In de gemeenten Leiden en Westland is juist een (significante) stijging van het aandeel drugsdelicten zichtbaar.

De 1.461 geregistreerde drugsdelicten in 2017 worden door 2.051 drugssubjecten gepleegd. Dit betekent dat in de periode 2017 t/m 2020, behalve het aantal drugsdelicten, ook het aantal drugssubjecten daalt (met 583 drugssubjecten).

Het aantal drugssubjecten dat zowel in 2017 als in 2020 staat geregistreerd voor een drugsdelict, is 102. De gemiddelde leeftijd van de drugssubjecten is in

beide jaren ruim 31 jaar oud. Het aandeel drugssubjecten jonger dan 20 jaar stijgt significant van 16 procent in 2017 naar 19 procent in 2020.

In 2017 pleegt 55 procent van de drugssubjecten het drugsdelict buiten de woongemeente. In 2020 is dit 50 procent, een significante daling ten opzichte van 2017. Drugssubjecten zijn in de periode van 2017 tot en met 2020 dus vaker drugsdelicten in de woongemeente gaan plegen.

3.4 Resumé

We hebben in dit hoofdstuk op basis van politieregistraties uit 2020 een algemeen beeld geschetst van de drugsriminaliteit (delicten en subjecten) voor de regio Den Haag. Daarbij is op hoofdlijnen ook een vergelijking gemaakt met 2017. In totaal zijn er in 2020 1.263 drugsdelicten geregistreerd.

Ruim de helft van de drugsdelicten heeft betrekking op bezit en handel in harddrugs. De meeste drugs misdrijven worden in absolute zin in Den Haag gepleegd. Relatief, gemeten naar het aantal inwoners, scoort Den Haag iets boven het gemiddelde. In Leiden worden de meeste drugsdelicten geregistreerd per 1.000 inwoners. De pleeglocaties zijn vooral de openbare weg en woningen.

Er zijn in 2020, in vergelijking met 2017, minder drugsdelicten geregistreerd, mogelijk als gevolg van COVID waardoor de politie andere prioriteiten kreeg. Het aandeel registraties van drugshandel is toegenomen. In sommige gemeenten is het aandeel van de drugsdelicten toegenomen (bijvoorbeeld Leiden) en in andere gemeenten juist afgenomen (bijvoorbeeld Den Haag).

In 2020 zijn er in de regionale eenheid 1.468 drugssubjecten (verdachten) geregistreerd. De meesten komen uit Den Haag, ongeveer een kwart woont buiten de regionale eenheid. Rekening houdend met het inwoneraantal komen de meeste drugssubjecten uit Leiden. De grootste groep – ruim een derde – is tussen de 20 en 30 jaar oud. Een kleine twintig procent is jonger dan 20 jaar ten tijde van het drugsdelict. De criminele carrière duurt voor de groep drugssubjecten negen jaar. Ze plegen naast drugsdelicten vooral vermogensdelicten. Bijna drie kwart van de groep heeft een Nederlandse of westerse achtergrond. Qua typologie is twee procent aan te merken als Jonge Aanwas en tien procent als Rising Star.

In 2020 worden er ook minder drugssubjecten geregistreerd dan in 2017. Het aandeel jonge drugssubjecten (jonger dan 20 jaar) is in 2020 wel toegenomen. De drugssubjecten plegen in 2020 hun delicten vaker in hun eigen woongemeente dan in 2017.

Eindnoten

1. Afgerond op 100.
2. We hanteren de indeling van het CBS. Indien iemand meerdere nationaliteiten heeft, is de migratieachtergrond als leidend beschouwd (een Nederlandse en Somalische afkomst betekent dus een niet-westerse achtergrond, een Nederlandse en Poolse afkomst betekent een westerse achtergrond).
3. Volgens de politie gaat het om antecedentdelicten. Het daadwerkelijk aantal – naar het OM – ingezonden dossiers valt mogelijk lager uit.
4. Sommige personen hebben geen antecedenten volgens de politieregistraties. Dit komt omdat niet iedere zaak wordt ingezonden naar het OM. Het kan dus zo zijn dat iemand als drugsubject wordt aangemerkt (vanwege drugsmisdrijf gepleegd in 2020) maar geen antecedenten heeft. Dan is het proces-verbaal om welke reden dan ook niet beoordeeld door het OM.
5. In de tabel is te zien dat niet alle drugsubjecten een antecedent heeft voor drugs. Er is pas sprake van een drugsantecedent als het OM het proces-verbaal beoordeeld en is geconstateerd dat het om een drugsmisdrijf gaat.
6. De drugsubjecten die geen antecedenten hebben (n=108) zijn hier buiten beschouwing gelaten.
7. Dat houdt in dat 62 procent niet is in te delen. Dat heeft te maken met de condities waaraan iemand moet voldoen om te kunnen worden ingedeeld. In dit geval is dat minimaal tien politieregistraties waarvan er minimaal drie als verdachte. Logischerwijs veranderen de percentages als er minder of juist meer registraties worden aangehouden.
8. 33 procent heeft een niet-westerse migratieachtergrond, en 4 procent een westerse migratieachtergrond.

4

Drugscriminaliteit in de gemeente Den Haag

Een van de drie onderzoeksgemeenten waar we specifiek op ingaan is Den Haag. Naast de gegevens uit de politieregistraties over de aard en omvang van de drugscriminaliteit in Den Haag, maken we ook gebruik van de resultaten uit de interviews. De respondenten is gevraagd om te reflecteren op de kwantitatieve bevindingen en de geconstrueerde netwerken en hun kennis en ervaringen met betrekking tot werving, achtergronden van de jonge drugssubjecten en mogelijkheden voor aanpak. Het hoofdstuk kent grofweg de indeling: drugsdelicten, drugssubjecten, criminele netwerken en vergelijking met 2017.

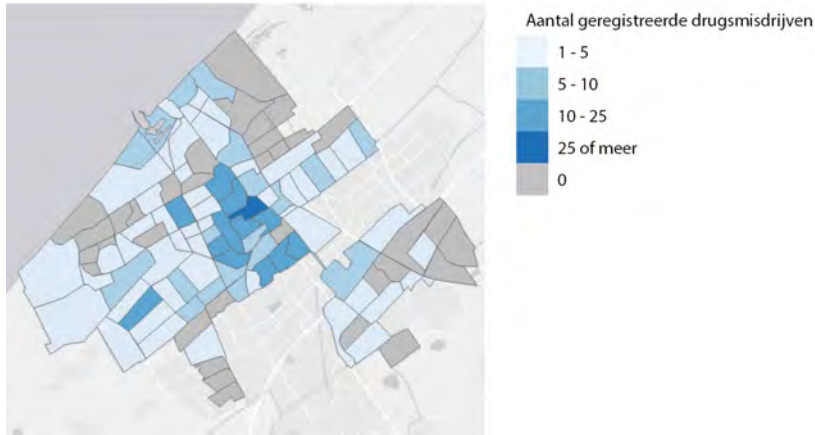
4.1 Geregistreerde drugsdelicten

In totaal zijn er in Den Haag in 2020 427 drugsdelicten geregistreerd. Een analyse naar buurtniveau levert op dat de meeste delicten in de buurten Zuidwal (n=34), Schildersbuurt-Noord (n=23), Valkenboskwartier (n=17) en Schildersbuurt-West (n=16) zijn gepleegd (zie figuur 4.1).

Het gaat in bijna een kwart van de gevallen (23%) om vervaardigen van drugs, terwijl ruim een derde van de registraties (37%) om drugshandel gaat. De resterende registraties (40%) betreffen nagenoeg allemaal drugsbezit.

De helft van de drugsdelicten is geconstateerd op de openbare weg en ruwweg een derde in een woning (zie tabel 4.1). Een nadere analyse naar soort drugsdelict levert het beeld op dat drugsbezit vooral voorkomt in horecabedrijven en op de openbare weg. De handel van drugs wordt het meest geregistreerd bij autogarages of tankstations en parkeerplaatsen en het vervaardigen gebeurt voornamelijk in bedrijfspanden, woningen en winkels.

Figuur 4.1 – Aantal geregistreerde drugsdelicten in de gemeente Den Haag op buurtniveau, 2020 (n=427)

Tabel 4.1 – Locatie drugsmisdrijf in de gemeente Den Haag, 2020 (n=427)

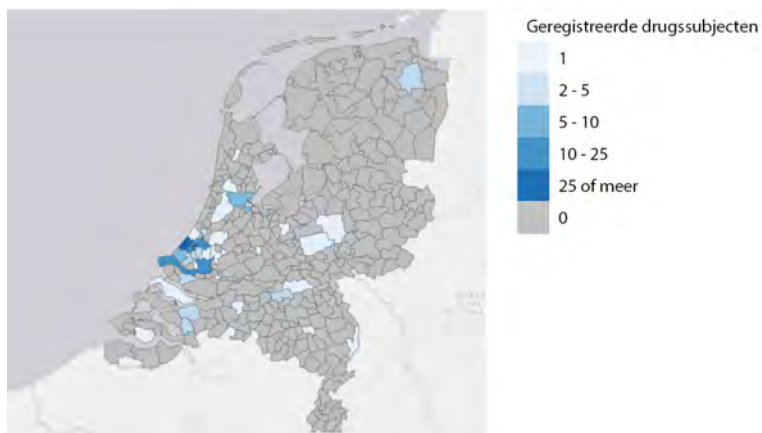
Locatie	n	%
Autogarage of tankstation	5	1%
Bedrijfsterrein of -pand	6	1%
Bijzonder gebouw of terrein	21	5%
Horecabedrijf	13	3%
Openbare weg	225	53%
Overige	12	3%
Park	1	0%
Parkeerplaats	7	2%
Winkel	3	1%
Woning	134	31%
Totaal	427	100%

4.2 Geregistreerde drugssubjecten

Voor de 427 drugsmisdrijven zijn in Den Haag in 2020 529 unieke drugssubjecten geregistreerd. Twee derde van hen (66%) woont ook in Den Haag. De overige drugssubjecten wonen in gemeenten verspreid over Nederland. Uit het kaartje hieronder blijken verschillende drugssubjecten in de regio Rotterdam-Rijnmond te wonen. Een tiende van de Haagse drugssubjecten heeft de status

RNI (Registratie Niet-ingezetene), ofwel personen die korter dan vier maanden in Nederland wonen, zoals arbeidsmigranten.¹

Figuur 4.2 – Woongemeente drugssubjecten, 2020 (n=529)

Het overgrote deel van de geregistreerde drugssubjecten is man (92%). De gemiddelde leeftijd van de 529 drugssubjecten is 34,8 jaar oud. De drugssubjecten zijn tussen de 14 (jongste) en 76 (oudste) jaar oud. Tien procent is 20 jaar of jonger en een derde is tussen de 20 en 30 jaar oud. Ruim een derde is 40 jaar of ouder (zie tabel 4.2).

Tabel 4.2 – Leeftijd van plegen drugsmisdrijf drugssubject in de gemeente Den Haag, 2020 (n=529)

Leeftijd	n	%
Jonger dan 20 jaar	54	10%
20 tot 30 jaar	170	32%
30 tot 40 jaar	122	23%
40 tot 50 jaar	92	17%
50 jaar of ouder	91	17%
Totaal	529	100%

De nationaliteit van degenen die in Den Haag een of meer drugsdelicten hebben gepleegd is in iets meer dan de helft van de gevallen (52%) Nederlands, terwijl ruim een derde (35%) een niet-westerse achtergrond heeft (zie tabel 4.3).

Tabel 4.3 – Achtergrond drugssubject in de gemeente Den Haag, 2020 (n=529)

Achtergrond	n	%
Nederlandse achtergrond	276	52%
Westerse achtergrond	69	13%
Niet-westerse achtergrond	184	35%
Total	529	100%

De groep drugssubjecten als geheel heeft gemiddeld 14,5 antecedenten opgebouwd. De grootste groep – zo'n 40 procent – heeft gemiddeld minder dan vijf antecedenten (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4 – Antecedenten drugssubjecten in de gemeente Den Haag, 2020 (n=529)

Antecedenten	n	%
Minder dan 5	216	41%
5 tot 10	99	19%
10 tot 20	93	18%
20 tot 50	92	17%
50 of meer	29	5%
Totaal	529	100%

De aard van de gepleegde strafbare feiten staat in onderstaande tabel verder uitgesplitst. Hieruit blijkt dat de Haagse drugssubjecten voornamelijk geregistreerd staan voor vermogensdelicten. Ongeveer twee derde van hen heeft daarvoor registraties en de vermogensdelicten vormen 44 procent van het totaal aantal gepleegde delicten. De drugsdelicten vormen dertien procent van het totaal aantal registreerde delicten. De helft van de drugssubjecten staat ook geregistreerd voor geweldsmisdrijven.

Tabel 4.5 – Soorten antecedenten drugssubjecten in de gemeente Den Haag, 2020 (n=529)

Soort antecedent	Subjecten		Misdrijven		Gemiddeld
	n	%	n	%	
Vermogensmisdrijf	342	65%	3357	44%	6,4
Vernielingen, misdrijven openbare orde en overige misdrijven	284	54%	1404	18%	2,7
Geweldsmisdrijven	276	52%	1039	14%	2
Seksuele misdrijven	27	5%	54	1%	0,1
Verkeersmisdrijven	198	37%	594	8%	1,1
Drugsmisdrijven	454	86%	1000	13%	1,9
Wapenmisdrijven	125	24%	198	3%	0,4
Totaal	529	100%	7646	100%	14,5

De gemiddelde duur van de criminele carrière van de drugssubjecten is 129 maanden (ruim tien jaar). In onderstaande tabel is ook te zien dat een relatief groot deel (42%) langer dan tien jaar crimineel actief is.

Tabel 4.6 – Lengte criminele carrière drugssubjecten in de gemeente Den Haag, 2020 (n=491)

Lengte criminele carrière	n	%
Minder dan 1 jaar	106	22%
1 tot 5 jaar	71	14%
5 tot 10 jaar	105	21%
10 tot 20 jaar	115	23%
20 jaar of langer	94	19%
Totaal	491	100%

Tot slot hebben we voor de gemeente Den Haag ook gekeken naar de verschillende dadertyperingen en in welke mate zij voorkomen. Een groot deel van de drugssubjecten is te typeren als een Criminele Local (17%). Een zeer beperkt deel (2%) is volgens de gehanteerde definitie te typeren als Jonge Aanwas. Gelet op de leeftijd is ook de groep Rising Stars (met 8%) interessant om te noemen; zij zijn jonger dan 22 jaar en hebben lokaal en/of buiten de gemeente Den Haag delicten gepleegd (overigens niet per se drugsdelicten).

Tabel 4.7 – Dadertypering in de gemeente Den Haag, 2020 (n=529)

Dadertypering	n	%
Criminele Locals	89	17%
Facilitators	29	5%
Harde Kern	37	7%
Jonge Aanwas	10	2%
Rising Star	42	8%
Geen typering	322	61%
Totaal	529	100%

Van de subjecten die in de gemeente Den Haag een drugsdelict pleegde, worden 52 personen als Jonge Aanwas (n=10) of Rising Stars (n=42) aangemerkt. Het gaat om subjecten die maximaal 21 jaar oud zijn ten tijde van het gepleegde drugsdelict. Gemiddeld zijn deze 52 subjecten 18,3 jaar oud. De Jonge Aanwas en Rising Stars zijn overwegend mannen, drie subjecten zijn vrouwen. Drie kwart van deze drugssubjecten woont in de gemeente Den Haag. Het resterende kwart woont in Rijswijk (6%), Nissewaard (4%), Pijnacker-Nootdorp (4%), Amsterdam (2%), Rotterdam (2%) of Zoetermeer (2%). Een aantal subjecten is als RNI geregistreerd (6%). Ruim de helft van de Jonge Aanwas en Rising Stars (58%) heeft een Nederlandse achtergrond, en ruim een derde (37%) heeft een niet-westerse achtergrond. Zes procent heeft een westerse migratieachtergrond. Het gemiddeld aantal antecedenten voor deze drugssubjecten is 11,5. Het gemiddeld aantal drugsantecedenten is 1,6.

4.3 Criminele netwerken

In het netwerkschema van Den Haag (figuur 4.3) zijn in totaal 1.250 personen zichtbaar. Het gaat om 821 subjecten die onderdeel zijn van de onderzoeksgroep (basis- en ringgroep).²

Netwerkschema's: een toelichting

De basis voor de netwerkschema's in dit rapport is de onderzoeksgroep. Per onderzoeksgemeente is gekeken naar personen die in 2020 een drugsdelict pleegden; dit is de basisgroep. Vervolgens is nagegaan met welke personen deze drugssubjecten

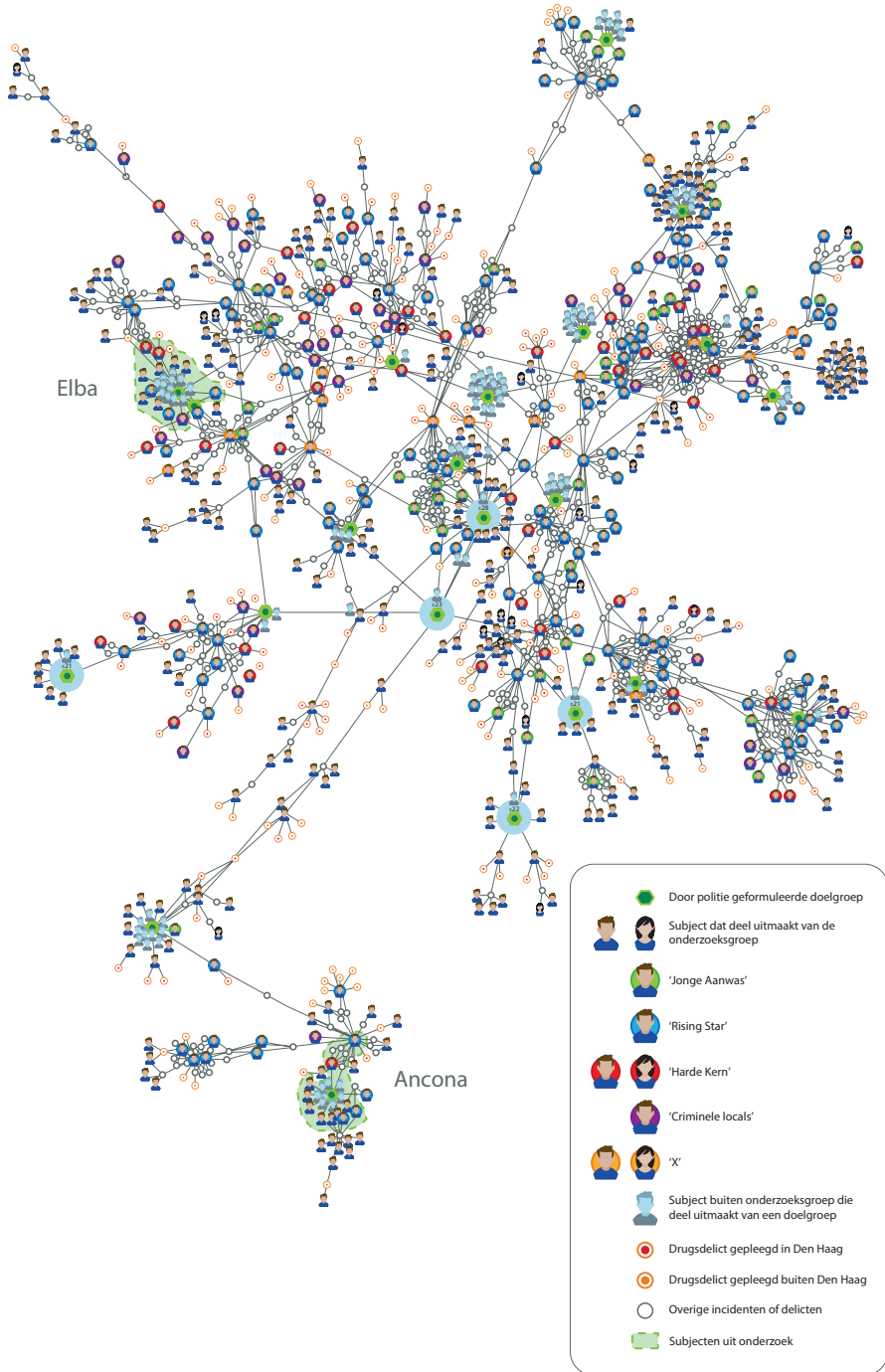

een gezamenlijke registratie hebben (in 2018, 2019 en 2020). Dit is de ringgroep. De basis- en de ringgroep vormen gezamenlijk de onderzoeksgroep en leveren op die manier input voor de netwerkschema's. Het daadwerkelijk aantal subjecten in de netwerkschema's is echter groter dan de onderzoeksgroep. Dit komt omdat de politie subjecten koppelt aan doelgroepen. Deze doelgroepen worden samengesteld op basis van signaleringen en registraties. Personen die geen deel uitmaken van de onderzoeksgroep, maar wel door de politie worden gekoppeld aan een doelgroep, worden gepresenteerd in het netwerkschema. Van deze subjecten is echter geen data beschikbaar, waardoor ze geen deel uitmaken van de beschrijving van de netwerken.

Van deze 821 Haagse subjecten gaat het in 95% van de gevallen om mannen. De gemiddelde leeftijd is 22,3 jaar oud. De leeftijd van het jongste subject is 13 jaar oud, terwijl het oudste subject 61 jaar is. Ongeveer driekwart van de subjecten (76%) in het netwerkschema is 23 jaar of jonger. Ruim de helft van de subjecten (55%) woont in de gemeente Den Haag. Ongeveer een tiende (11%) woont in de gemeente Zoetermeer, terwijl ook de gemeente Amsterdam (4%) en Leidschendam-Voorburg (4%) regelmatig als woongemeente voorkomen. Vijf procent van de subjecten is als RNI geregistreerd.

Aan bijna de helft van de 821 subjecten is een dadertyping gekoppeld. Een vijfde van de onderzoeksgroep is als Rising Star getypeerd. Het gaat dan om jongeren (21 jaar of jonger), die staan geregistreerd voor meerdere delicten gepleegd in de eigen omgeving (lokaal of regionaal). Het aantal subjecten dat als Jonge Aanwas is getypeerd is 30. Het gaat om mannelijke subjecten met een gemiddelde pleegleeftijd van 16,3 jaar, waarvan er twintig een registratie in Summ-IT hebben. Over deze 30 subjecten is te zeggen dat er negen gekoppeld zijn aan een doelgroep. Bijna driekwart van de Haagse subjecten (73%) heeft een registratie in Summ-IT, ofwel de subjecten zijn onderwerp geweest van of in verband gebracht met een rechercheonderzoek (niet per se drugsgerelateerd).

Figuur 4.3 – Netwerkschema Den Haag

Tabel 4.8 – Dadertypering subjecten in de gemeente Den Haag (n=821)

Dadertypering subjecten	n	%
Criminele Locals	73	9%
Facilitators	5	1%
Harde Kern	61	7%
Jonge Aanwas	30	4%
Rising Star	174	21%
X	32	4%
Geen typering	446	54%
Totaal	821	100%

In de gemeente Den Haag is sprake van 60 op zichzelf staande netwerken of samenwerkingsverbanden, en een groot samenhangend netwerk (zie figuur 4.3). Er zijn 23 samenwerkingsverbanden, d.w.z. dat hoogstens twee personen aan één of meerdere (drugs)delict(en) gekoppeld zijn en zij verder geen verbinding met andere subjecten hebben. Aan de subjecten zijn in totaal 37 unieke doelgroepen gekoppeld door de politie.

Ongeveer een kwart (24%) van de subjecten is aan een doelgroep gekoppeld door de politie. Er zijn drie doelgroepen die volgens de politie meer dan twintig leden hebben. De doelgroep Elba heeft vijftien leden en de doelgroep Ancona twaalf. Uit de groepsinterviews blijkt dat er diverse (jeugd)netwerken in Den Haag actief zijn. De belangrijkste zullen hieronder worden besproken.

Ancona

De politie koppelt in totaal twintig subjecten aan de groep Ancona (zie figuur 4.3). Twaalf van deze subjecten behoren tot de onderzoeksgroep (basis- of ring-groep). Ancona heeft voornamelijk registraties voor vermogensdelicten (ongeveer de helft van de antecedenten), en is – op basis van politieregistraties – derhalve niet primair als drugsnetwerk te typeren. In totaal zijn er negen registraties van drugsdelicten (ongeveer een tiende van de antecedenten), waardoor we het wel relevant achten om deze groep in het kader van drugscriminaliteit te bespreken (alsmede de vermoedens van de politie aangaande de betrokkenheid bij drugs-criminaliteit, waarover later meer). Twee van deze drugsdelicten werden in 2020 gepleegd. In 2017 worden er geen registraties van drugsdelicten gevonden voor deze twaalf subjecten.

Het gaat om twaalf mannelijke subjecten, waarvan er negen in de gemeente Den Haag wonen. De drie resterende subjecten wonen in Delft (n=1), Alphen aan den Rijn (n=1) of staan als RNI geregistreerd (n=1). De twaalf subjecten zijn tussen de 16 en 20 jaar oud en hebben allemaal een registratie in Summ-IT. Drie personen kunnen worden aangemerkt als Rising Stars. Aan de acht overige subjecten kan geen dadertypering worden toegekend, vermoedelijk omdat het aantal gepleegde misdrijven beperkt is.

De politie beschrijft dat zij op dit moment acht personen als kernleden van Ancona aanduiden (in de wetenschap dat het netwerk fluïde samengesteld is). Deze acht personen plegen zware criminaliteit. De harde kern is tussen de 17 en 30 jaar en een deel van hen is betrokken bij drillrap. Deze personen worden besproken in een aanpak die onder het convenant van het Zorg- en Veiligheidshuis valt. De politie vermoedt dat de groep zich met drugshandel bezighoudt. Ze dragen – zoals in de drillrap-clips te zien is – dure kleding, zonder dat er reguliere inkomsten zijn die hiermee matchen. Bewijzen voor drugsriminaliteit zijn er echter op dit moment niet. Het OM geeft in lijn hiermee aan, dat er op dit moment geen openstaande strafzaken gerelateerd aan drugs zijn op de leden van de harde kern.

Bij Ancona zijn er ook een zogenaamde supportersgroep en een facilitatorsgroep die ongeveer 25 personen telt. Dit zijn vaak broertjes, neefjes of andere vrienden en familieleden van de kernleden. Deze vaak wat jongere deelnemers lijken minder bij drugsriminaliteit betrokken, zo geven respondenten aan. Er is echter wel een vermoeden van drugshandel omdat deze jongens veelal een achtergrond van armoede hebben, maar wel met de duurste spullen en kleding gezien worden. *‘Dat geld moet ergens vandaan komen’*.

De Ancona-groep kan gezien worden als de jonge aanwas van een landelijk opererende motorclub: *‘Ze benoemen dat dit hun leermeesters zijn’*. Leden van Ancona zien de leden van deze motorclub – die rond de 30-40 jaar oud zijn – als voorbeeld (en zijn soms familie). Momenteel wordt gezien dat jongeren tussen de 12 en 14 jaar ook aansluiting zoeken bij Ancona. Zij doen dit voornamelijk via de straat of school. Daarbij valt op dat jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) of een gedragsstoornis het stoer vinden om ook bij Ancona te horen en zich hier dus op eigen initiatief bij aansluiten.

Messenbezit- en gebruik lijken normaal in deze groep: de wapens worden mee naar school genomen en geregeld wordt iemand met een mes bedreigd, bijvoorbeeld om een telefoon af te pakken. Ancona werkt met een puntensysteem en dat zorgt voor aanzien. Je kan punten verdienen door bijvoorbeeld iemand neer te steken, zo geeft de politie aan.

Bari

Bari is een nieuwe drillrap-groep in Den Haag en is een afsplitsing van de Ancona-groep. Ze hebben ook al eens 'beef' met elkaar gehad, zo geven respondenten aan. Deze jongens zijn wat jonger dan de vaste kernleden van Ancona en maken ook drillrap-filmpjes op YouTube. Deze groep is ook verweven met de jeugdgroep Foggia uit Delft en Turijn uit Rotterdam. Door de 'beef' die deze groep had met Ancona is het onrustig, omdat er wraakacties worden genomen. Wat je nu ziet is dat jongens die het niet gehaald hebben bij Ancona, zich aansluiten bij de Bari-groep. Samen met de Foggia-groep (Delft) en Turijn-groep (Rotterdam) verenigen ze zich tegen de Ancona-groep. Er zijn geen signalen dat Bari zich bezighoudt met drugs, maar Foggia doet dat wel, aldus de respondenten, en daar komen Bari-leden mee in aanraking. Door deze verwevenheid is er het risico dat Bari ook bij drugscriminaliteit betrokken gaat worden.

Como

De Como-groep heeft een fluïde samenstelling, met een harde kern van vaste leden. Er zijn ongeveer acht vaste leden van 18 tot 24 jaar oud. Deze kernleden hebben door hun dure kleding, auto's en schoenen een enorme aantrekkingskracht op jongeren. Bij de groep raken dan ook jongeren betrokken, zo komt uit de groepsinterviews naar voren.

Drie van deze leden (die in de groepsinterviews Jonge Aanwas worden genoemd) zijn nu opgenomen in de top X van Den Haag omdat er concrete signalen over hen naar voren waren gekomen vanuit MMA-meldingen, die gingen over handel in verdovende middelen. Dat zou dan gaan om heroïne en cocaïne.

'Zelf hield ik een bekende dealer aan in Molenwijk en dat werd een achtervolging. Stom toevallig was dat een van de jongens die in een MMA-melding werd genoemd. In Molenwijk heb je een daklozenopvang. Daar wonen kwetsbare mensen die over het algemeen drugs gebruiken en de dealers wonen daar ook. Een loopjongen bleek dus een van die gastjes te zijn. Het vermoeden was er en dat werd nu bevestigd.'

Bij de andere jongen waar een MMA-melding over binnen was gekomen, werd in de woning een doorzoeking gedaan. Hier werd waar een handelshoeveelheid drugs aangetroffen.

De verhalen achter de acht kernleden van Como zijn zorgelijk. Zo is er regelmatig armoede of sprake van huiselijk geweld binnen de gezinnen. Ze wonen met veel personen in kleine huizen, waardoor het normaler is om vrienden en vrien-

dinnen buiten te treffen. Het vermoeden is dat zij een broodjeszaak hebben als trefpunt.

'Waar we dan niet de vinger op kunnen leggen is, of ze gewoon samen een broodje eten, of dat die broodjeszaak misschien gebruikt wordt als ontmoetingsplaats omdat vanuit daar drugs verhandeld wordt?'

In deze groep spelen ook familiebanden een rol. Een van de jongens heeft een tijd vastgezeten in de gevangenis. Bij hem werd een wederrechtelijk verkregen voordeel van anderhalve ton vastgesteld door het dealen van drugs. Een afnemer van drugs wilde getuigen in de zaak. Wat er vervolgens gebeurde, was dat het broertje van de jongen die vastzat bij de getuige langs ging met een vuurwapen. Het broertje was tot die tijd nog niet in beeld bij de politie.

Diamante

In de omgeving van het plantsoen is een groep dealers actief die in verbinding staat met twee criminele families uit de buurt. De dealersgroepen zijn fluïde (variërend van samenstelling), maar je ziet dat er altijd een groep dealers is die de bewoners in de omgeving voorziet van harddrugs. Het Helena van Doeverenplantsoen is daarvoor een kwetsbare locatie, omdat daar in de buurt de opvang van het Leger des Heils gevestigd is en een zorginstelling voor verslaafde bejaarden, genaamd Woodstock. Deze bewoners zijn afnemers van de dealersgroep. De politie drukt hier met gebiedsverboden, maar dat zorgt alleen voor een waterbedeffect naar het Blauwe Plein. Deze groep blijkt aantrekkelijk te zijn voor jonge jongens in de wijk. Zo vertelt een respondent:

'Het gaat hier om een drugsdealende groep, variërend van samenstelling en dat trekt jongeren aan. Los van het financiële gewin beweegt die groep zich redelijk nadrukkelijk door de wijk heen. Ondernemers kunnen ze onder de duim houden en jongens die daar gevoelig voor zijn die proberen daarbij te komen.'

Specifiek in dit kader – het aantrekken van jonge jongens – noemen respondenten een groep van twaalf jongens tussen de 8 en 14 jaar, die twee jaar geleden ontstond. In deze groep zijn een aantal familieverbanden zichtbaar waarbij door de politie in de groepssessie werd opgemerkt dat 'deze jongens opgroeien in een zweem van criminaliteit'. De jongste leden van acht jaar oud kwamen in beeld, omdat ze de beheerder van een speeltuin hadden bespuugd. Een respondent vertelt daarover:

'Dan zie je al heel vroeg dat dit niet is zoals het hoort. Maar ja, hier begint het wel. Je zag dat tijdens die relletjes met die brandkranen die werden opgezet³ en dan zag je dat dat groepje ging kijken wat die oudere jongens (van ongeveer 30 jaar) aan het doen waren. Die vonden dat interessant.'

Een van deze 8- tot 14-jarige jongens maakte een filmpje dat te zien is op YouTube. Daar rapt hij met een mes in zijn handen. Dit lijkt nog niet gevaarlijk, maar dit is wel kopieergedrag van een drillrap. Ook zou een van deze jongeren op driejarige leeftijd al shisha-rokend op YouTube hebben gestaan.

Elba

Het gaat om een doelgroep waar in totaal 27 subjecten aan gekoppeld zijn (zie figuur 4.3). Vijftien van deze subjecten maken deel uit van de onderzoeksgroep. Het betreft een groep mannen met een niet-westerse achtergrond. Elf van de vijftien subjecten woont in de gemeente Den Haag. De overige personen wonen in Alphen aan den Rijn (n=2) of Enschede (n=1). Van één persoon is de woonplaats onbekend. Ruim twee derde van de subjecten (n=11) is 23 jaar of jonger. De twee jongste leden van de Elba-groep zijn 17 jaar, terwijl het oudste lid 36 jaar oud is.

Een aantal van de subjecten is – naast Elba – ook aan andere doelgroepen gekoppeld door de politie. Zeven van de in totaal 27 personen zijn ook aan een andere doelgroep gekoppeld. Dat is niet heel vreemd, aangezien de buurten waar beide groepen actief zijn in dezelfde wijk liggen. Daarnaast worden er twee personen gekoppeld aan een jeugdgroep. Ook dit is geen verrassing te noemen, aangezien deze jeugdgroep ook in dezelfde wijk actief is.

De 27 subjecten hebben in totaal 446 antecedenten op hun naam staan. Ruim de helft van deze antecedenten (59%) zijn vermogensmisdrijven. Er zijn 28 registraties van drugsdelicten, wat neerkomt op 6 procent van het geheel. Ruim een achtste van de antecedenten (14%) is een geweldsmisdrijf. Op basis van politie-registraties lijkt het om een netwerk te gaan dat vooral in vermogensmisdrijven pleegt. Alhoewel er een aantal registraties van drugsdelicten zijn, lijkt het niet om een drugsnetwerk te gaan. Vier subjecten zijn als Rising Stars aan te merken. Geen van de leden van dit netwerk wordt als Jonge Aanwas beschouwd. Twee personen hebben de dadertypering Harde Kern, een persoon is een Criminele Local.

4.4 Vergelijking met 2017

In Den Haag werden in 2017 632 drugsdelicten geregistreerd: dit zijn er 205 meer dan in 2020. In de periode 2017 tot en met 2020 is er een significante stijging

(11%-punt) van het aandeel registraties met betrekking tot drugshandel. Het aandeel registraties voor het vervaardigen van drugs daalt (-7%-punt). Vooral in de buurt Zuidwal zijn er in 2020 minder drugsdelicten geregistreerd ten opzichte van 2017.⁴ Andere buurten waar een daling van het aandeel drugsdelicten zichtbaar is, zijn Leyenburg, Moerwijk-Zuid en Koningsplein en omgeving. Buurten waar juist sprake is van een stijging van het aandeel drugsdelicten in de periode van 2017 tot en met 2020 zijn Groente- en Fruitmarkt, Belgisch Park, Valkenboskwartier en Venen, Oorden en Raden.

Er zijn 873 personen die in 2017 zijn geregistreerd voor een in de gemeente Den Haag gepleegd drugsdelict. In 2020 zijn dat er 529. De gemiddelde leeftijd van deze drugssubjecten is 34,2 jaar, wat ongeveer gelijk is aan de gemiddelde leeftijd van de drugssubjecten in 2020 (34,8 jaar). Ook het aandeel drugssubjecten jonger dan 20 jaar blijft in de periode van 2017 tot en met 2020 ongeveer gelijk, zo rond de tien procent. De gepleegde drugsdelicten worden voor een groot deel gepleegd door in Den Haag woonachtige personen. In 2017 was dit ruim de helft (58%) en in 2020 ongeveer twee derde (66%).

4.5 Resumé

In dit hoofdstuk hebben we op basis van politieregistraties uit 2020 een beeld gegeven van de geregistreerde drugscriminaliteit in de gemeente Den Haag en op hoofdlijnen een vergelijking gemaakt met 2017. In totaal zijn er in Den Haag in 2020 427 drugsdelicten geregistreerd. De buurten die eruit springen qua aantal feiten zijn Zuidwal, Schildersbuurt-Oost en -West. Ongeveer een kwart van de delicten heeft betrekking op vervaardigen van drugs, een derde op handel en de rest op bezit. De drugsfeiten vinden vooral plaats op de openbare weg en in woningen.

In 2020 zijn er in de regio Den Haag 529 drugssubjecten (verdachten) geregistreerd. Twee derde woont in Den Haag. De gemiddelde leeftijd is 34,8 jaar. Iets meer dan de helft heeft een Nederlandse achtergrond. Ze hebben gemiddeld 14,5 antecedenten, vooral voor vermogensmisdrijven en een criminele carrière van gemiddeld 10 jaar. Een klein tien procent is aan te merken als Jonge Aanwas of Rising Star.

In de gemeente Den Haag lijken er meerdere netwerken actief te zijn. In het netwerkschema (zie figuur 4.3) is ruim een vijfde van de subjecten te typeren als Jonge Aanwas en/of Rising Stars. Uit groepsinterviews is bekend dat een deel van deze jongeren deel uitmaakt van een problematische jeugdgroep. De netwerken die in de groepsinterviews worden benoemd, zijn niet herkenbaar in het net-

werkschema. Het kan namelijk zijn dat de personen in dit netwerk geen (recente) registratie in het politiesysteem hebben. Er zijn in de interviews verschillende groepen genoemd die in verband kunnen worden gebracht met drugscriminaliteit, maar zich niet beperken tot drugs. Uitgebreider is stilgestaan bij Ancona, die nauwe verbindingen heeft met een motorbende.

Er zijn in 2020 in vergelijking met 2017 minder drugsdelicten geregistreerd. Het aandeel van de registraties in verband met drugshandel is toegenomen. In sommige buurten is het aandeel van de drugsdelicten toegenomen (bijvoorbeeld Groente- en Fruitmarkt), in andere buurten juist afgenomen (bijvoorbeeld Leyenburg). In 2020 worden er in vergelijking met 2017 minder drugssubjecten geregistreerd. Het aandeel van de drugssubjecten jonger dan 20 jaar is vergelijkbaar met 2017.

Eindnoten

1. [https://www.nederlandwereldwijd.nl/wonen-werken/registratie-niet-ingezetenen/over-de-rni/wat-is-de-rni#:~:text=De%20Registratie%20Niet%20Dingezetenen%20\(RNI\)%20is%20een%20onderdeel%20van,4%20maanden%20in%20Nederland%20wonen.](https://www.nederlandwereldwijd.nl/wonen-werken/registratie-niet-ingezetenen/over-de-rni/wat-is-de-rni#:~:text=De%20Registratie%20Niet%20Dingezetenen%20(RNI)%20is%20een%20onderdeel%20van,4%20maanden%20in%20Nederland%20wonen.)
2. Het gaat om 429 personen die wel in het netwerkschema afgebeeld worden, maar geen deel uitmaken van de onderzoeksgroep.
3. Aanhoudingen na opendraaien brandkranen Den Haag | Nieuws HB Bewaking
4. 112 (17,7%) in 2017, 34 in 2020 (8,0%).

5

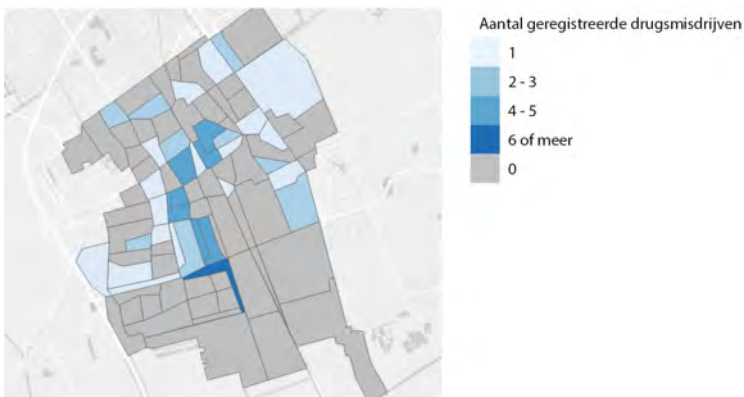
Drugscriminaliteit in de gemeente Delft

In dit hoofdstuk staat de drugscriminaliteit in de gemeente Delft centraal. We hanteren een vergelijkbare indeling als in het vorige hoofdstuk met Den Haag. Dat betekent dat zowel de bevindingen vanuit de politieregistraties als de interviews worden beschreven. We hanteren hier ook de indeling drugsdelicten, drugssubjecten, drugsnetwerken, een vergelijking met 2017 en besluiten het hoofdstuk over Delft met een resumé.

5.1 Geregistreerde drugsdelicten

In totaal worden er in Delft in 2020 75 drugsdelicten geregistreerd. We hebben grafisch weergegeven in welke buurten de delicten worden gepleegd (zie figuur 5.1). De twee buurten waar de meeste drugsfeiten zijn gepleegd (meer dan vijf feiten) zijn Bedrijventerrein Tanthof-Oost (n=7), Centrum-Zuidwest (n=5) en Westerkwartier (n=5).

Figuur 5.1 – Aantal geregistreerde drugsdelicten in de gemeente Delft op buurtniveau, 2020 (n=75)

In ruim de helft van de registraties (56%) gaat het om drugsbezit. Bijna een derde van de drugsdelicten (28%) betreft drugshandel, terwijl zestien procent te maken heeft met het vervaardigen.

De pleeglocaties zijn voornamelijk de openbare weg, ongeveer twee derde van de drugsdelicten wordt daar gepleegd, en zestien procent in woningen (zie tabel 5.1). Drugsbezit wordt voornamelijk geregistreerd op de openbare weg, terwijl het vervaardigen vooral in een woning gebeurt. Echter, voorzichtigheid is geboden vanwege de kleine aantallen.

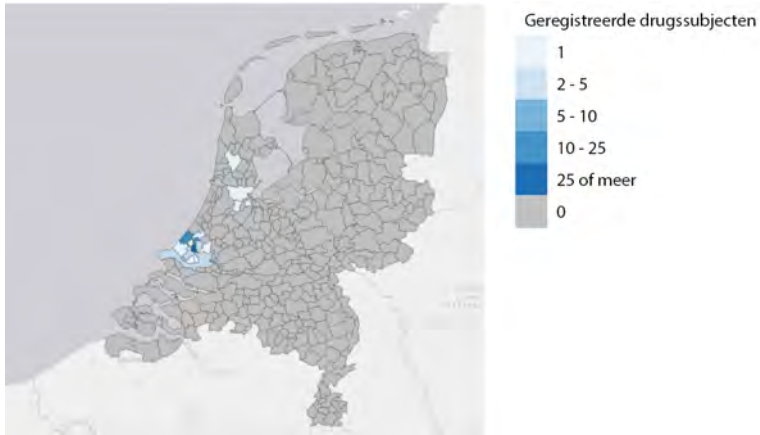
Tabel 5.1 – Pleeglocatie drugsmisdrijf in de gemeente Delft, 2020 (n=75)

Pleeglocatie	n	%
Openbare weg	51	68%
Woning	12	16%
Bijzonder gebouw of terrein	2	3%
Bedrijfsterrein of -pand	1	1%
Parkeerplaats	4	5%
Horecabedrijf	1	1%
Autogarage of tankstation	0	0%
Winkel	2	3%
Park	0	0%
Andere locatie	2	3%
Totaal	75	100%

5.2 Geregistreeerde drugssubjecten

Op basis van de politieregistraties is een beeld te schetsen van de drugssubjecten die in Delft de drugsfeiten hebben gepleegd. De 75 drugsdelicten zijn gepleegd door 77 drugssubjecten. Iets meer dan de helft van deze personen (56%) woont ook in Delft (zie figuur 5.2). De rest komt uit andere gemeenten waarbij Den Haag opvalt, maar ook Rotterdam en de omliggende gemeenten.

Figuur 5.2 – Woongemeenten drugssubjecten Delft, 2020 (n=77)

De gemiddelde leeftijd van de 77 drugssubjecten is 27,3 jaar oud. De drugssubjecten zijn tussen de 14 (jongste) en 64 (oudste) jaar oud. Bijna een derde is jonger dan twintig jaar; een vergelijkbaar percentage is tussen de 20 en 30 jaar (zie tabel 5.2). De rest is ouder waarbij opvalt dat bijna een tiende 50 jaar of ouder is.

Tabel 5.2 – Leeftijd van plegen drugsmisdrijf drugssubject in de gemeente Delft, 2020 (n=77)

Leeftijd	n	%
Jonger dan 20 jaar	25	32%
20 tot 30 jaar	26	34%
30 tot 40 jaar	15	19%
40 tot 50 jaar	4	5%
50 jaar of ouder	7	9%
Totaal	77	100%

Negen van de tien drugssubjecten zijn man. Het merendeel heeft de Nederlandse nationaliteit; iets meer dan een vijfde heeft een niet-westerse nationaliteit (zie tabel 5.3).

Tabel 5.3 – Nationaliteit drugsubject in de gemeente Delft, 2020 (n=77)

Nationaliteit	n	%
Nederlandse achtergrond	54	70%
Westerse achtergrond	7	9%
Niet-westerse achtergrond	16	21%
Totaal	77	100%

De drugsubjecten die in Delft in 2020 actief zijn geweest hebben gemiddeld 8,9 antecedenten. Ruim 40 procent heeft minder dan vijf antecedenten. Een zesde van de drugsubjecten heeft twintig of meer antecedenten (zie tabel 5.4).

Tabel 5.4 – Antecedenten drugsubjecten in de gemeente Delft, 2020 (n=77)

Antecedenten	n	%
Minder dan 5	33	43%
5 tot 10	16	21%
10 tot 20	15	19%
20 tot 50	12	16%
50 of meer	1	1%
Totaal	77	100%

De gemiddelde duur van de criminele carrière van een drugsubject is 101 maanden. Er zijn twee prominente groepen te onderscheiden wat betreft het aantal crimineel actieve jaren: een groep die minder dan een jaar actief is en een groep die tussen de tien en twintig jaar blijkens politieregistraties actief is (zie tabel 5.5).

Tabel 5.5 – Lengte criminele carrière drugsubjecten in de gemeente Delft, 2020 (n=75)

Lengte criminele carrière	n	%
Minder dan 1 jaar	22	29%
1 tot 5 jaar	13	17%
5 tot 10 jaar	10	13%
10 tot 20 jaar	24	32%
20 jaar of langer	6	8%
Totaal	75	100%

Een vijfde van het totaal aantal geregistreerde delicten van de drugssubjecten betreft een drugsdelict en een derde een vermogensmisdrijf. Ook andere delicten, zoals geweldsmisdrijven komen voor (zie tabel 5.6).

Tabel 5.6 – Soorten antecedenten drugssubjecten in de gemeente Delft, 2020 (n=77)

Soorten antecedenten	Subjecten		Misdrijven		Gemiddelde
	n	%	n	%	
Vermogensmisdrijf	43	56%	285	33%	3,7
Vernielingen, misdrijven openbare orde en overige misdrijven	38	49%	136	16%	1,8
Geweldsmisdrijven	43	56%	143	17%	1,9
Seksuele misdrijven	2	3%	2	0%	0
Verkeersmisdrijven	31	40%	78	9%	1
Drugsmisdrijven	69	90%	172	20%	2,2
Wapenmisdrijven	22	29%	49	6%	0,6
Totaal	77	100%	865	100%	11,2

Tot slot kan uit de analyse naar dadertypering geen harde conclusie worden getrokken, omdat de aantallen laag zijn. Er zijn twaalf jongeren (Jonge Aanwas en Rising Star) in Delft geregistreerd. Het gaat om subjecten die maximaal 20 jaar oud zijn ten tijde van het gepleegde drugsdelict. Gemiddeld zijn deze subjecten 17,6 jaar oud. De Jonge Aanwas en Rising Stars uit Delft betreffen allen mannen. De helft van deze drugssubjecten woont in de gemeente Delft, terwijl een kwart in Den Haag woont. Het resterende kwart woont in Leidschendam-Voorburg (8%), Midden-Delfland (8%) of Rotterdam (8%). Twee van deze twaalf subjecten hebben een niet-westerse migratieachtergrond, terwijl tien van deze drugssubjecten een Nederlandse achtergrond heeft. Het gemiddeld aantal antecedenten voor deze drugssubjecten is 10,2. Het gemiddeld aantal drugsantecedenten is 1,4. Beiden beneden het gemiddelde van de 1.468 drugssubjecten.

Tabel 5.7 – Dadertypering in de gemeente Delft, 2020 (n=77)

Dadertypering	n	%
Criminele Locals	13	17%
Facilitators	2	3%
Harde Kern	4	5%
Jonge Aanwas	4	5%
Rising Star	8	10%
Geen typering	46	60%
Totaal	77	100%

5.3 Criminele netwerken

In deze paragraaf geven we aan wat prominent opviel aan het netwerkschema in Delft en de interviews waarin we doorvroegen op de Delftse netwerken. Het netwerkschema dat voor de gemeente Delft is geconstrueerd telt – op basis van de politiegegevens en de daarin aangebrachte selecties – in totaal 232 personen.¹ Het gaat vooral over mannelijke drugssubjecten (93%). De gemiddelde leeftijd van de Delftse drugssubjecten is 22,9 jaar oud. Het jongste drugssubject is 14 jaar oud, het oudste drugssubject 61. Bijna drie kwart van deze 232 drugssubjecten (73%) is 23 jaar of jonger. Het merendeel van de drugssubjecten in onderhavig netwerk woont in de gemeente Delft (44%), Den Haag (20%) of Zoetermeer (12%). Aan ruim de helft van de drugssubjecten is een dadertypering gekoppeld. Een kwart is als Rising Star getypeerd. Er zijn op basis van onze gegevens uit 2020 dertien drugssubjecten als Jonge Aanwas aan te merken (tabel 5.8). Ruim drie kwart van de drugssubjecten (77%) in het netwerk komen voor in Summ-IT. Dat wil zeggen dat ze onderwerp zijn (geweest) van strafrechtelijk onderzoek.

Tabel 5.8 – Dadertypering drugssubjecten in de gemeente Delft (n=232)

Dadertypering	n	%
Criminele Locals	25	11%
Facilitators	0	0%
Harde Kern	17	7%
Jonge Aanwas	13	6%
Rising Star	57	25%
X	10	4%
Geen typering	110	47%
Totaal	232	100%

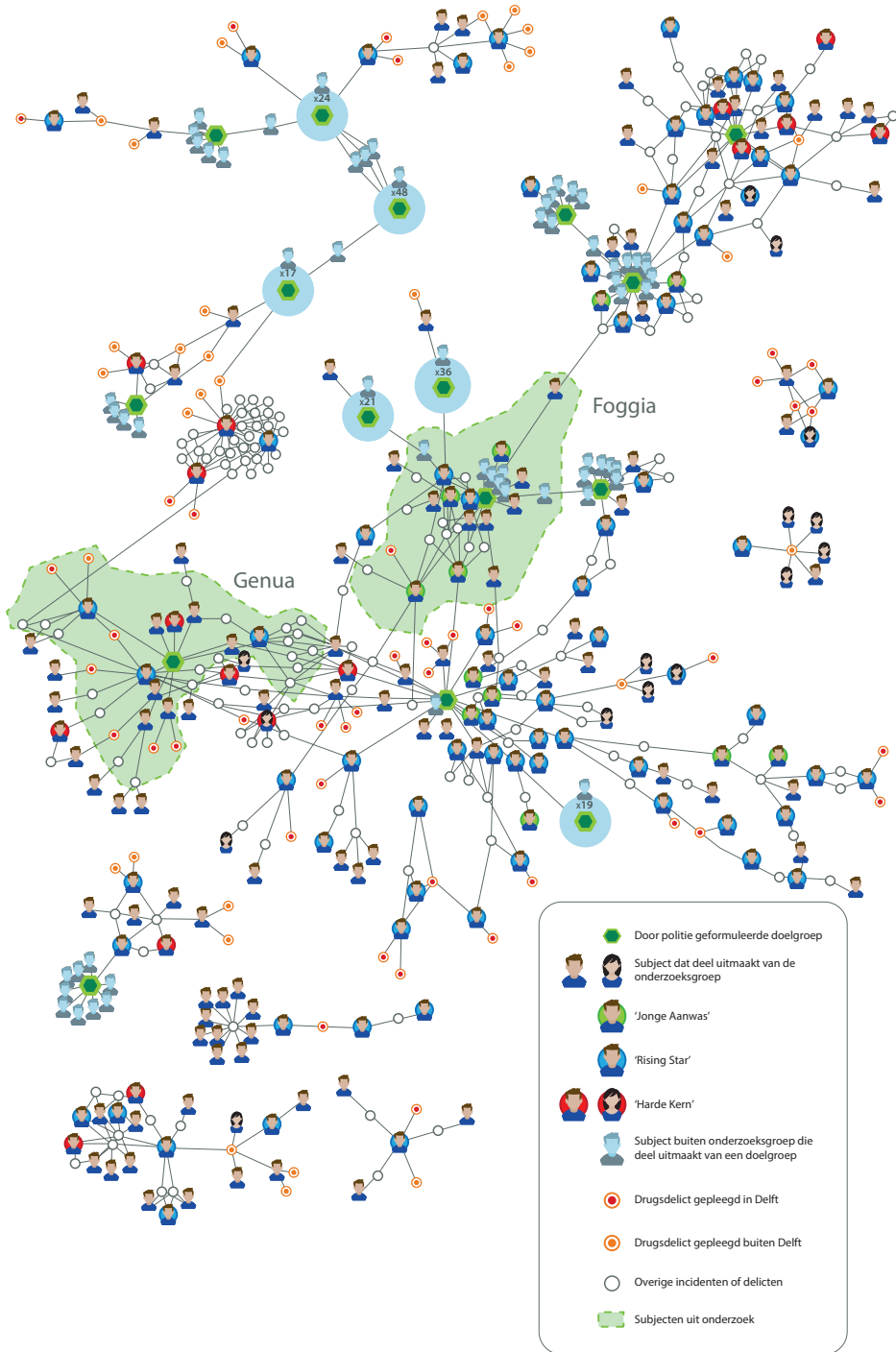
Voor de gemeente Delft is er sprake van een groot samenhangend drugsnetwerk (figuur 5.3). Het gaat om meerdere drugssubjecten en doelgroepen die – via via – aan elkaar verbonden zijn. Daarnaast zijn er negen op zichzelf staande netwerken die ten minste uit drie en ten hoogste uit negentien subjecten bestaan.

Ruim een derde (35%) van het netwerk maakt deel uit van een door de politie onderscheiden doelgroep. Deze 80 drugssubjecten zijn verdeeld over veertien doelgroepen, waarvan de jeugdgroepen Milaan (n=22), Napels (n=15), Foggia (n=13), Ostia (n=11) en Parma (n=10) de top vijf vormen².

De jeugdgroep Milaan is volgens de geïnterviewden geen echt samenwerkingsverband. Het betreft daarbij een groep jeugd waarover in het kader van een persoonsgerichte aanpak informatie werd verzameld en vastgelegd in de politiestystemen. Een van de respondenten maakte een voorbehoud bij de netwerken. Die zouden er anders uitzien als bezit van softdrugs buiten beschouwing zou worden gelaten want ‘alle jongeren blowen’. En er werd gesteld dat er weinig (sub)netwerken bestaande uit leden met een uitsluitend Nederlandse achtergrond naar voren komen. Het vermoeden van geïnterviewden is dat dit het resultaat is van de aanpak van jeugd die zich op straat en in de wijk manifesteert. Die zou vooral een zogeheten niet-westerse achtergrond hebben (zie verderop). In Delft betekent dat vooral Caraïbisch (met name Curaçaos), maar ook Turks, Marokkaans en andere achtergronden zoals Afghaans, Irakees en Syrisch. Een voor Delft bepalende criminele familie is volgens politiemensen van niet-westerse komaf³ (zie Iseo).

Figuur 5.3 – Netwerkschema Delft

De respondenten bevestigen dat een deel van de drugssubjecten van buiten Delft komt. Dat betekent voor de respondenten dat de Delftse drugsmarkt deels in handen is van mensen buiten de gemeente. Het gebruik van softdrugs is zoals gezegd gewoon. Over harddrugs en dan met name cocaïne, hebben de respondenten weinig zicht, zowel wat betreft het gebruik als de handel erachter. Een enkele respondent vermoedt dat criminele Turken en Iraniërs zich hiermee bezighouden, maar zij opereren 'slim' en zijn dus niet zichtbaar voor de instanties. De synthetische drugs zijn volgens de respondenten in Delft in opmars. Er worden zo nu en dan personen waargenomen uit Zuid-Nederland die volgens politiemensen actief zijn in de productie van synthetische drugs.

Foggia

De dertien personen die volgens de politie deel uitmaken van de drillrapgroep Foggia⁴ zijn allen mannen van 18 jaar of jonger. Van één persoon is bekend dat hij in 2020 een drugsmisdrijf pleegde. Over het algemeen lijkt het in deze doelgroep vooral om vermogens- en geweldsmisdrijven te gaan. De subjecten zijn woonachtig in de gemeente Delft (n=9), Zoetermeer (n=2), Den Haag (n=1) en Nissewaard (n=1). Vier van de dertien drugssubjecten van de Foggia-groep worden als Jonge Aanwas aangemerkt. Twee drugssubjecten zijn als Rising Stars aan te merken. Alle leden van deze door de politie onderscheiden doelgroep komen voor in Summ-IT.

Over deze groep maken de respondenten zich (grote) zorgen. De leden, voornamelijk van Antilliaanse afkomst, verheerlijken geweld (o.a. in hun raps) en zijn betrokken bij geweldsincidenten en wapenbezit. Het gaat hen in de woorden van een respondent om te 'pronken', te laten zien wie ze zijn. De wapens zijn voor de zelfbescherming. De zorgen hebben er onder meer betrekking op dat de leden voorheen zichtbaarder waren. Ze lijken zich meer terug te trekken en daardoor anoniemer te worden. Daarnaast is het zorgelijk dat ze aantrekkelijk zijn of kunnen worden voor andere criminele groepen vanwege hun wapens en bereidheid om die te gebruiken. Een van de leden heeft connecties met een motorbende. Hoewel Delft geen opvallend grote Antilliaanse gemeenschap heeft zoals wel in andere steden het geval is, zoeken de leden elkaar op, ook in Zoetermeer en in Den Haag (met de Crips and Bloods), want daar zit een mbo-instelling. Overigens is er ook sprake van rivaliteit tussen Delft en Den Haag, die terug is te voeren op de concurrerende drillrapgroepen. Een van de leden heeft contacten met twee groepen in Zoetermeer. De respondenten merken Foggia niet primair aan als een drugsnetwerk. Er is wel sprake van handel, maar op kleinschalig niveau. Zelf gebruiken de leden vooral lachgas, zo blijkt uit interviews.

De buurt die het eerste in beeld komt is de Multatulibuurt. In deze buurt wonen veel Antilliaanse gezinnen. Volgens de respondenten kenmerkt deze buurt zich door hoogbouw/sociale huurwoningen. De sociaaleconomische status van de bewoners is laag. De jongeren treffen/treffen elkaar ook bij 'de veste' voor de McDonalds, Paradijspoort en Bastiaanplein.

'In oktober is er een steekpartij geweest. Twee of drie jongens uit de groep zijn aangehouden. Twee leiders en een die wel bij de kern hoort. Van oktober tot aan twee weken geleden is het redelijk rustig geweest rondom deze groep. De twee leiders zijn vrijgekomen en sindsdien is het weer onrustig. We kunnen er nog niet goed de vinger op leggen maar er speelt weer wat anders. Je merkt dat er meer bedreigingen komen richting slachtoffer dat neer is gestoken. Dus er gebeurt weer veel. Meteen moet het evenwicht zich weer herstellen. Die gasten die vast zaten houden zich nu op de vlakte maar we merken wel dat ze terug zijn door de groepsdynamiek onderling of naar de andere groep.'

Genua

De andere groep is Genua, een groep waarop eerder een zogeheten tactische daderanalyse werd uitgevoerd. Op deze groep is tevens een persoonlijke aanpak ingezet. Tien mannen van tussen de 20 en 26 jaar oud zijn door de politie aan deze doelgroep gekoppeld. Ze zijn allen woonachtig in Delft en hebben ook allen (meerdere) registraties in Summ-IT. Ten minste drie leden van dit netwerk zijn direct aan drugsmisdrijven gekoppeld. Het gaat om vijf Criminele Locals, twee Rising Stars en één Harde Kern. Twee drugssubjecten hebben geen dadertypering toegekend.

Deze groep telt volgens de respondenten in werkelijkheid zo'n 20-25 leden, die verspreid in Delft wonen. Ze hebben verschillende achtergronden: Somalisch, Antilliaans, Marokkaans en Afghaans. De oorsprong van deze groep is een voormalige criminele groep. De leden, inmiddels ouder (en slimmer) geworden, zijn in de loop van de tijd minder zichtbaar geworden voor de politie. Dat wil niet zeggen dat ze zijn opgehouden met het plegen van strafbare feiten. De respondenten vermoeden dat ze professioneler in hun criminele activiteiten zijn geworden. De fase van hulpverlening is voorbij, aldus een respondent.

In tegenstelling tot Foggia is de Genua-groep wel aan te merken als een drugsnetwerk. Een ander prominent lid wordt in verband gebracht met een vondst van drugs en wapens in een kelderbox.

Er is sprake van familiebanden binnen Genua (neven en broers). Ze wonen in de Multatulibuurt. Deze buurt (hoogbouw/sociale huurwoningen) komt ook naar

voren als een van de deallocaties. Andere dealbuurten zijn Isaac de Kosterlaan, Voorhof, Olofsbuurt en Westerkwartier. Delft is volgens de respondenten een interessant verkooplocatie vanwege de grote vraag, onder andere door de aanwezigheid van maatschappelijke opvanginstellingen.

Er wordt drugs geleverd op bestelling. De jongere leden komen de drugs brengen. Ze zorgen dat ze niet meer bij zich hebben dan een gebruikershoeveelheid. De bestellingen gebeuren onder andere via Snapchat, maar ook via oude telefoons. Als er een dealer wordt opgepakt, neemt een ander het over.

Tussen Foggia en Genua bestaan volgens de respondenten geen verbanden; het zijn apart van elkaar te onderscheiden groepen. De netwerkschema's spreken dat echter tegen. Op basis van deze schema's zijn er (ook indirect) wel verbanden.

Iseo

In dit netwerk komen diverse leden voor van dezelfde familie, welke een niet-westerse achtergrond heeft. Deze broers houden zich bezig met internationale drugshandel, maar doen evengoed volgens de politiemensen in wapens. Een van de politiemensen zegt:

'Kijk Iseo, ik neig dat je in die familie niet veel gaat kunnen betekenen. Die familie is eigenlijk al een crimineel samenwerkingsverband. Als wij daarheen rijden om een doorzoeking te doen dan worden aan de andere kant door de ouders de dingen naar buiten gegooid. Op het moment dat die jongens onder curatele staan is het keurig netjes politiek wenselijk en anders gaat hij tekeer als een beest. Er wordt niks over de telefoon besproken en er wordt dus slim zaken gedaan. Een van de broers wordt al witheet als er überhaupt een naam wordt genoemd. Die jongens zwijgen en zijn politiek correct. Ze kennen het klappen van de zweep, zij zijn rond de 20 jaar oud en lopen al een tijdje mee op straat.'

Een andere politiemans weet:

'Drie weken geleden is er een lid van de familie Iseo aangehouden met ponypacks en hasj. En die zijn eigenlijk altijd bezig met wat. Zij worden ook weer gezien bij louche kapperszaken. Daar zijn ook weer Duitse kentekens en ze bewegen een beetje door heel Delft.'

Geïnterviewden geven aan dat er rondom deze familie geen familieaanpak is. Wel komen personen uit deze familie voor in de zogeheten Persoonlijke Aanpak Delft (de PAD-aanpak, zie hoofdstuk interventies en beleid).

Inbrekersnetwerken

In het netwerkschema komen ook een aantal zogeheten inbrekersnetwerken voor: dus samenwerkingsverbanden die zich met name toeleggen op inbraken. Uit eerder onderzoek (Bervoets en Van Wijk, 2016) weten we dat deze plegers soms ook wel worden gebruikt om geld te verdienen voor drugsnetwerken. Het geld wordt dan benut om drugsaankopen te doen. Echter geen van de geïnterviewden zag een verband tussen de in het Delftse netwerkschema waargenomen inbrekersnetwerken en de drugshandel. Welgeteld één respondent (een jongerenwerker) herkent het beeld wel, maar dan van het verleden. In Delft viel in het recente verleden wel op dat jongeren (ook vanaf 12 jaar) inbraken pleegden in schuren en huizen. Dat was volgens deze jongerenwerker echt 'in'. Het was destijds een groot probleem onder de minderjarigen, maar vandaag de dag zou het niet (meer) op die manier voorkomen.

Opvallende buurten en subjecten

In het netwerkschema valt een aantal buurten op in relatie tot de woonlocatie of pleeglocatie van subjecten. In het schema komen – zoals reeds benoemd – de Multatulibuurt (Voorhof), de Veste (binnenstad), de Olofsbuurt (Westerkwartier) en de Bomenwijk (Vrijenban) vaak voor. De Multatulibuurt is een van de buurten die volgens politiemensen opvalt als dealbuurt. Het gaat – volgens respondenten van onder andere de gemeente – om een buurt waarin voornamelijk sprake is van sociale huurwoningen en hoogbouw. Het is in hun ogen een typische oude aandachtswijk met kwetsbare bewoners. In deze buurt woont een reeds genoemde familie in een kleine flat. Binnen deze buurt gaat het dan met name om de omgeving Voorhof.

De Veste valt ook op, maar dat is volgens geïnterviewden redelijk voor de hand liggend. Immers, het gaat daarbij om de Delftse binnenstad waar volgens hen veel (drugs)delicten plaatsvinden (met name dealen). In Delft zijn overigens niet alleen studenten opvallende afnemers van drugs, ook 'expats' die verbonden zijn aan de universiteit of aan een van de aanwezige technologische instituten vallen volgens geïnterviewden van de politie op onder de afnemers.

De Olofsbuurt met het Westerkwartier ligt in de directe omgeving van het politiebureau. Daar ligt volgens geïnterviewden een het buurthuis waar met enige regelmaat problemen zijn met jeugdcriminelen. Deze buurt wordt gekenmerkt door 'hele oude huisjes' en er zitten heel veel studenten van de technische universiteit Delft. En een deel daarvan is zoals aangegeven ook afnemer van de aangeboden drugs.

Ten slotte de Bomenwijk/Vrijenban. Dat is volgens de geïnterviewden een gerenoveerde wijk waarbij alle oude woningen inmiddels zijn verdwenen. Het was ooit een hele beruchte buurt met Delftenaren met een Nederlandse achtergrond, met name bekend van de bomenverbrandingen tijdens Oudjaar. Een politiemans vertelt:

'Dan gingen die lui elkaar echt met kettingen en honkbalknuppels te lijf en knokken voor een paar bomen. Maar alle bagger van toen is uitgevloegen en zich gaan verspreiden over Delft.'

Er zijn nu nog steeds criminele autochtone families die hun herkomst hebben in de Bomenwijk. Maar volgens respondenten is het niet meer de wijk zoals die ooit was. Evengoed valt ze nog steeds op in het Delftse netwerkschema.

Bij de politiemensen vroegen we ook door op subjecten die ons opvielen na bestudering van het netwerkschema. Daarbij betrof het met name de Jonge Aanwas of subjecten op merkwaardige plekken in het netwerkschema (bijvoorbeeld kruispuntverdachten). We gaan er puntsgewijs op in:

- De meest prominente Jonge Aanwas doet volgens de politiemensen 'van alles wat' en legt zich derhalve niet bepaald toe op alleen drugs. Volgens de geïnterviewden 'gaan we nog wat van deze jongen horen'. Ten tijde van het onderzoek zou hij wegens schorsende voorwaarden alleen naar buiten mogen met een volwassene. Met zijn vader of zijn coach. Feitelijk heeft hij dus een soort huisarrest. Het is de intentie van de politie om 'bovenop deze persoon te zitten'.
- Zorgen zijn er ook over een drietal subjecten die ook als Jonge Aanwas wordt gecategoriseerd. Deze jongens hebben volgens politiemensen een (indirecte) link met Foggia Volgens verschillende respondenten is de kans groot dat deze personen straks ook in de doelgroep Persoonlijke Aanpak komen. Het grootste risico is volgens de respondenten de link met de drillrapgroep.
- We gaven aan dat in het netwerkschema weinig vrouwen voorkomen. Er is echter een opvallend vrouwelijk subject volgens politiemensen. Daar werd thuis cocaïne gekookt. Zij kwam als betrokkene voor in een TGO rondom een dodelijke steekpartij aan de Koloniestraat waarbij iemand met zeventien messteken werd omgebracht.⁵ Deze moord kwam vermoedelijk voort uit handel in verdovende middelen. Er bestaat daarnaast een vermoeden dat zij een aantal personen aanstuurde (dit is echter niet zichtbaar in het

netwerkschema). In elk geval is bewezen dat zij een runner is die levert op bestelling. Hoe zij in beeld is gekomen is een raadsel. De hoofdverdachte van de moord is naar Spanje vertrokken. Vermoeden dat het net steeds strakker om hem heen sloot.

- Dan is er nog een Rising Star uit de drillrapgroep Foggia met een grotere actieradius dan de rest van die groep. Volgens politiemensen is hij zeer slecht te beïnvloeden. Hij is 'gedoemd om te mislukken en hij wil niks', aldus een van hen. Als hij bij de groep komt staan waarmee politiemensen staan te praten op straat, houdt iedereen direct zijn mond. Hij is ooit door het arrestatieteam uit zijn huis gehaald, omdat er een vuurwapen zou liggen. Hij was ook vaak betrokken bij vechtpartijen. De rechercheur die we interviewden komt betreffend subject in Delft niet meer tegen. Hij zou tegenwoordig vooral in Zoetermeer opduiken en actief zijn.

5.4 Vergelijking met 2017

In Delft werden in 2017 68 drugsdelicten geregistreerd, iets minder dan de 75 registraties in 2020. In de periode 2017 tot en met 2020 is er een significante daling (18%-punt) van het aandeel registraties met betrekking tot het vervaardigen van drugs. De buurten Bedrijventerrein Tanthof-Oost en Voorhof-Hoogbouw laten sterke stijgingen zien in het aandeel registraties in de periode 2017 tot en met 2020 (respectievelijk 9- en 5%-punt). De buurt Buitenhof-Noord kende een daling van het aandeel registraties (6%-punt).

Het aantal subjecten van in Delft gepleegde drugsdelicten neemt af van 88 in 2017 naar 77 in 2020. De gemiddelde leeftijd van de drugssubjecten is 34,4 jaar, wat hoger is dan de gemiddelde leeftijd van de drugssubjecten in het onderzoeksjaar (27,3 jaar). Ook het aandeel subjecten jonger dan 20 jaar neemt in deze periode toe met 22 procentpunt. De plegers van in Delft gepleegde drugsdelicten zijn steeds vaker woonachtig in Delft zelf: in 2017 was dit 36 procent, in 2020 58 procent.

5.5 Resumé

In dit hoofdstuk komen de politieregistraties uit 2020 aan bod en maken we een vergelijking met 2017. In 2020 werden er 75 drugsdelicten geregistreerd in Delft. De buurt waar de meeste drugsfeiten zijn gepleegd is Bedrijventerrein Tanthof-Oost (n=7). De delicten worden voornamelijk gepleegd op de openbare weg of in woningen.

Over de drugssubjecten is te zeggen dat ruim de helft in Delft woonachtig is. Het jongste subject is 14 jaar oud, en het oudste 64, waarbij de gemiddelde leeftijd 27,3 jaar oud is. Er zijn in totaal twaalf personen die als Jonge Aanwas of Rising Star worden aangemerkt (en daarmee als ‘jongere’). Het gaat om subjecten die maximaal 20 jaar oud zijn ten tijde van het gepleegde drugsdelict. Gemiddeld zijn deze subjecten 17,6 jaar oud. Het gemiddeld aantal (drugs)antecedenten voor deze drugssubjecten is beneden het gemiddelde van de 1.468 drugssubjecten.

Het netwerkschema van Delft bevat 13 Jonge Aanwas en 57 Rising Stars. Een deel van deze Jonge Aanwas en Rising Stars maken deel uit van dezelfde netwerken. Zo bevat Foggia, een drillrapgroep die uitgebreid aan bod is geweest dit hoofdstuk, zes subjecten die als Jonge Aanwas of Rising Star worden aangemerkt. Deze groep is vooral in verband te brengen met geweld, wapens en in mindere mate drugs. De andere groep, Genua, kent een aantal leden dat wel direct aan drugs te koppelen is.

Er zijn in 2020 in vergelijking met 2017 meer drugsdelicten geregistreerd. Het aandeel van de registraties omtrent drugsbezit is toegenomen. In sommige buurten is het aandeel van de drugsdelicten toegenomen (bijvoorbeeld Tanthof-Oost), in andere buurten juist afgenomen (bijvoorbeeld Buitenhof-Noord). In 2020 worden er in vergelijking met 2017 minder drugssubjecten geregistreerd. Het aandeel van de drugssubjecten jonger dan 20 jaar is toegenomen.

Eindnoten

1. Het gaat om 41 drugssubjecten die ook in de registraties van 2020 voorkomen, ook wel de basisgroep genoemd. 191 personen in het netwerkschema hebben samen met de basisgroep misdrijven gepleegd (ringgroep). Voor een toelichting op de basis- en ringgroep zie paragraaf 4.3.
2. Drugssubjecten kunnen in meer dan één doelgroep ingedeeld zijn.
3. Het gaat om een criminele familie waarvan de naam geanonimiseerd is.
4. De politie koppelt in totaal twintig personen aan deze doelgroep. Vanwege selectiecriteria maken zeven personen geen deel uit van de onderzoeksgroep.
5. <https://www.ad.nl/delft/man-36-omgekomen-bij-fatale-steekpartij-in-woning-in-delft-dit-wil-je-echt-niet-in-je-wijk~a7fa4f330/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.nl%2F>, bezocht op 25 juni 2021.

6

Drugscriminaliteit in de gemeente Noordwijk

In dit hoofdstuk gaan we tot slot in op de situatie in Noordwijk. Ook nu hanteren we eenzelfde indeling qua onderwerpen als in de vorige hoofdstukken: drugsdelicten, drugssubjecten, drugsnetwerken en een vergelijking met 2017. Zoals uit de algemene beschrijving van de gehele regio blijkt, is het aantal geregistreerde drugsdelicten en drugssubjecten in Noordwijk beperkt. Om die reden volstaan we met een globale beschrijving van de gegevens en presenteren geen resultaten uit subanalyses. Het hoofdstuk besluit met een overzicht van de belangrijkste bevindingen.

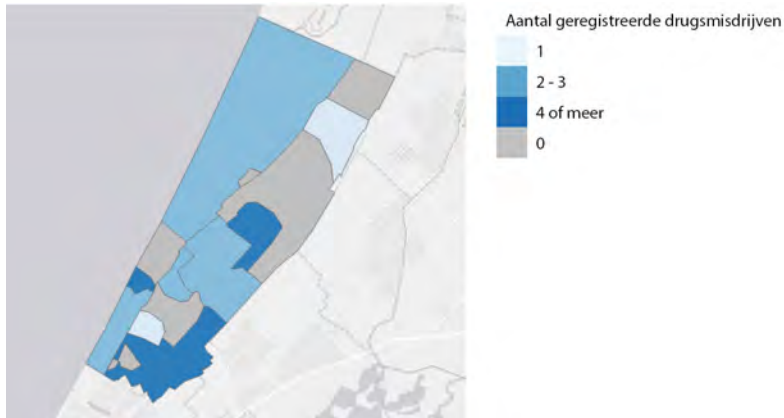
6.1 Geregistreerde drugsdelicten

Er zijn in Noordwijk in 2020 27 drugsdelicten geregistreerd. Uit Figuur 6.1 (pag. 90) blijkt dat het vooral in de buurten Noordwijkerhout, Dorpskern en Verspreide huizen Zuiden en Oosten gebeurt.

De door de politie geregistreerde drugsdelicten hebben in ruim de helft van de gevallen (56%) te maken met drugsbezit. Het aandeel registraties van vervaardigen van drugs is in Noordwijk hoger in vergelijking met dat van de regionale eenheid, namelijk 26 procent. Ongeveer een vijfde van de registraties (19%) heeft betrekking op drugshandel.

Het merendeel van de drugsdelicten zijn op de openbare weg en in woningen geconstateerd, maar enkele hebben plaatsgevonden in (bedrijfs)gebouwen.

Figuur 6.1 – Drugsdelicten in de gemeente Noordwijk op buurtniveau, 2020 (n=27)

Tabel 6.1 – Locatie drugsmisdrif in de gemeente Noordwijk, 2020 (n=27)

Locatie	n	%
Openbare weg	12	44%
Woning	6	22%
Bijzonder gebouw of terrein	3	11%
Bedrijfsterrein of -pand	2	7%
Parkeerplaats	2	7%
Horecabedrijf	0	0%
Autogarage of tankstation	0	0%
Winkel	0	0%
Park	1	4%
Andere locatie	1	4%
Totaal	27	100%

6.2 Geregistreerde drugssubjecten

De politie heeft in Noordwijk in 2020 29 drugssubjecten aangehouden. Daarvan komt de helft uit Noordwijk (zie tabel 6.2).

Tabel 6.2 – Woongemeente drugssubjecten in de gemeente Noordwijk, 2020 (n=29)

Woongemeente	n	%
's-Gravenhage	1	3%
Anderlecht	1	3%
Haarlem	1	3%
Haarlemmermeer	1	3%
Lisse	3	10%
Noordwijk	15	52%
RNI	4	14%
Roosendaal	1	3%
Teylingen	2	7%
Totaal	29	100%

Drie drugssubjecten zijn vrouw. De gemiddelde leeftijd van de 29 drugssubjecten is 31,3 jaar oud. De drugssubjecten zijn tussen de 16 (jongste) en 80 (oudste) jaar oud. Een derde van de drugssubjecten is tussen de 20 en 30 jaar oud (zie tabel 6.3).

Tabel 6.3 – Leeftijd van plegen drugsmisdrijf drugssubject in de gemeente Noordwijk, 2020 (n=29)

Leeftijd	n	%
Jonger dan 20 jaar	5	17%
20 tot 30 jaar	10	34%
30 tot 40 jaar	8	28%
40 tot 50 jaar	3	10%
50 jaar of ouder	3	10%
Total	29	100%

Ongeveer twee derde heeft een Nederlandse achtergrond, terwijl drugssubjecten met een migratieachtergrond in de meeste gevallen een westerse migratieachtergrond hebben (zie tabel 6.4).

Tabel 6.4 – Achtergrond drugsubject in de gemeente Noordwijk, 2020 (n=29)

Achtergrond	n	%
Nederlandse achtergrond	20	69%
Westerse achtergrond	8	28%
Niet-westerse achtergrond	1	3%
Total	29	100%

Deze groep drugsubjecten heeft relatief minder antecedenten dan de subjecten in Den Haag en Delft. Het gemiddeld aantal antecedenten van de groep is 4.6. Slechts enkelen hebben tien of meer antecedenten (zie tabel 6.5).

Tabel 6.5 – Antecedenten drugsubjecten in de gemeente Noordwijk, 2020 (n=29)

Antecedenten	n	%
Minder dan 5	20	69%
5 tot 10	6	21%
10 tot 20	2	7%
20 tot 50	1	3%
50 of meer	0	0%
Totaal	29	100%

Als deze drugsubjecten delicten plegen gaat het om vermogensmisdrijven en in mindere mate geweldsmisdrijven en vernielingen/misdrijven tegen de openbare orde (tabel 6.6).

Hun criminele carrière is relatief kort, namelijk gemiddeld 65 maanden. Het grootste deel is korter dan een jaar actief, althans volgens de politieregistraties. Enkelen zijn langer dan tien jaar actief (zie tabel 6.7).

Over de verschillende typen drugsubjecten is vanwege de kleine aantallen weinig te zeggen, behalve dat er twee drugsubjecten als Criminele Local zijn aan te merken en twee als Rising Star. De overige 25 drugsubjecten hebben geen dadertypering.

Tabel 6.6 – Soorten antecedenten drugsubjecten in de gemeente Noordwijk, 2020 (n=29)

Soorten antecedenten	Subjecten		Misdrijven		Gemiddelde
	n	%	n	%	
Vermogensmisdrijf	9	31%	30	23%	1
Vernielingen, misdrijven openbare orde en overige misdrijven	7	24%	21	16%	0,7
Geweldsmisdrijven	9	31%	23	17%	0,8
Seksuele misdrijven	1	3%	1	1%	0
Verkeersmisdrijven	10	34%	22	17%	0,8
Drugsmisdrijven	20	69%	31	23%	1,1
Wapenmisdrijven	4	14%	5	4%	0,2
Totaal	29	100%	133	100%	4,6

Tabel 6.7 – Lengte criminele carrière drugsubjecten in de gemeente Noordwijk, 2020 (n=23)

Lengte criminele carrière	n	%
Minder dan 1 jaar	10	43%
1 tot 5 jaar	3	13%
5 tot 10 jaar	5	22%
10 tot 20 jaar	3	13%
20 jaar of langer	2	9%
Totaal	23	100%

6.3 Criminele netwerken

Het netwerkschema in Noordwijk bevat in totaal 121 personen. Hiervan maken er 67 deel uit van de onderzoeksgroep.¹ In vergelijking met Den Haag en Delft is het netwerkschema van de gemeente Noordwijk kleinschalig (zie figuur 6.2). Vermoedelijk is dit het gevolg van de omvang van deze gemeente. Het merendeel van deze 67 subjecten is man (94%) en woont in de gemeente Noordwijk (43%), Teylingen (18%), Den Haag (9%) of Lisse (6%). De gemiddelde leeftijd van deze personen is 21,3 jaar, waarbij de leeftijden tussen de 16 en 47 jaar liggen. Ongeveer een vijfde van de subjecten (19%) is ouder dan 23 jaar, het gaat in dit

netwerkschema dus voornamelijk om jongeren. Bijna de helft van de 67 personen (46%) heeft een dadertypering. Slechts één subject (1%) is aan te merken als Jonge Aanwas. Het gaat om een 17-jarige man, die in de gemeente Teylingen woont. Hij maakt deel uit van de jeugdgroep Rimini, waar in totaal 53 van de 121 subjecten aan gekoppeld zijn. In het netwerkschema (zie figuur 6.2) ligt deze jeugdgroep in het midden. Behalve Jonge Aanwas, zijn er vier subjecten die aan de doelgroep gekoppeld zijn en als Rising Star zijn getypeerd.

In het netwerkschema zijn er in totaal 21 Rising Stars, bijna een derde van de subjecten (31%). Facilitators komen niet voor in het netwerkschema. Ongeveer de helft van de subjecten heeft een registratie in Summ-IT (51%).

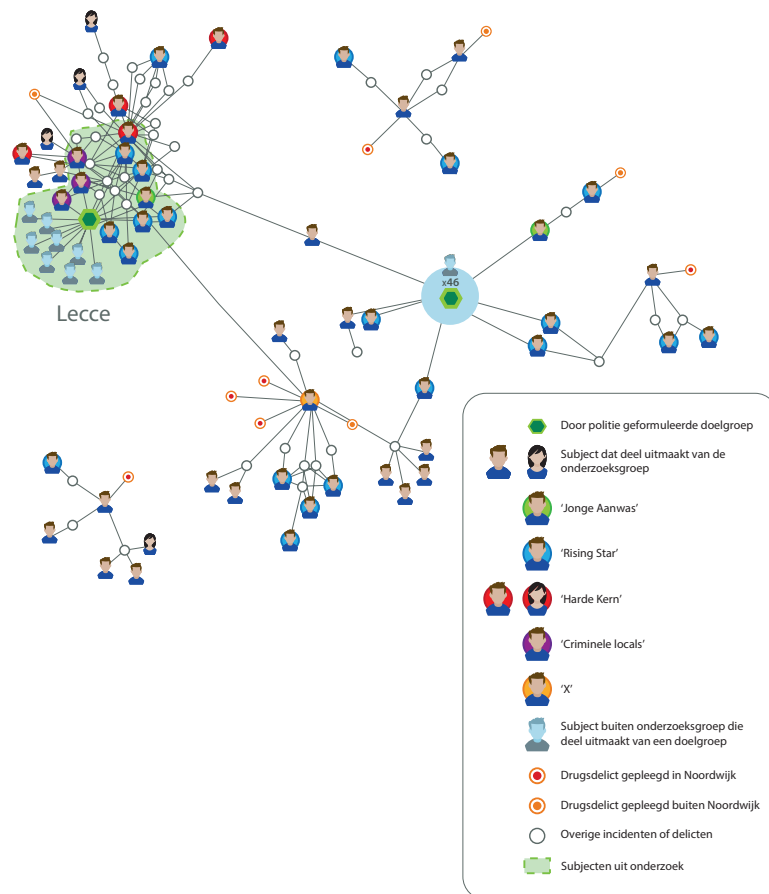
Tabel 6.8 – Dadertypering subjecten in de gemeente Noordwijk (n=67)

Dadertypering	n	%
Criminele Locals	4	6%
Facilitators	0	0%
Harde Kern	3	4%
Jonge Aanwas	1	1%
Rising Star	21	31%
X	2	3%
Geen typering	36	54%
Totaal	67	100%

Het netwerkschema van de gemeente Noordwijk is kleinschalig: er zijn negen samenwerkingsverbanden² te onderscheiden (een samenwerking van maximaal twee personen) en twee kleine netwerken. Deze twee kleine netwerken bestaan uit vier en zes personen. Het samenhangende netwerk bestaat uit 97 subjecten, waarvan er 43 tot de onderzoeksgroep behoren.

Negentien subjecten die deel uitmaken van de onderzoeksgroep zijn door de politie gekoppeld aan een doelgroep. In Noordwijk zijn er volgens dit netwerkschema twee doelgroepen te onderscheiden: de jeugdgroep Rimini (n=8) en de jeugdgroep Lecce (n=11). De jeugdgroep Rimini heeft registraties van allerhande delicten, maar vermogensdelicten komen veruit het meest voor. Hoewel de jeugdgroep Lecce een aantal registraties heeft met betrekking tot drugs, is het merendeel van de registraties te kwalificeren als vermogens- en geweldsdelicten. Beide jeugdgroepen worden derhalve niet als typisch drugsnetwerken aangemerkt.

Figuur 6.2 – Netwerkschema Noordwijk

Lecce

Aan de jeugdgroep Lecce zijn negentien personen gekoppeld door de politie, waarvan er elf deel uitmaken van de onderzoeksgroep. Het gaat om elf mannen uit Noordwijk met een leeftijd tussen de 19 en 27 jaar. Ruim de helft van de leden (55%) zijn aan te merken als Rising Stars. Vier subjecten worden als Criminele Locals gezien, een als Harde Kern. Alle subjecten die door de politie gekoppeld zijn aan de Lecce-groep hebben een registratie in Summ-IT.

In juni 2018 is de Lecce-groep in zicht gekomen doordat zij twee busjes van een school in het speciaal onderwijs in brand hadden gestoken³. Er is toen een integrale-groepsaanpak ‘Taskforce Lecce’ opgetuigd. Door deze aandacht kwam ook drugsbezit en -handel van deze groep in beeld. Deze aanpak was ten tijde van de gesprekken niet meer actief⁴.

De jeugdgroep Lecce typeert de politie op dit moment niet meer als Jonge Aanwas. *'Ze zijn verder dan dat, dit is inmiddels next level'*. Het strafrechtelijke proces heeft lang geduurd, wat de politie frustrereert. Zo vertelt een respondent van de politie:

'Sinds kort is er pas een definitieve terugkoppeling van de brand gekomen. De strafzaak moet nog plaatsvinden, maar het incident is ondertussen al drie jaar geleden. Daar balen we van. Want ja, een van deze jongens die we niet meer monitoren omdat het goed gaat, raakt op het rechte pad. Hij heeft een goede baan. Maar ja, die gaat nu op zitting komen. Wat gaat er dan gebeuren? Zaken blijven bij het OM lang op de plank liggen en dan wordt het gevolg van het gedrag niet op het juiste moment gevoeld.'

Er zijn geen signalen dat er jongeren rondom deze groep hangen, aldus de respondenten. Dit lijkt overeen te komen met het netwerkschema, al zijn er enkele subjecten verbonden met het subject dat als Harde Kern wordt getypeerd.

De Lecce-groep is momenteel in veel mindere mate overlastgevend aanwezig, maar er is wel een vermoeden dat er een 'klein oorlogje' op handen is. Een van de jongens uit de groep is namelijk recent met een boksbeugel geslagen. Hiernaast hebben respondenten het vermoeden dat ze nog steeds handelen in verdovende middelen – hetgeen ook uit de netwerkbeschrijving (gebaseerd op politieregistraties) blijkt.

Relatie tussen steden

De Noordwijkse en Sassenheimse jeugd hebben in het netwerk verbanden met elkaar. Dat kan komen omdat zij allemaal naar het KTS⁵ (Teylingen College) gaan, zo geven respondenten aan. Daar zouden zij vervolgens ook in de buurt samen dealen.

Respondenten geven aan dat de jeugd uit Noordwijk naar een school in Katwijk of Teylingen gaat en daar hun netwerk opbouwen.

Zij komen ook wel eens jongeren uit de Lecce-groep tegen in de auto met jongeren uit Sassenheim. Een respondent vertelt daarover:

'Het zijn allemaal subjecten, direct of zijdelings in drugscriminaliteit betrokken. Als je hen samen ziet, dan is dat niet zonder reden. Waarom zouden ze anders bij elkaar zitten? Hij met hem?'

Verder zien respondenten ook banden met Den Haag vanuit Noordwijk. Dat gaat grotendeels via jongeren met een migratieachtergrond. Zo is er een Turkse kap- per in Den Haag waar deze jongeren uit Noordwijk naar toe gaan en daar is een zaak waar ze dan ook direct wat eten. Deze jongeren komen niet direct overlast- gevend op straat in beeld, maar wel 's nachts in een auto waarin ze dan lachgas gebruiken of blowen. Daar blijft troep liggen van McDonalds, ampullen of bal- lonnen van het lachgasgebruik. Bewoners ondervinden daar overlast van en mel- den dat. In het netwerkschema is er een link tussen de twee groepen, al lijkt dit 'slechts' via twee subjecten te lopen.

Criminele families

Er zijn vier criminele families in Noordwijk waarvan er in ieder geval één aan de orde komt in het netwerk. Vanuit de systeemkennis lijken dit geen 'grote' cri- minelen omdat de meeste antecedenten meer dan vijf jaar geleden zijn, maar de politie denkt dat ze onder de radar nog steeds opereren.

In het netwerk komen twee broers uit een criminele familie naar boven met betrekking tot een woninginbraak en het vervaardigen van softdrugs. Deze jon- gens zijn niet structureel in beeld bij de politie, maar ze zijn wel bekend en het vermoeden is dat ze onder de radar wel bezig zijn met criminele activiteiten. Of deze familie in beeld is bij jeugdzorg is onbekend.

De politie beschrijft deze twee jongens als echte Jonge Aanwas. Zij zijn altijd opgegroeid in het middelpunt van criminaliteit en kunnen straks het 'familiebe- drijf' overnemen. Een van de jongens was in 2012 al in beeld bij de politie, maar als er geen concrete vermoedens meer zijn van criminaliteit moeten ze losgelaten worden. Er is namelijk te weinig documentatie om op te schalen.

6.4 Vergelijking met 2017

In Noordwijk werden in 2017 34 drugsdelicten geregistreerd: dit zijn er zeven meer dan in 2020. Vooral in de buurt Dorpskern zijn er in 2020 minder drugsde- licten geregistreerd ten opzichte van 2017⁶. Een andere buurt waar een daling van het aandeel drugsdelicten zichtbaar is, is Noordwijkerhout. In de buurt Villawijk- Zuid is juist sprake van een stijging van het aandeel drugsdelicten in de periode van 2017 tot en met 2020.

Van 41 personen is bekend dat zij in 2017 een drugsdelict in Noordwijk heb- ben gepleegd, dit zijn 11 subjecten meer dan in 2020. De gemiddelde leeftijd van de drugssubjecten is 31,8 jaar, dit komt overeen met de gemiddelde leeftijd van de drugssubjecten in het onderzoeksjaar (31,3 jaar). Het aandeel drugssubjecten

dat ten tijde van het drugsdelict jonger dan 20 jaar zijn, is in beide jaren ongeveer een vijfde. Ongeveer de helft van deze drugssubjecten woont daadwerkelijk in Noordwijk zelf, waarbij in de periode van 2017 tot en met 2020 sprake is van een lichte stijging (6%-punt).

6.5 Resumé

De politie heeft in Noordwijk in 2020 27 drugsdelicten geregistreerd. De buurten Noordwijkerhout, Dorpskern en Verspreide huizen Zuiden en Oosten komen in beeld bij de drugsdelicten. De locaties zijn meestal de openbare weg en woningen.

Er zijn in dat jaar 29 drugssubjecten geregistreerd. Ze zijn gemiddeld iets ouder dan 31 jaar. Ze hebben van de drie onderzoeksgemeenten gemiddeld het minste aantal antecedenten (4,6) en de kortste criminele carrière (65 maanden). De helft van hen woont in Noordwijk. Een enkel drugssubject is als Criminele Local of Rising Star aan te merken.

Er kunnen twee netwerken worden onderscheiden: de jeugdgroep Rimini en de Lecce-groep. De rol van Jonge Aanwas en/of Rising Stars in deze groeperingen is – volgens politieregistraties – beperkt: Rimini telt één subject dat als Jonge Aanwas is gecategoriseerd, de Lecce-groep nul. Het aantal Rising Stars is voor Lecce zes, en voor de jeugdgroep Rimini vier.

In vergelijking met 2020 zijn er in 2017 meer drugsdelicten en -subjecten geregistreerd.

Eindnoten

1. Voor een toelichting op het netwerkschema zie paragraaf 4.3 (bladzijde 52).
2. De samenwerkingsverbanden zijn niet in figuur 6.2 gepresenteerd.
3. Zie ook: Cel voor drugsdealers die overlast veroorzaakten rond Noordwijks plein - Omroep West (geraadpleegd 15-6-21)
4. Uit een evaluatie van de aanpak Boerenburg komen een tiental aanbevelingen naar voren waarbij voor vier adviezen nadrukkelijk aandacht wordt gevraagd. Ten eerste adviseren ze een goede overdracht van Straatcontact aan de nieuwe jongerenwerkers. Ten tweede een goede inwerkperiode van de nieuwe partner 'jongerenwerk'. Als derde de continuïteit van de inzet van Jeugdboa's na 2019 en tot slot moet er na het opheffen van de Boerenburg Taskforce een interne stuurgroep worden gevormd.
5. Home - Teylingen College - KTS (teylingen-college.nl)
6. 13 (38,2%) in 2017, 5 in 2020 (18,5%).

7

Betrokken raken bij georganiseerde drugscriminaliteit

In dit hoofdstuk bespreken we hoe jongeren de in de regionale eenheid Den Haag in de (georganiseerde) drugscriminaliteit terechtkomen. We gaan na of de wijzen waarop jongeren hierbij betrokken raken vergelijkbaar zijn met de patronen die we uit literatuur hebben gedestilleerd (zie hoofdstuk 2). We maken hierbij gebruik van de kennis uit de zes groepsgesprekken met professionals (vanuit de wijk en van de politie) in Delft, Den Haag en Noordwijk.

In 7.1 bespreken we de geleidelijke instroom via sociale netwerken en in 7.2 actieve rekrutering. In 7.3 staat de instroom via familiebanden centraal. We sluiten het hoofdstuk af met opvallende verschillen tussen de drie gemeenten in 7.4 en een resumé in 7.5.

7.1 Geleidelijke instroom via sociale netwerken

Deelnemers aan de groepsgesprekken in Delft, Den Haag en Noordwijk zijn in overeenstemming: instroom in de drugscriminaliteit door jongeren vindt veelal geleidelijk, via sociale netwerken plaats¹. Doelgerichte werving/rekrutering (waarover later meer) blijkt beduidend minder plaats te vinden.

In de groepsgesprekken worden vooral voorbeelden aan de orde gesteld waarin een instroom via vrienden en bekenden centraal staat. Respondenten van de groepsgesprekken beschrijven dat jongeren elkaar onderling wijzen op de voordelen van een baantje in de drugs en hen hierbij betrekken (en onderwijzen). Dat gebeurt op straat, maar ook op school en via social media. De aantrekkingskracht zit in aanzien, status en geld.

De volgende twee citaten illustreren hoe een instroom in de drugscriminaliteit via sociale netwerken op school, in de buurt en via sociale media plaatsvindt:

'Instroom gebeurt via vrienden. Er hoeft er maar eentje in zitten en die kan op zijn maatje inpraten 'als je geïnteresseerd bent dan kan ik je helpen aan een baantje'.

'Jongeren komen elkaar op school tegen. Een is aan het verkopen. Dan is het makkelijk om te zeggen: joh ga ff voor mij verkopen in dat dorp. Je ziet groepen elkaar navolgen. Twintig jaar geleden werkte ik in Noordwijkerhout en hij komt jongeren tegen die al 26 jaar in dat wereldje zitten en hij ziet dan ook de broertjes. Soort cirkel die je moet proberen te verbreken en dat is heel moeilijk. Ook via internet. Als hij wel eens op Facebook kijkt kan hij zo via vrienden de connecties leggen. Social media speelt een rol. Gaat via locaties en ook via social media kunnen contacten gelegd worden.'

Het gaat overigens verder dan elkaar alleen attenderen op de mogelijkheden en kansen om geld te verdienen met drugscriminaliteit. Meerdere respondenten benoemen dat er ook sprake is van groepsdruk. Dat bijvoorbeeld het wegbrengen van een pakketje ervoor zorgt dat je er (nog) bij hoort bij jouw vrienden. Zoals een respondent treffend verwoordt:

'Het zit meer overal in verweven. Het lijkt alsof je het eerder op bepaalde plekken terug kan vinden en nu gebeurt het ook op school en jongeren vinden elkaar makkelijker op social media. Je moet er nu ook aan meedoen om er bij te horen en je kan het moeilijk negeren want dan val je buiten de boot. Dus het is dan ook moeilijker te negeren. Dan worden ze afgekeurd door hun vrienden. Sommige jongens hier hebben vier telefoons bij zich en soms zijn de 13 of 14 en dan zitten ze er zo al in.'

Verschillende respondenten beschrijven een proces waarin jongeren met kleinere klusjes – die soms (nog) niet druggerelateerd zijn – beginnen, om een positie binnen een (drugs)netwerk te kunnen krijgen. Je moet aantonen dat je loyaal bent, waarna je steeds 'grotere' klussen krijgt. Deze groei vindt niet alleen plaats, omdat hier binnen het netwerk druk op uitgeoefend wordt, maar ook doordat er bij jongeren steeds meer behoefte aan meer of sneller geld ontstaat. Een respondent merkt op dat het rekruteren van nieuwe jongeren mogelijk ook een van de doorgroeiklussen kan zijn. De volgende citaten zijn een goede illustratie van een 'kleine' Start in de drugscriminaliteit:

'Ze krijgen opdrachten, maar ze doen ook dingen om gezien te worden want ze willen er bij horen. Zo'n opdracht kan drugs rondrijden zijn, een straatroof doen om geld te krijgen. En dan steeds verder. Ze beginnen vaak niet alleen, maar met twee of drie beginnen ze delicten te plegen die groepsdynamiek is dan heel belangrijk.'

'Loyaliteit wordt belangrijk gemaakt. Als de jongeren aansluiten wordt loyaliteit belangrijk gemaakt. Als je hoog staat in de hiërarchie zeggen ze laat maar zien hoe loyaal je bent (doen wat ze gevraagd wordt, bijvoorbeeld envelopjes verkopen of transporteur zijn, basisdingetjes om onderdeel uit te maken de organisatie).'

Drugsgebruik als start van een proces richting drugscriminaliteit wordt door verschillende respondenten aan de orde gesteld. Zij geven aan dat je als jongere deze drugs al op een 'illegale wijze' moet verkrijgen, waardoor de eerste contacten met drugscriminelen gelegd zijn. Maar ook de hoge kosten van drugsgebruik, zeker als er ook sprake is van een verslaving.

Een treffend citaat:

'Als je rond je 12^e aan drugs begint moet je er illegaal aan komen. En dan zit je al in dat circuit en als je dan begint dan is ook wel de ervaring dat je niet stopt met je blowtje. En zij komen dan al tussen die groep van 16 tot 18 jaar die dealen en gebruiken. Verslaving speelt een rol. Dat was ook zo bij persoon X. Hij heeft alle criminogene factoren en als je jongeren bij hem ziet dan is dat geen goed teken. Het is duur om middelen te gebruiken en we zien dat de dealers een status hebben dus dat lokt ook. Het lijkt of die twee factoren een rol spelen in het gebruik naar dealerschap en dat is heel erg aan het toenemen.'

Met name in Den Haag en Delft blijkt het instromen in (drugs)criminaliteit ook via jeugdgroepen plaats te vinden. Bijvoorbeeld door de aantrekkingskracht van Ancona, een drillrapgroep uit Den Haag.² De kleding, het imago en de filmpjes op YouTube spreken met name jonge jongens aan. Zij willen een dergelijk aanzien ook. Door het behalen van punten voor verschillende criminele (geweldd) delicten kunnen zij instromen en doorgroeien bij een dergelijke rapgroep.³

'Nee, instroom gaat via school. Het Flexcollege vangt heel veel leerlingen vanuit Laak en Hoefkade en Centrum op en die hebben ze daar op school zitten. En toeval wil dat daar allemaal jongetjes die iets hebben en kwetsbaar zijn zitten. LVB of gedragsstoornis hebben in een bepaald spectrum komen bij elkaar in het Flexcollege en die willen ook wel ergens bij horen. En dan zit daar Ancona en zeggen ze, jij mag er ook bij en dan moet je via het puntensysteem wel even iemand neersteken want je bent niet zomaar lid, zo geeft de politie aan.'

7.2 Actieve rekrutering

Hoewel een geleidelijke instroom volgens respondenten het meest in de casusgemeenten plaatsvindt, komt actieve rekrutering volgens hen ook voor.⁴ Verschillende voorbeelden hiervan komen aan de orde tijdens de gesprekken. Zo geeft een respondent aan dat ze actieve rekrutering zag plaatsvinden op straat:

'Er wordt wel veel gelobbyd. Als je niet de ondersteuning krijgt vanuit huis dan ga je sneller mee met zo'n ronselaar. Die jongens lopen op straat te ronselen. Toen ik bij de reclassering werkte zat ik wel eens op een bankje en dan zag ik het gebeuren. De oudere jongens die ze aansturen. Series, social media,

het wordt verheerlijkt en dat willen die jongens ook. En de sociale controle speelt heel erg mee. Die is veel minder, in Den Haag weet je soms niet wie je nieuwe buurvrouw is. Als je uit het dorp komt dan kent iemand jou. En in Den Haag denk je, ik ga jou niet aanspreken want straks krijg ik een stomp op mijn neus. De ronselaars zijn 18 bijvoorbeeld en soms zie je een omkeerpunt rond de 20 dat ze denken, laat ik wat van mijn leven gaan maken. De ronselaars zijn de jongvolwassenen en die hangen tussen de 17 en 23 en dan heb je een groep jongens die de nieuwe jonge jongens naar die groep toebrengt.'

En meerdere respondenten geven aan dat er actieve rekrutering plaatsvindt van jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB). Jongeren worden 'doelbewust gescreend' op hun beperking en worden vervolgens ingezet om klusjes te doen, bijvoorbeeld in de Schilderswijk. Het rekruteren van jongeren met een LVB gebeurt echter niet alleen op straat. Maar ook specifiek bij een instelling waar veel jongeren met een LVB woonachtig zijn.

Eerder kwam al naar voren dat drugsgebruik een eerste stap kan zijn richting een rol in de drugscriminaliteit. In één groepsgesprek komt aan de orde

dat het afhankelijk maken van drugs een actieve wervingsstrategie kan zijn van rekruteerders:

'Dealers komen vanuit Den Haag deze kant (Delft) op. Dealers geven eerst gratis drugs. Dan worden jongeren afhankelijk.'

'Ik hoor dat het meer richting criminele uitbuiting gaat. Eén keer 'ja' zeggen en er dan niet meer uit kunnen. We horen ook dat die jongeren echt onder druk worden gezet waardoor ze steeds een stap verder moeten. Hoe haal je ze er dan uit? Vaak ook gekoppeld aan schulden. Schulden worden soms ook gecreëerd om ze er zo in te krijgen.'

Uit bovenstaand citaat komt ook naar voren dat er interlokale processen plaatsvinden als het gaat om het werven van jongeren voor drugscriminaliteit. De invloed van drugscriminelen die van buiten de gemeente komen springt in het oog zowel tijdens de groeps gesprekken als uit de cijfermatige gegevens. Zo benoemen Delftse politiemensen in het interview dat het lijkt alsof het zwaartepunt van de Delftse netwerken eigenlijk niet in Delft ligt maar in Den Haag, Rotterdam of Zoetermeer. En cijfermatig zien we dat in Den Haag 34 procent van de drugsfeiten gepleegd wordt door iemand die buiten Den Haag woont en in Delft en Noordwijk betreft dit respectievelijk zelfs 44 en 48 procent (zoals reeds beschreven in de hoofdstukken 4, 5 en 6).

Ook stellen enkele respondenten dat plaatselijke bedrijven en ondernemers in Delft deel uitmaken van het actieve rekruteringsproces van jongeren. Zo stellen zij dat de horeca, bezorgbranches, avondwinkels, vastgoed, autobedrijven en kapperszaken kwetsbare branches zijn en dat ze ook jonge mensen zien die op die manier betrokken raken bij drugscriminaliteit. Zie onderstaande casusbeschrijving.

Casus

Er is in Delft een cafetaria met een criminele eigenaar die ook wel eens gezien is met iemand van No Surrender. Hij is de eigenaar van de cafetaria, maar op papier is zijn vrouw de eigenaar. Ook de zoons van deze man zitten in de drugs, die zitten er misschien nog wel verder in dan hun vader. We zien verschillende jongeren in de buurt die in zijn winkel werken en die voor hem bezorgen. Zo ook een jongen van veertien

die laatst aangehouden werd. Daar maakte ik me wel zorgen over, want wij vroegen ons af, hoe komt die jongen nou bij hem terecht? Hij woont een stuk verder van de cafetaria vandaan en meestal zie je dat jongeren een bijbaantje nemen in de buurt. Wij maakte ons ook zorgen over het gedrag dat hij vertoonde tegen mijn collega's. Een jongen van 19 gaat nu die zaak overnemen, hij heeft een aantal antecedenten en komt uit Dordrecht.

Eveneens in Delft komt aan de orde dat een motorclub aantrekkingskracht uitoefent op Delftse jongeren. Een prominent clublid zou woonachtig zijn in Delft en een jongere uit een bekende Delftse jeugdgroep zou zijn chauffeur zijn. Hij zou er weer via een andere jongere bij betrokken zijn geraakt. Zo worden door professionals ook zorgen geuit over banden van Delft met de Mocro Maffia, de Haagse Crips en de Brabantse onderwereld.

Tot slot stellen enkele respondenten dat er meestal geen sprake is van een geleidelijke instroom via sociale netwerken (besproken in 4.1) óf actieve rekrutering (besproken in 4.2), maar een mengvorm. Deze respondenten geven aan dat het rekruteren via bestaande netwerken het 'gemakkelijkste' werkt. Maar dat daarbij wel doelbewust wordt gewerkt. Dat de 'werwers' wel slim genoeg zijn om te weten welke jongeren ze mogelijk kunnen werven voor een (beginnend) rol(letje) in de drugscriminaliteit. Zoals een respondent verwoordt:

'Ik twijfel tussen actieve rekrutering omdat die plaats vindt in netwerken die ze al kennen. Beide gebeurt, jongens die slim genoeg zijn om te weten wat ze bij welke jongen moeten doen.'

7.3 Familie

Een derde wijze van instroom in de drugscriminaliteit die uit de groepsgesprekken naar voren komt is de geleidelijke instroom via een criminele familie. Deze wijze van instroom vindt volgens respondenten beduidend minder plaats dan een geleidelijke instroom via sociale netwerken en iets minder vaak dan een instroom via actieve rekrutering⁵.

Respondenten geven aan dat het bij instroom via familiebanden om ouders gaat die zelf actief zijn in de criminaliteit en soms om broer(s). De beïnvloeding binnen families blijkt zeer groot te zijn. Vader of oudere broers worden door jonge jongens als voorbeeld (rolmodel) gezien. Respondenten benoemen dat de kans

op een normaal leven zeer beperkt is als de hele familie betrokken is bij de drugs-criminaliteit. Zoals een respondent het verwoordt:

'Als je uit een bepaalde familie komt ben je gedoemd om te mislukken. Als er broers zijn die al in de handel zitten.'

Een andere respondent vertelt het volgende over een ouder die fungeert als verkeerd rolmodel voor zijn zoon:

'Als twee broeders van andere moeders staan te schieten op de hoek van de straat. Als jouw vader ziet dat jouw buurman heeft geschoten, dan gaat die hulzen rapen met zijn kind in de kinderwagen. Hoe gek is het dan dat je dat zelf ook gaat doen. Ook de ouders helpen mee. Ik kan niet zeggen dat we nu criminele activiteiten zien bij vader M. maar dit is nog geen twee jaar geleden. Die stond op de plaats delict hulzen te rapen omdat de buurman iemand had beschoten. De zoon van M. is weer vrienden met zoon van de buurman.'

Maar niet alleen ouders kunnen dienen als een verkeerd rolmodel. Er worden ook situaties beschreven waarin broers voor elkaar opkomen en elkaar het verkeerde milieu intrekken:

'H. is net weer vrij, die had een tijd vastgezeten. We hebben kunnen bewijzen dat hij anderhalf jaar dealde en daar kwam een wederrechtelijk verkregen voordeel uit van anderhalve ton. Een afnemer had tegen hem verklaard. Wat er vervolgens gebeurde, was dat het jongere broertje van H., genaamd T. met een vuurwapen naar de verklarende afnemer ging. Op T. hadden we bijna nog geen zicht, dus die popte nu opeens op met een behoorlijke zaak om wat voor zijn broer te doen.'

Respondenten geven aan dat criminele families soms (bijna) een crimineel samenwerkingsverband op zich zijn, waarbij je als handhaver of hulpverlener richting een kind of jongere eigenlijk geen kans maakt. Verschillende respondenten stellen tijdens de groepssessies dat de aanpak van criminele families – alhoewel complex en zwaar – wel aandacht vraagt. Als onderdeel van het tegengaan van Jonge Aanwas in de drugscriminaliteit.

7.4 Opvallende verschillen tussen de drie gemeenten

Het beeld dat over instroom van jongeren in de drugscriminaliteit naar voren komt vertoont overkoepelend weinig verschillen tussen de drie gemeenten die in dit onderzoek centraal staan: Den Haag, Delft en Noordwijk. In alle drie de gemeenten speelt een geleidelijke instroom via sociale netwerken volgens respondenten het meest, op grote afstand gevolgd door rekrutering en een instroom via familiebanden.

Als we iets nader inzoomen dan komen er wel enkele verschillen naar voren. In tegenstelling tot in Noordwijk lijken jongeren in Delft en Den Haag kwetsbaar voor de invloed van bepaalde drillrap-groepen en motorclubs uit Den Haag.

En alleen in Delft is een instroomproces via het hebben van een (bij)baantje in de horeca, bezorgbranches, avondwinkels, vastgoed, autobedrijven en kapperszaken tijdens de groepsgesprekken ter sprake gekomen.

7.5 Resumé

De groepsgesprekken en aanvullende interviews laten zien dat een instroom van jongeren in de drugscriminaliteit in de onderzoeksgemeenten verreweg het meest geleidelijk plaatsvindt, via bestaande sociale netwerken. Op straat, op school of via social media betrekken jongeren elkaar onderling in de drugscriminaliteit.

Ook, maar aanmerkelijk minder, vindt actieve rekrutering vanuit criminele verbanden plaats. Bijvoorbeeld actieve ronselpraktijken op straat, het rekruteren van jongeren met een LVB bij een instelling, het rekruteren door dealers uit een andere gemeente. En specifiek in Delft: rekrutering via een motorclub of middels ondernemingen (zoals horeca en bezorgdiensten). En in Den Haag: via drillrapgroepen.

En een laatste wijze om in de drugscriminaliteit terecht te komen – die volgens respondenten nog wat minder vaak voorkomt, maar wel plaatsvindt – is via een geleidelijke instroom via een criminele familie.

Bovenstaand genoemde drie wijzen om in de drugscriminaliteit in te stromen komen volledig overeen met de instroomprocessen die we reeds in het literatuurhoofdstuk hebben beschreven. Het onderzoek heeft dus geen nieuwe – onverwachte – paden richting een carrière in de drugscriminaliteit aan het licht gebracht.

Eindnoten

1. Zo blijkt uit de beantwoording van de Mentimeter vraag: Op wat voor manier raakt Jonge Aanwas in jouw inschatting in de gemeente X met name bij drugscriminaliteit betrokken? Van de 37 antwoorden van respondenten uit Delft, Noordwijk en Den Haag betreffen er 23 'geleidelijke instroom via bestaande sociale netwerken'.
2. Waarbij de politie vermoedens heeft van betrokkenheid bij drugshandel.
3. Er zijn in totaal ook negen registraties van drugsmisdriften, waarvan twee in 2020.
4. Zo blijkt uit de beantwoording van de Mentimeter vraag: Op wat voor manier raakt Jonge Aanwas in jouw inschatting in de gemeente X met name bij drugscriminaliteit betrokken? Van de 37 antwoorden van respondenten uit Delft, Noordwijk en Den Haag betreffen er 7 'geleidelijke instroom via actieve rekrutering vanuit criminele verbanden'.
5. Dat blijkt uit de beantwoording van de Mentimeter vraag: Op wat voor manier raakt Jonge Aanwas in jouw inschatting in de gemeente X met name bij drugscriminaliteit betrokken? Van de 37 antwoorden van respondenten uit Delft, Noordwijk en Den Haag betreffen er 4 'geleidelijke instroom via een criminele familie'.

(Risico)factoren, drijfveren en signaalgedrag

In dit hoofdstuk beschrijven we welke factoren bijdragen aan het betrokken raken van jongeren in de georganiseerde drugscriminaliteit, wat is de zogenaamde voedingsbodem hiervoor? Vervolgens gaan we in op de drijfveren van deze jongeren, wat trekt hen aan in de drugscriminaliteit? Hierna spreken we over signalen die de omgeving zou kunnen oppikken dat een jongere betrokken is geraakt in de drugscriminaliteit. Het hoofdstuk sluit af met eventuele verschillen tussen de onderzoeksgemeenten Den Haag, Delft en Noordwijk en de conclusie van dit hoofdstuk.

8.1 Voedingsbodem: risicofactoren

In alle sessies is de voedingsbodem voor Jonge Aanwas in de drugscriminaliteit aan de orde gekomen. Daarmee wordt bedoeld de omstandigheden en factoren die eraan kunnen bijdragen dat een jongere actief wordt in de drugscriminaliteit. Volgens de deelnemers is er hierin niet een element of factor bepalend. Er is eerder sprake van een meervoudige voedingsbodem. De risicofactoren die deel uit kunnen maken van de voedingsbodem voor betrokkenheid bij de (georganiseerde) drugscriminaliteit kunnen onderverdeeld kunnen worden in individuele kenmerken (waarover meer in 8.1.1.), gezinskenmerken (8.1.2.), toekomstperspectief: school en werk (8.1.3) en de bredere omgeving: vrienden en straatcultuur (8.1.4).

8.1.1 Individuele factoren

Aangaande individuele risicofactoren voor een start of rol in de drugscriminaliteit komen drie elementen naar voren, die onderstaand nader worden toegelicht: beïnvloedbaarheid (met name – maar niet uitzonderlijk – bij jongeren met een LVB), eigen drugsgebruik dan wel -verslaving en het niet goed kunnen inschat-

ting van de gevolgen van betrokkenheid bij drugscriminaliteit. Onderstaand lichten we deze nader toe.

Beïnvloedbaarheid

Beïnvloedbaarheid is het individuele kenmerk dat door respondenten het meest als risicofactor wordt genoemd voor het betrokken raken bij drugscriminaliteit. Jongeren zijn dan niet weerbaar tegen (groeps)druk van andere jongeren op straat.

Hierbij noemen respondenten vaak dat met name jongeren met een LVB kwetsbaar zijn. Zij geven aan dat 'slimme jongens gebruik maken van de jongens met een LVB'. Hier wordt door zogenaamde ronselaars soms zelfs specifiek op ingezet, zo komt uit interviews naar voren. Jongeren met een LVB worden met name ingezet voor 'klusjes'. Het volgende citaat vormt een goede illustratie van de kwetsbaarheid van LVB-jongeren.

'Dat speelt heel vaak een rol en dat wordt te weinig erkend in Den Haag. Er is zo veel en zo vaak dat jongens geschat worden op gemiddelde intelligentie en dan zitten ze op een IQ van 70. Die hebben vaker ruzie thuis of op school, moeten langer ergens aan wennen en zijn beïnvloedbaar en die lopen met open armen in die valkuil. Die willen ook geld en wat van hun toekomst maken. Er moet een aanbod zijn voor deze jongens. We hebben niet echt een plek waar deze jongens naartoe gaan en vervolgens probeer je te herplaatsen en dan komen ze in de klas met de jongens die ze op straat ook zien. Er is geen plek waar ze de motivatie kunnen vinden om aan zichzelf te werken.'

Tegelijkertijd zijn er respondenten die aangeven dat ook de slimmere jongens aandacht behoeven als het gaat om de aanpak van Jonge Aanwas in de drugscriminaliteit. Misschien nog wel meer, aangezien zij gemakkelijker uit beeld blijven bij de autoriteiten. Respondenten geven aan dat deze slimme jongens ogenschijnlijk een meer bewuste keuze voor een rol in de drugscriminaliteit hebben gemaakt. Zoals een respondent verwoordt:

'De slimmeriken die buiten beeld kunnen blijven, daar is sociale problematiek niet altijd de oorzaak. Dat zijn hoogopgeleide jongens die een keuze hebben gemaakt.'

Eigen drugsgebruik dan wel -verslaving

Drugsgebruik of verslaving op jonge leeftijd kan ook een risicofactor gezien worden voor betrokken raken bij drugscriminaliteit, zoals in hoofdstuk 7 al aan de orde gesteld bij het beschrijven van een proces richting betrokkenheid. Door op jonge leeftijd drugs te gebruiken leer je al de weg kennis in het kopen (en verkopen) van drugs. En om drugs te kunnen kopen is, zeker bij een verslaving, veel geld nodig. Een respondent stelt hierover het volgende:

'Als je zelf verslaafd bent, dan zit je in het wereldje en je weet hoe je het zelf koopt en je weet dus ook hoe je het zelf moet verkopen.'

In een gesprek komt aan de orde dat stoornissen als ADHD en autisme een jongere sneller tot het gebruik van softdrugs kunnen aanzetten *'ze grijpen makkelijker naar jointjes, omdat ze daarvan rustiger worden'*, waardoor de stap van gebruik naar handel door jongeren met dergelijke stoornissen makkelijker gezet kan worden.

Gevolgen niet goed in kunnen schatten

Verskillende respondenten benoemen dat het een risicofactor is dat veel jongeren de mogelijke negatieve gevolgen van het plegen van drugsfeiten niet zien. Dit heeft verschillende oorzaken. Allereerst de lage (ervaren) pakkans en dat 'lik op stuk' weinig plaatsvindt. Jongeren zien weinig negatieve effecten (en veel positieve effecten) van een rol in de drugscriminaliteit. Zoals een respondent verwoordt:

'Er is sprake van een lage pakkans en lik op stuk is laag. Voordat een jongere voor de rechter staat ben je al verder. Speelt mee. Is belangrijk dat de jongeren snel ervaren dat dit niet beloond wordt en dat er consequenties aanzitten.'

Hiernaast geven respondenten ook aan dat de normalisatie en acceptatie van drugsgebruik en -handel ervoor zorgt dat jongeren het gevoel hebben dat drugs-handel niet echt criminaliteit is. Treffend verwoordt:

'Handel heeft niet per se kwade reuk. Verkoop is er nou eenmaal, tegenwoordig is het ook niet meer zo abnormaal. Er zijn ook wel groepen waar het niet als crimineel aanvoelt. Iemand moet het doen dan doe ik het maar, niet het gevoel dat je fout bezig bent.'

Tot slot blinkt het puberbrein (en zeker die van een jongere met LVB) niet uit in lange termijn denken. Al zou een jongere de mogelijke negatieve langetermijneffecten kunnen overzien, dan is het nog aannemelijk dat de positieve kortere termijneffecten prevaleren. Zoals een respondent stelt:

'Groepen vormen rond dezelfde feiten die elkaar daarin meenemen. Jongeren focussen zich vaker op de korte termijn dan op de consequenties op de lange termijn. Moeilijk om er bij weg te blijven als je ziet wat het oplevert.'

8.1.2 Gezinsfactoren

Naast de hiervoor besproken persoonskenmerken brengen deelnemers aan de groeps gesprekken verschillende gezinskenmerken naar voren die een voedingsbodem zijn voor betrokkenheid van jongeren in de drugscriminaliteit. Het gaat om een 'gebroken' thuissituatie (eenoudergezin), weinig sociale controle en armoede. In onderstaande gaan we nader op deze factoren in.

Gebroken gezin en weinig sociale controle

Respondenten van de groeps gesprekken over Den Haag, Noordwijk en Delft merken op dat het onderdeel zijn van een gebroken gezin een risicofactor kan zijn voor het betrokken raken bij drugscriminaliteit. Ze geven aan er bij Jonge Aanwas geregeld sprake is van gescheiden ouders en dat een vader vaak niet in beeld is. Zoals een respondent het treffend verwoordt:

'De basis thuis heeft vaak al scheurtjes. Gebroken gezinnen, veel broertjes en zusjes en worden vaak aan hun lot overgelaten.'

Aan de thuissituatie gerelateerd noemen respondenten dat weinig sociale controle en zicht op jongeren vanuit ouders eveneens een risicofactor betreft voor het betrokken raken bij drugscriminaliteit. Dit kan samenhangen met een gebroken gezin, maar dat hoeft niet het geval te zijn. In een groeps sessie komt bijvoorbeeld aan de orde dat met name bij Marokkaanse jongeren het zicht minder goed kan zijn, omdat zij vaker op straat zijn. Zowel vanwege de vaak wat kleinere woningen en grote gezinnen, als dat jongeren bepaalde dingen niet thuis mogen doen, zoals vrienden over de vloer krijgen, roken of drinken. Ook zijn sommige ouders de Nederlandse taal niet machtig wat ervoor zorgt dat ze niet altijd begrijpen wat er aan de hand is als ze een brief van de overheid thuis krijgen.

'In wijken zoals dit, ik ben ook in zo'n wijk opgegroeid, kleine woningen en wijken. Heel veel dingen kunnen wij... (met wij dan spreek ik namens de Marokkaanse groep). Wij mogen niet veel dingen thuis doen. Geen vrienden over de vloer krijgen als je zusjes hebt. Er zitten factoren aan waardoor wij als jongens heel snel naar buiten zijn gegaan waardoor er een cultuurtje ontstaat buiten die niet bekend is. Mijn moeder sprak ook de taal niet en ze was heel afhankelijk van mij om haar te voorzien van informatie en als moeder moest ze vertrouwen hebben dat ik altijd de waarheid sprak tegen haar. Ik zie ook veel terug wat gebeurde in mijn eigen jeugd. Vriendjes over de vloer kan niet als zusjes thuis zijn. Vaders hebben ook een andere rol in het gezin opvoeding bij de moeder. Vaders zie je ook wat meer buiten en in de moskeeën en in de cafés.'

Het volgende citaat illustreert hoe de opvoeding van invloed is op de weerbaarheid van een jongere tegen criminele beïnvloeding:

'Het is ook een deel, hoe ben je opgevoed? Waarin ben je opgevoed en hoe veerkrachtig ben je. Dat speelt natuurlijk ook altijd mee. Iedereen heeft een basis en als daarin iets goed mis zit maak je sneller de verkeerde keuzes. Van heel veel jongens hoor je ook dat zodra zij de deur uit lopen. Dan krijgen ze 5,6,7 keer een aanbod en dan moet je zo vaak nee zeggen. Ik kan het niet. Het aanbod in wat dan ook. Inbreken, dealen.'

Armoede

Een volgende (gezins)factor die een rol speelt bij het vatbaar zijn voor drugcriminaliteit is het opgroeien in armoede. Jongeren die opgroeien in armoede hebben minder kansen dan anderen en minder mooie spullen. Drugscriminaliteit is dan een 'makkelijke' route richting snel geld. Hier plukt soms niet alleen de jongere de vruchten van, maar ook de ouders. Deze ouders zullen dan ook niet snel optreden tegen het gedrag van hun kind. Wat hieraan bijdraagt, is dat drugsgebruik en -criminaliteit in sommige wijken redelijk genormaliseerd is en dus ook niet als fout of ernstig wordt gezien.

'Drugscriminaliteit vinden mensen minder erg. Er zit een soort onzichtbaarheid omheen. Je bezorgt wat je bezorgt. Er is geen duidelijk slachtoffer. En 'ik voorzie hem gewoon, als ik het niet doet dan doet iemand anders het wel'. Sommige families hebben er ook baat bij. Als mama jarig is en ze krijgt 1000 euro in haar handen gedrukt dan moeten je ouders die van een uitkering leven wel van een

hele hoge morele standaard zijn om dat te weigeren. Ouders vragen dan ook niet meer waar het vandaan komt.'

8.1.3 Onvoldoende toekomstperspectief (school-werk)

Tijdens de groepsgesprekken komt veelvuldig naar voren dat het niet hebben van een toekomstperspectief voor jongeren een voedingsbodem betreft voor betrokken raken in de drugsriminaliteit. Jongeren die uitvallen op school, die geen stage kunnen vinden of geen (bij)baantje, zijn vatbaar om hun geld op een andere wijze te verkrijgen. Zoals een respondent stelt:

'Jongeren die uitvallen met school en dan niet goed aan werk kunnen komen. Geen perspectief, geen toekomst. Het snelle en makkelijke geld heeft dan een grote aantrekkingskracht. Dat zie ik zeker. De reguliere route is minder aantrekkelijk voor ze. Je krijgt zo loopjongens of koerierdiensten. Zeker door slechte schoolprestaties, school niet afmaken, geen werk, op straat hangen, verveling. Dit vormt dan een invulling.'

Hierbij speelt een grote rol dat er door het niet gaan naar school of werk veel tijd overblijft, die vervolgens op straat wordt besteed. Hier vinden gelijkgestemden elkaar en beïnvloeden elkaar op een negatieve wijze. Ook verveling kan een rol spelen bij het oppakken van klusjes in het criminele circuit. Treffend verwoordt:

'Jongens die minder belang hechten aan school en ouders die daar ook minder mee hebben. Als jongeren goed gaan op school dan hebben we ze vaak niet. Veel ruzie met docenten, geschorst, niet stil kunnen zitten of als er problemen thuis zijn kunnen ze zich ook niet focussen op school. En als ze uitvallen op school gaan ze naar de straat en daar zitten al die jongens bij elkaar en zijn ze vatbaar en beïnvloeden zij bij elkaar.'

8.1.4 Bredere omgeving: vrienden en straatcultuur

Als volgende risicofactor voor het betrokken raken bij drugsriminaliteit door jongeren komt de zogenaamde bredere omgeving in de gesprekken met professionals en de politie aan de orde. Ten eerste het hebben van verkeerde vrienden (de invloed van het sociale netwerk). Ten tweede de straatcultuur met 'foute' rolmodellen. In onderstaande worden beide factoren nader toegelicht.

(Verkeerde) vrienden

Veel deelnemers aan de groepsinterviews geven aan dat vrienden en dan met name ‘verkeerde’ vrienden een belangrijke risicofactor zijn waardoor jongeren in de drugsriminaliteit terecht komen. Ze worden hier ofwel toe verleid of er vindt onderlinge groepsdruk plaats. In de puberteit spelen vrienden een zeer belangrijke rol in de ontwikkeling van jongeren. Dit maakt dat het gedrag en de mening van deze vrienden in zeer grote mate bepalend is voor het gedrag en mening van de jongere. De volgende citaten vormen hiervan een illustratie:

‘Jongeren beïnvloeden elkaar, natuurlijk. Ze dagen elkaar uit, het verhoogt je status.’

‘Vrienden spelen grote rol zeker in de pubertijd, ze gaan dan ook vaker de straat op.’

Straatcultuur: alleen ‘foute’ rolmodellen

Tijdens de groepsinterviews komt aan de orde dat jongeren soms opgroeien in een soort criminogene omgeving. Het gaat om kwetsbare wijken (met voornamelijk sociale huur, gebroken gezinnen, weinig sociale cohesie en veel armoede) waar een straatcultuur heerst van regelovertreding, drugsgebruik en drugshandel. Jongeren komen voortdurend in aanraking met ‘foute’ rolmodellen, die veel (en ogenschijnlijk makkelijk) geld verdienen in de (drugs)criminaliteit en worden geregeld gevraagd zich hierbij aan te sluiten. Zoals een respondent verwoordt:

‘Veel jongeren zeggen dat ze omringt zijn met veel foute keuzes en mensen die foute keuzes maken dus hoe verwacht je van mij dat ik dan de goede keuze kan maken.’

Respondenten geven aan dat deze straatcultuur ook wordt toegepast op school:

‘De straatcultuur speelt echt een rol. Zodra ze de flat uitkomen overheerst de straatcultuur en het komt ook binnen op school. Onderwijs is, je mag meebewegen en op straat is het recht van de sterkste. Tegenwoordig komt dat ook wat binnen via het onderwijs waardoor de straatcultuur ook in de klas gaat overheersen en daardoor krijgen ze ook de macht en het gevoel dat ze overal mee wegkomen.’

8.2 Drijfveren

Bovenstaand beschreven we de risicofactoren om betrokken te raken bij drugs-criminaliteit. Dit worden ook wel de pushfactoren genoemd. In deze paragraaf gaan we in op de drijfveren, hetgeen de jongeren in de drugscriminaliteit aantrekt. Dit worden ook wel pullfactoren genoemd. Uit de groeps gesprekken komen de volgende drijfveren naar voren: geld en mooie spullen, aanzien, status en erkenning en uitdaging en spanning. We lichten deze factoren onderstaand achtereenvolgens nader toe.

Geld en mooie spullen

Een volgende drijfveer die jongeren aantrekt tot de drugscriminaliteit betreft (snel) geld en mooie spullen. Jongeren zien op straat andere jongeren die mooie auto's en dure kleding en schoenen hebben. Ze kijken daar tegen op en willen dat ook. Dit lijkt vrij snel en gemakkelijk mogelijk te zijn, met weinig kans op negatieve consequenties. Zoals het volgende illustreert:

'Jongeren gaan naar buiten, naar de straat en komen in die groepjes terecht waar ze zien wie wel de mooie schoenen en auto's heeft en worden daar dan ook bij betrokken. Zij kijken daar tegen op.'

Aanzien, status en erkenning

Aanzien, status en erkenning betreft de volgende factor die drugscriminaliteit aantrekkelijk maakt voor jongeren. Naast het met drugs verdiende geld draagt een korte gevangenisstraf of het hebben van een enkelband bij aan het aanzien van een jongere in de wijk. Ze worden hierdoor populairder en 'klimmen op de sociale ladder'. Het gaat ook om macht, geven deelnemers aan de groeps gesprekken aan.

'Het is een cultuur met een stuk aanzien. Je valt door de mand als je zegt, ik zit op een hbo, heb een bijbaan en ben ook drillrapper. Dan word je niet serieus genomen dus dat zijn wel jongens die bezig zijn met criminaliteit. Je scoort binnen de scene ook punten als je bepaalde dingen doet. Van mensen neersteken tot handelen in shit. Hoe meer punten je hebt des te hoger je op de ladder klimt. Je krijgt dan letterlijk punten.'

Drillrap is ook een gemene deler waar Den Haag en Delft mee te maken hebben. Jongeren verdienen daar aanzien, status en erkenning door een puntensysteem dat de groep gebruikt. Hoe zwaarder het delict is dat een lid van de groep pleegt,

hoe meer punten hij ‘verdient’ en hoe hoger hij op de ranglijst komt te staan, aldus de politie. Drillrap staat niet direct in relatie met het plegen van drugs-criminaliteit, maar er zijn wel aanwijzingen dat er ook gehandeld wordt door de leden. Ook worden er leden van Ancona gelinkt aan een motorclub, die zich dicht tegen het drugscircuit van de Mocro Mafia begeven.

‘Wel heeft het ook met dealen te maken hoor. Want het gaat over aanzien, geld, dure kleding. Dat willen ze allemaal. Daarom plegen ze straatroven of handelen ze in drugs. Tijdens de clips die ze maken dragen ze ook allemaal dure kleding en daar kan vanuit huis dan niet aan voldaan worden. Ze dragen vaak Northface, Stone Island, Den Ham. Ouders die zien dat niet of willen het niet zien. Ze weten misschien wel dat hun zoon een nieuwe jas heeft, maar hebben geen idee wat die waard is.’

Jongeren geven elkaar over en weer erkenning en waardering, die ze soms buiten de groep (bijvoorbeeld door schooluitval of het niet vinden van een stageplek) niet krijgen. Het gevoel ‘dat ze er toe doen’.

‘Sommige jongeren zoeken bevestiging dat ze ergens goed in zijn. Als ze in veel dingen falen en goed hierin zijn, ze hier succes ervaren. Soort van erkenning.’

De bij (drugs)criminaliteit betrokken groep speelt op dit gevoel in om jongeren in het drugscircuit te betrekken.

Uitdaging en spanning

Tot slot geven deelnemers aan de groeps gesprekken aan dat de uitdaging en de spanning rondom het plegen van drugs criminaliteit voor sommige jongeren een drijfveer betreft. Het te snel af zijn van de overheid, de spanning van het ‘koerieren’ van een fout pakje. Deze pullfactoren lijken met name een rol te spelen bij jongeren die geen andere tijdsbesteding hebben. Criminele activiteiten kunnen in die zin bijdragen in het tegengaan van verveling.

8.3 Signalen

We hebben de professionals en politieagenten in de groeps gesprekken gevraagd naar signalen die erop wijzen dat een jongere betrokken raakt of is bij drugs criminaliteit. Onderstaand gaan we op deze signalen in, verdeeld over zes verschillende thema’s. De paragraaf sluit af met een overzichtstabel.

School/werk

Het eerste signaal dat respondenten in onze gesprekken naar voren brengen valt onder de noemer school/werk. Respondenten benoemen het als signaal voor betrokkenheid bij drugscriminaliteit als jongeren moeite hebben om op tijd op school te komen. Ze zijn vaak 's nachts nog op pad, waardoor hun zogenaamde dag- en nachtritme is omgedraaid. Jongeren die geen motivatie meer hebben om naar school te gaan of werk te zoeken of behouden kan tot slot ook als signaal worden gezien voor betrokkenheid in drugscriminaliteit. Deze jongeren lijken het reguliere levenspad en het op een reguliere wijze geld verdienen los te laten. Een respondent beschrijft het ook als een vicieuze cirkel:

'Ergens zijn deze jongens een beetje labiel. Ze worden op straat getrapt en zorg maar dat je 's avonds binnen bent. Ze komen dan in contact met de straat en ze worden van school getrapt dus ze raken nog meer op straat.'

Onverklaarbaar vermogen

Een ander signaal dat respondenten in de gesprekken benoemen voor betrokkenheid bij drugscriminaliteit is het hebben van onverklaarbaar (veel) vermogen. Als voorbeeld hiervan noemen ze het (ineens) veel geld hebben of veel geld uitgeven aan bijvoorbeeld dure kleding of andere spullen, zonder het hebben van een baan. Ook het niet aanvragen van een uitkering of geen gebruik maken van een uitkering, terwijl dat wel binnen de mogelijkheden valt, lijkt een signaal te zijn. Jongeren hebben het geld van een uitkering niet nodig en om een uitkering te ontvangen moeten zij aan bepaalde eisen voldoen waar ze mogelijk niet aan willen voldoen. Zoals een respondent verwoordt:

'Het wordt anders als je ze opeens met dure spullen ziet lopen. Ook heel erg van uiterlijk vertoon om te laten zien dat het goed gaat met ze. Het kan een signaal zijn.'

Afwijkend gedrag en/of een verandering in gedrag

Als derde signaal noemen respondenten een zichtbare verandering in gedrag. Zij zien jongeren die verder in de drugscriminaliteit geraken geheimzinnig gedrag vertonen en een stoere, ongeïnteresseerde houding aannemen.

'De houding naar ons toe is brutaal en ongeïnteresseerd. Stoer doen in het verhoor en niks vertellen. De houding is anders, niemand wil wat.'

Dat gedrag zou versterken naar mate de jongere meer status krijgt op straat. Betreffende jongeren houden zich niet aan de wet- en regelgeving en hebben daarnaast moeite met hiërarchie. Zij zouden bijvoorbeeld zonder rijbewijs rijden en zich niet aan opgelegde schorsende voorwaarden houden. Zoals een respondent stelt:

'Hij pleegde zelfs met een enkelband een straatroof. Die jongens hebben lak aan hun schorsende voorwaarden.'

Opmerzaamheid en alertheid worden ook genoemd als signalen van jongeren die in de drugsriminaliteit opereren. Zij zouden alles (willen) zien en door (willen) hebben. Daardoor zijn ze vaak ook continue afgeleid als zij in gesprek gaan met een hulpverlener. Dit kan zich ook uiten in een gestreste houding van een jongere. Respondenten zien ten slotte de overstap van soft- naar harddrugs ook wel als een signaal van betrokkenheid in drugscriminaliteit het vaker bij zich hebben van mes of een ander wapen.

Telefoongebruik

Afwijkend telefoongebruik wordt door respondenten ook gezien als een signaal. Zij merken dat jongeren in de drugscriminaliteit vaak twee of meer mobiele telefoons bij zich dragen en dat als er een controle plaatsvindt deze telefoons snel weg worden gelegd. Deze jongens zijn vaak de hele dag bereikbaar en bellen of sms-en veel. Ook 's nachts.

Wijziging in sociale contacten

Een ander door de respondenten beschreven signaal is de verandering in sociale contacten die plaatsvinden rondom de jongeren. Regelmatig gaan de jongeren opeens om met andere vrienden(groepen) en verandert de doelgroep van 'gewone' vrienden naar 'slechte' vrienden. De jongeren trekken zich terug uit de 'normale' contacten die ze hebben of verdwijnen soms geheel van de radar. Dit speelt met name bij de wat grotere jongens in de drugscriminaliteit. Een respondent beschrijft dit proces als volgt:

'Het terugtrekken van normale contacten en binnen de onderwijssetting aanwezig zijn maar niet meedoen met de lessen. Ook daar terugtrekken. Kleinere groepjes, terwijl ze eerst met iedereen omgingen gaan ze nu nog maar met een paar mensen om.'

Verder zien respondenten het als signaal als een jongere elk contact met de hulpverlening, wijkagenten, een jongerenwerker of een straatcoach afwijst en eerder gemaakte afspraken niet meer nakomt. Ze worden onbereikbaar voor hulpverlening. Zo vertelt een respondent:

‘Op straat zien we jonge gasten en dan spreken we ze aan. Ze zitten helemaal ingepakt en als ze dan ook nog een mondkapje op hebben dan zien we helemaal niks meer. We krijgen nauwelijks of gematigd antwoord. Dat is vaak al het verkeerde gevoel dat we krijgen van ‘he, die gasten willen niks met jou te maken hebben’. En dat is geen normaal gedrag voor ‘normale’ jongeren.’

Opstapeling van problemen

Tot slot benoemen professionals het als signaal als jongeren met verschillende problemen te maken krijgen in bijvoorbeeld de thuissituatie, op school, bij hulpverlening, vrienden of ze krijgen geldproblemen. Ze beschrijven dit als het vastlopen van de jongere op verschillende gebieden.

School/werk
Moeite om op tijd op school te komen
Niet te motiveren voor werk en school
Schooluitval
Spijbelen
Dag- en nachtritme omgedraaid
Onverklaarbaar vermogen
(Ineens) veel geld hebben of geld uitgeven (maar geen werk)
Geen uitkering aanvragen of er geen gebruik van maken
Dure spullen en/of kleding
Afwijkend gedrag en/of een verandering in gedrag
Geheimzinnig gedrag
Vaker buiten (ook in de nacht)
Aanmeten van een ‘stoere’ houding (n.a.v. verkregen status)
Jongeren die (in toenemende mate) moeite hebben met hiërarchie en grenzen
Lak aan de regels, zoals rijden zonder rijbewijs

Opmerkzaamheid, alertheid: alles zien en door (willen) hebben
Het niet focussen op het gesprek, continue afgeleid zijn.
Gestrest
Overstap softdrugsgebruik naar harddrugsgebruik
Met mes of ander wapen op zak rondlopen
Telefoongebruik
Twee of meer mobiele telefoons (vaak PrePaid)
Snelle wisseling van telefoonnummers
Veel bellen, ook 's nachts
Wijziging in sociale contacten
Omgaan met andere vrienden(groep): 'doelgroep'/'slechte vrienden'
Terugtrekken uit 'normale' contacten
Van de radar verdwijnen, uit beeld (met name wat grotere jongens)
Geen contact meer willen met professionals, zoals wijkagent, jongerenwerker, straat-coach (afspraken hierin niet nakomen of op straat niet meer aanspreekbaar zijn)
Opstapeling
Vastlopen/opstapeling problemen

8.4 Opvallende verschillen tussen de drie gemeenten

Op basis van de kwalitatieve gegevens – de bevindingen uit de groepsgesprekken – komen er geen verschillen tussen de gemeenten naar voren in de voedingsbodem voor betrokkenheid bij drugscriminaliteit. Alle hiervoor beschreven risicofactoren komen in de drie gemeenten – Delft, Den Haag en Noordwijk – voor.

Om toch te kunnen kijken naar verschillen tussen de gemeente gebruiken we in deze paragraaf kwantitatieve demografische gegevens van de website Zicht op ondermijning (Citydeal). Zij hebben een risicomodel samengesteld dat voor jongeren tussen de 8 en 23 jaar bepaalt wie een verhoogd risico loopt om door de politie verdacht te worden van een drugsdelict. Het model is gemaakt op basis van risicofactoren die vanuit wetenschappelijke literatuur en kennis van domeinexperts zijn bepaald (waarvan een deel hier voorgaand ook aan de orde is gekomen). De volgende kenmerken zijn meegenomen: geslacht, leeftijd, schuldsanering (ouders), sociaaleconomische status (ouders), het niet betalen van

de zorgverzekering (jongere en ouders), aantal Haltdelicten, opleidingsniveau (ouders), voortijdig schoolverlaten, het volgen van speciaal onderwijs, de leeftijd van de vader en de moeder, thuiswonend kind in eenoudergezin en het percentage verdachte familieleden. De risicoscores zijn vervolgens per wijk in zes categorieën ingedeeld.¹ Hoe hoger de score, hoe hoger het risico dat een jongere in een wijk bij drugscriminaliteit betrokken raakt. De drie Noordwijkse wijken hebben gemiddeld een score van 0,16 (en tussen de wijken is er nauwelijks verschil). Die score betreft de vierde categorie van risico (van zes). De elf Delftse wijken waarvoor een score bekend is hebben gemiddeld een score 0,15: de derde categorie van risico (van zes). Relatief hoog scoren de wijken Buitenhof en Ruiven (0,17: vijfde risicocategorie). Den Haag heeft tot slot een gemiddelde risicoscore van 0,16 (de vierde categorie van risico). Er zijn echter een flink aantal wijken in Den Haag die in de hoogste risicoscore (zesde categorie) vallen:

- Duindorp (0,18),
- Kijkduin en Ockenburgh (0,19),
- Loosduinen (0,18),
- Centrum (0,18),
- Schilderbuurt (0,20),
- Transvaalkwartier (0,19),
- Bouwlust en Vrederust (0,19),
- Morgenstond (0,18),
- Moerwijk (0,19),
- Groente- en Fruitmarkt (0,20),
- Laakkwartier en Spoorwijk (0,18),
- Binckhorst (0,33),
- Hoornwijk (0,30),
- Forepark (0,23).

8.5 Reflectie

In het hoofdstuk 2 is uitvoerig aan de orde gekomen welke risicofactoren er volgens de literatuur zijn als het gaat om het betrokken raken bij criminaliteit. Het gaat om individuele factoren (alcohol en drugs, psychopathologie, agressie en vroegdelinquent gedrag en traumatische ervaringen), gezinsfactoren (pedagogische onmacht, huiselijk geweld, delinquent gezinslid, wijziging in thuissituatie), schoolfactoren (pesten, spijbelen, slechte leerprestaties, gedrag van vrienden, risicovolle vrijetijdsbesteding) en factoren op het gebied van maatschappij en cul-

tuur (armoede, werkloosheid, verloederde wijk, dicht opeen wonen, grote mobiliteit, geringe sociale bindingen en organisatie gemeenschappen).

Grosso modo zijn in dit hoofdstuk vergelijkbare factoren naar voren gekomen wat betreft het betrokken raken of zijn bij de (georganiseerde) drugscriminaliteit (hoewel ze in dit hoofdstuk wel iets anders zijn ingedeeld). Op het eerste gezicht lijkt er dus geen verschil tussen Jonge Aanwas in reguliere criminaliteit en Jonge Aanwas in (georganiseerde) drugscriminaliteit. Nader bekeken komen er echter wel enkele verschillen naar voren.

Wat allereerst in het oog springt bij drugscriminaliteit betreft de aantrekkingskracht van het zogenaamde snelle geld en de samenhang met de eigen financiële situatie (bijvoorbeeld armoede en mogelijk drugsgebruik dat gefinancierd moet worden). Met meer reguliere, lichte jeugdcriminaliteit, zoals vernieling, een vechtpartij of een winkeldiefstal valt namelijk geen (groot) geld te verdienen. Een ander belangrijk verschil zit in de beïnvloeding door negatieve rolmodellen en verkeerde vrienden. Bij meer reguliere criminaliteit lijkt dit te gaan om vrienden die door groepsdruk tot (kleinere) criminele activiteiten aanzetten. Bij (georganiseerde) criminaliteit lijkt de beïnvloeding een bredere scope te hebben, deze kan ook plaatsvinden door negatieve rolmodellen waar de jongere zelf (nog) geen contact mee heeft. Of door oudere jongens in de buurt. Tot slot zijn er bij Jonge Aanwas in de drugscriminaliteit enkele specifieke signalen die (bijvoorbeeld) professionals kunnen oppikken, die niet per se bij meer reguliere criminaliteit een rol spullen spelen. Zoals onverklaarbaar veel vermogen (gezien de hoge verdiensten in de drugscriminaliteit) en telefoongebruik (voor de handel).

8.6 Resumé

De voedingsbodem voor betrokkenheid van jongeren in de drugscriminaliteit is in de drie onderzochte gemeenten – Den Haag, Noordwijk en Delft – meervoudig. Met name een opstapeling van risicofactoren kan ervoor zorgen dat een jongere vatbaar is voor criminele invloeden. In de gesprekken komen verschillende factoren naar voren die deel uit maken van de voedingsbodem. De genoemde individuele factoren zijn: beïnvloedbaarheid, drugsgebruik -en verslaving en het (nog) niet goed kunnen inschatten van gevolgen van het (criminele) gedrag. Gezinsfactoren zoals een gebroken gezin en het opgroeien in armoede worden genoemd evenals onvoldoende toekomstperspectief door uitval op school of het uitvallen of niet (makkelijk) krijgen van een stageplek of (bij)baan. En tot slot is een voedingsbodem de invloed van de bredere omgeving: verkeerde vrienden en een straatcultuur, met foute rolmodellen.

Drijfveren die de jongeren vervolgens naar de drugscriminaliteit toe kunnen trekken zijn: erkenning en groepsgevoel (ergens bij horen), geld en mooie spullen, aanzien en status en uitdaging en spanning.

Op verschillende domeinen kunnen volgens professionals signalen worden opgepikt dat een jongere betrokken raakt of is bij drugscriminaliteit. Bijvoorbeeld op het gebied van school/werk kunnen schooluitval en het met moeite op tijd op school komen signalen zijn. Onverklaarbaar vermogen, zoals dure spullen en kleding (zonder een duidelijke inkomstenbron) is een ander mogelijk signaal. Verschillende (veranderingen in) gedragingen worden ook als signaal gezien, zoals vaker buiten zijn (ook in de nacht), het niet naleven van de wet- en regelgeving en alertheid: alles zien en door willen hebben. Als mogelijke signalen van betrokkenheid bij drugscriminaliteit wordt ook telefoongebruik genoemd: twee of meer mobiele telefoons hebben en veel bellen (ook 's nachts). Ten slotte noemen professionals een wijziging in sociale contacten, zoals het terugtrekken uit oude contacten en het omgaan met een nieuwe 'foute' vrienden als mogelijk signaal van betrokkenheid bij drugscriminaliteit.

De voedingsbodem om in de drugscriminaliteit betrokken te raken is het grootst voor 8- tot 23-jarigen woonachtig in veertien buurten in Den Haag. Hoewel er in Delft en Noordwijk ook sprake is van risicofactoren, blijken deze wel iets minder groot dan in Den Haag, zo blijkt uit eerder onderzoek.

De factoren en drijfveren om in de (georganiseerde) drugscriminaliteit terecht te komen zijn in grote lijnen vergelijkbaar met die van meer reguliere (jeugd)criminaliteit. Dat kan komen doordat jongeren ook verschillende feiten plegen (en er geen sprake van specialisatie is).

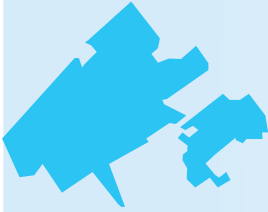
Toch zijn er enkele verschillen: de rol van het grote en snelle geld, de bredere scope van de beïnvloeding (negatieve rolmodellen en oudere jongens uit de buurt) en de signalen van betrokkenheid (onverklaarbaar veel vermogen en afwijkend telefoongebruik).

Eindnoot

1. 1) <0,135, 2) 0,135-0,145, 3) 0,145-0,155, 4) 0,155-0,165, 5) 0,165-0,175, 6) >0,175

Gemeenten op hoofdlijnen vergeleken

Den Haag

- Relatief minder delicten rond bezit drugs, wel meer handel
- Relatief veel drugssubjecten afkomstig uit Den Haag. Het beeld is dat dealers met name heel lokaal actief zijn (zo bleek uit laatste groepssessie politie)
- Meer drugssubjecten met een niet-westerse achtergrond
- Langste criminele carrière
- Gemiddeld meer antecedenten
- Heterogenere criminele carrière (relatief weinig drugsdelicten, vooral vermogensdelicten)
- Drillrap en geweld (met name 'beefs' met steekincidenten) is in de ogen van professionals een groter probleem dan drugs. Toch is er ook wel een samenhang tussen drillrap, geweld en drugs.
- Instromen in (drugs)criminaliteit via (drillrap)groepen (het aanzien trekt aan) en criminele families.
- Dealen lijkt zich te richten op verslaafden, bijvoorbeeld bij instellingen met verslaafden (zoals Woodstock) en daklozen, maar ook op de twee prostitutiestraten

Delft

- Relatief veel bezit van drugs en minder vervaardigen
- Relatief veel drugsdelicten geconstateerd op de openbare weg
- Weinig plegers met een Westerse achtergrond
- Drugssubjecten met gemiddeld de laagste leeftijd, een relatief grote groep is jonger dan 20 jaar
- Instromen in (drugs)criminaliteit via het hebben van een (bij)baantje in de horeca, bezorgbranches, avondwinkels, vastgoed, autobedrijven en kapperszaken

Noordwijk

- Relatief veel bezit van drugs
- Weinig drugssubjecten met een niet-westerse achtergrond
- Drugssubjecten hebben minder antecedenten, relatief korte criminele carrière.
- Er lijkt minder sprake van een regionaal dealersnet, daders opereren meer lokaal
- Jongeren met een LVB worden actief geronseld

Tezamen

- Daling van de geregistreerde drugsdelicten en - subjecten ten opzichte van 2017
- Vergelijkbare verdeling naar de verschillende typen drugssubjecten
- Een grotere groep drugssubjecten jongeren dan 20 jaar in vergelijking met 2017
- In 2020 worden er meer drugsdelicten in de eigen gemeente gepleegd
- Instroom vooral geleidelijk, via bestaande sociale contacten op straat of school of de eigen familie

9

Interventies

In dit hoofdstuk gaan we in op reactiepatronen en – mogelijke – rollen van partijen die zich in de drie casusgemeenten richten op Jonge Aanwas. In de praktijk is de focus vooral op risicojongeren gericht, en (nog) niet specifiek op jongeren die betrokken zijn geraakt bij drugscriminaliteit. We kijken naar uitgangspunten van beleid, maar ook naar de interventies die her en der zijn ingezet en welke rollen partijen nastreefden. Een overleg met diverse partijen rond Jonge Aanwas is geen interventie, een op gedrag gerichte beïnvloeding die daaruit voorkomt wel. De vraag is dan of een persoonsgebonden aanpak (PGA) een overleg is of een interventie. De benaming zegt het echter al: het is een aanpak, met veelal individuele coaching of begeleiding als centrale interventie. Overleg en interventie zijn geïntegreerd. In dit document beschouwen we een PGA daarom als gecoördineerde gedragsbeïnvloeding, op basis van overleg en veelal een combinatie van interventies.

9.1 Uitgangspunten beleid: nog geen lokale focus op Jonge Aanwas

Voor we ingaan op het niveau van interventies, is het goed om op iets abstracter niveau de beleidscontext van die interventies te kennen. We doen dat op basis van de ontvangen beleidsnotities en de interviews. Interventies maken immers idealiter deel uit van beleid: een samenhangend geheel van interventies, gebaseerd op bepaalde uitgangspunten, waarmee doelen (effecten) dienen worden bereikt (Bovens, 't Hart en Van Twist, 2017). We spitsen ons hiertoe op de uitgangspunten als inhoudelijke 'ankers' van het beleid en kijken vooral naar de gemene deler bij de drie casusgemeenten.

Gemene deler: vroegtijdig, preventief, waar nodig intensief en handhavend

Wat opvalt in de documenten en interviews, is dat de casusgemeenten vroegtijdigheid en daaruit voortvloeiende preventie als uitgangspunten noemen bij de aanpak (beleid) rondom de jeugd. Ambitie is bovendien om waar mogelijk in te zetten op talentontwikkeling, alsmede op eigen verantwoordelijkheid van jongeren en hun ouders. Een geïnterviewde beleidsadviseur zegt:

'Als ik kijk naar de aanpak dan hanteren we een brede aanpak, vanaf de hele vroege preventie naar gerichtere preventie en repressie en daar verbind je interventies aan en daarin willen we ze stuk voor stuk ook evalueren en wat zijn de werkzame elementen geweest.'

En dat is overal wel het centrale uitgangspunt. In de beleidsplannen staat geregeld de term 'systeemaanpak' om aan te geven dat de sociale omgeving (o.a. ouders) van jongeren een voornaam invloed kan hebben op het gedrag van jeugd.

Daarbij gaat het om het beleid als bedacht. Het beleid zoals uitgevoerd wijkt daar van af. In de praktijk blijkt het volgens de geïnterviewden namelijk erg ingewikkeld om echt 'aan de voorkant' te zitten en preventief in te zetten op risicojeugd. Daar schuilt overal nog een voornaam verschil tussen wens en werkelijkheid van het beleid. Vaak komen jongeren volgens geïnterviewden pas echt in beeld als er eenmaal sprake is van ontspoord gedrag en strafbare feiten (antecedenten). En dan is (volgens de criminologische literatuur, zie hoofdstuk 2) de kans een stuk kleiner dat het gedrag van jongeren nog positief te beïnvloeden is. Verder verrichten alle drie gemeenten inspanningen om focus in het beleid aan te brengen door bepaalde jongeren gericht en intensief te begeleiden, te ondersteunen en waar nodig op deze jeugd in te zetten met handhaving en een justitieel repertoire. Want: uiteraard vindt er waar nodig ook handhaving plaats en opsporing bij de aanpak van risicojeugd en criminele jongeren. Dat gebeurt met name door de politie, maar af en toe ook door (op de jeugd gerichte) gemeentelijke handhavers' (buitengewoon opsporingsambtenaren). Specifiek rond drugs-handel hebben alle gemeenten de ervaring dat de politie op bezit van drugs let en dat als aangrijpingspunt neemt om drugscriminaliteit (ook onder jongeren) te bestrijden. In Delft en Den Haag maakt intensieve trajectbegeleiding deel uit van het beleid. Maar ook in Noordwijk is er aandacht voor begeleiding naar bijvoorbeeld school en werk. Typierend voor met name Den Haag is dat er in het beleid recent veel aandacht is voor het bezit en gebruik van steekwapens onder jongeren en (steek)wapengeweld. Daarbij gaat het zowel om voorkomen als om handhaving. Deze beleidstrend komt voort uit de opkomst van de zogeheten drillrapcul-

tuur en de (kennelijke stijging) van steekwapenincidenten en steekwapenbezit bij jonge jeugd. In Delft wordt tijdens dit onderzoek volgens de gemeente geïnterviewd hoe het staat met het bezit van (steek)wapens en steekwapengeweld onder jongeren. Op basis daarvan wordt bekeken welke interventies nodig zijn.

Wat volgens geïnterviewden tijdens de regionale tafelsessie op 3 juni ook meespeelt bij de kloof tussen beleid als bedoeld en beleid als bedacht, is dat er nog weinig stroomlijning en afstemming is van initiatieven. Er is volgens geïnterviewden een 'projectencarrousel' gaande waarbij iedereen wel wat doet, vaak op overlappende thema's en veelal ook nog met dezelfde doelgroep, zonder dat van elkaar altijd te weten. Ook werd in die sessie aangegeven dat het enorm ingewikkeld is om een jongere 'uit de scene' te halen als die er eenmaal inzit. Precies daarom werd door deelnemers gepleit voor meer preventie, maar dan echt en niet slechts preventie op papier. Sommige van de deelnemers suggereerden een zogeheten levensloopcoach voor een jongere, waar 'de lijnen bij elkaar komen' en waarmee de huidige fragmentatie in de aanpak kan worden tegengegaan.

Doelgroep: vooralsnog de bredere risicojeugd

Wat wel opvalt is dat ten tijde van het onderzoek nergens (nog) expliciet een beleid is gericht op Jonge Aanwas. Wel zien we dat in elke gemeente, op diverse manieren en met diverse interventies, aandacht is voor de bredere risicojeugd (zie volgende paragraaf). Maar nog niet gericht op jeugd die kan worden geschaard onder de term Jonge Aanwas. Dat is volgens geïnterviewden ook niet zo vreemd, omdat dit onderzoek er nu juist ook voor is om te bezien hoe deze focus met specifieke interventies wel kan worden aangebracht. Het programma Dealbreakers² is (regionaal) wel gericht op Jonge Aanwas, maar was ten tijde van het onderzoek nog in de opstartfase. Ergo: er is dus nog niet veel ervaring opgedaan met beleid dat gericht is op de zogenaamde Jonge Aanwas.

We nemen dan overigens wel waar dat bij geïnterviewden geregeld verwarring is over hoe Jonge Aanwas zich verhoudt tot risicojeugd en wat – dus – de verschillen zijn. In hoofdstuk 2 gaven we reeds aan hoe wij als onderzoekers deze verhouding zien. Kort en goed gaat het bij Jonge Aanwas om jeugd die als 'nieuwe instromer' betrokken is geraakt bij *georganiseerde* drugscriminaliteit. Het accent ligt hier dus niet op veelvoorkomende criminaliteit, maar op betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit. Een deel van de risicojeugd is extra kwetsbaar (zie vorige hoofdstukken) om Jonge Aanwas te worden en wellicht daarna door te groeien tot beroeps crimineel.

Wat in Delft nog opviel, is dat daar rond de eeuwwisseling al eens een project draaide rondom jeugd die we tegenwoordig Jonge Aanwas zouden noemen. Daarvan waren echter geen documenten meer beschikbaar (na bij meerdere partijen te hebben nagevraagd) en bij de meeste geïnterviewden waren dit project en de daarmee opgedane ervaring onbekend. Het is uiteraard ook al ruim twintig jaar geleden, dus dan is niet vanzelfsprekend dat er nog veel over bekend is.

9.2 Soorten interventies

9.2.1 Individueel

In de gemeenten is sprake van enkele interventies op individueel niveau, zoals blijkt uit zowel de beleidsdocumenten als de interviews. Zo wordt in Delft veel aandacht besteed aan individuele coaching van probleemjeugd (niet per se Jonge Aanwas) en in Den Haag wordt de nadruk gelegd op een top X-aanpak³ en die is net als coaching per definitie gericht op de persoon. Een voorbeeld van een PGA dus. In Noordwijk spreken professionals over individuele trajecten die in een justitieel kader onder toezicht van de jeugdreclassering plaatsvinden, maar dat is elders (uiteraard) ook het geval. In Delft heet de PGA de Persoonlijke Aanpak Delft (PAD), binnen deze persoonlijke aanpak is coaching een belangrijk onderdeel. Hiermee wordt beoogd gedragsverandering te realiseren op individueel niveau, hoewel ook daar net als Noordwijk en Den Haag het systeemniveau (familie, bredere omgeving) nooit buiten beeld is. De coaching is een voornaam bestanddeel, maar is derhalve ingebed in een bredere aanpak waarbij het systeem en ook bijvoorbeeld strafrecht belangrijk zijn. De afstemming tussen straf, zorg en bestuur is volgens de gemeente cruciaal. Voor de persoonsgerichte aanpak in Delft is een kern-team actief dat zich richt op de individuele jongere. In dit team zitten de wijkmarshall, politie, Openbaar Ministerie, de Zorg- en Veiligheidskamer Delft en coaches van PAD vanuit het Sociaal Team. Indien nodig sluit ook de reclassering aan. Zij werken nauw samen om de jongere op het rechte pad te krijgen. De aanpak met de PAD-coaches is in een vrijwillig kader en dat is soms nog een uitdaging. Een geïnterviewde zegt over de aanpak in Delft:

'Staan ze open voor een PAD-coach? als je daar naar kijkt weet je vaak al wel of je kan inschatten of zo'n jongen er wel of niet voor open staat. Beetje verkeerd ingeschat bij die andere jongen want ik dacht, die groep nemen wij niet

in PAD op en dan ben je wel al crimineel in beeld maar er waren uitzondering gemaakt omdat zij een rol spelen in de Foggia-groep. Dat ging om jongens die twee zaken hadden lopen bij het OM. Misschien kunnen we ze nog de goede richting in wijzen. Die waren SR nog niet zo in beeld. Die twee hadden toen nog niks lopen maar zorgen genoeg om te zeggen van, hier moeten we wat mee.'

Punt is wel dat het afslaan van vrijwillige hulpverlening in het persoonsdossier komt van een jongere en later door justitie of de rechtbank kan worden meegenomen in hun oordeel. Het niet accepteren van vrijwillige hulpverlening is dus niet zonder gevolgen. Het meewerken aan PAD kan in Delft ook worden meegenomen bij de bijzondere voorwaarden die de rechter een jeugdige oplegt.

Wat verder opvalt is dat in de persoonsgerichte aanpakken in de gemeenten niet uitsluitend gekeken wordt naar tekortkomingen bij jongeren; er wordt ook aandacht besteed aan hun talenten en manieren om hen te motiveren, weerbaar(der) te maken en perspectief te bieden. Sterker: dat is vaak een expliciet uitgangspunt van het gevoerde beleid (zie vorige paragraaf).

Wat ook in het oog springt, is dat de persoonsgerichte aanpakken in de gemeenten veelal ook een opstap zijn naar interventies op bijvoorbeeld gezinsniveau of de bredere omgeving van een jongere. Dat is enigszins vergelijkbaar met trajecten van een leerplichtambtenaar. Die betreft al vrij snel de ouders van de jongeren bij een aanpak en de zorgcoördinator van school. Wat overigens volgens een geïnterviewde leerplichtambtenaar nu nog vaak ontbreekt is structureel contact tussen leerplicht-zorgcoördinator-wijkagent. Daarbij is naar eigen zeggen zelden sprake van onwil, eerder van onduidelijkheid over wat deze partijen wettelijk gezien aan informatie mogen uitwisselen en wat zij precies voor elkaar kunnen betekenen. Volgens professionals zou meer structureel (casusgericht) contact tussen leerplicht-zorgcoördinator-wijkagent ertoe kunnen leiden dat ook signalen van Jonge Aanwas eerder worden opgepikt en opgevolgd. In Noordwijk bestaat ook nog het Jeugd Preventie Team (JPT)⁴. Daarbij gaat het om laagdrempelige hulpverlening aan jeugdigen die in strafrechtelijke zin *first offenders* zijn. De hulpverlening is gevestigd op het politiebureau en is – ook hier – gericht op ouders, vrienden en andere familieleden die van invloed kunnen zijn op het gedrag van de jeugdige. In de regio Rotterdam bestaat deze aanpak onder de naam Pak je Kans. Het JPT lijkt in enkele opzichten op de laagdrempelige hulpverlening door het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) op de Haagse politiebureaus.

Wat nog mist in het geheel van individuele interventies – of in elk geval in de beleidsdocumenten en interviews minder werd benadrukt – is de financiële

aanpak. Denk aan het afpakken van vermogen, het beslagleggen op goederen en het opleggen van boetes en naheffingen door de Belastingdienst. In dat verband is het nuttig om het initiatief van RIEC Noord Holland te noemen waar wordt gezocht naar ‘betekenisvol afpakken’. Daarmee bedoelen ze een aanpak die niet slechts financieel is, maar bijvoorbeeld ook is gericht op het afpakken van status en – daarnaast – bieden van alternatieven. Zoals aangegeven in de vorige hoofdstukken is status een van de drijfveren (pullfactoren) voor Jonge Aanwas. De aanpak door Noord Holland is echter nog vooral gericht op de zogeheten Rising Stars en de meer zwaardere categorieën (zie indeling hoofdstuk 2).

9.2.2 Gezin

Zoals reeds aangegeven is de stap van persoonsgerichte aanpak naar een aanpak waarbij het gezin wordt betrokken in de gemeenten nergens groot. Zo wordt er niet zelden een gezinscoach ingezet via de (jeugd)reclassering of op civiele basis en is in de gemeenten – zoals overall in Nederland – een centrum Jeugd en Gezin voor bijvoorbeeld opvoedingsondersteuning. Deze gezinsaanpak vindt zowel in een civiel als in een justitieel kader plaats. Maar ook daarbij gaat het niet specifiek om gezinsinterventies voor Jonge Aanwas. Om die te realiseren is het volgens de geïnterviewde contactfunctionarissen belangrijk om onderscheid te maken tussen families. Risicojeugd is geregeld afkomstig uit een gezin waar op allerlei vlakken zorgen zijn. En soms is een familie aan te merken als een criminele familie, omdat gezinsleden zelf (ook) crimineel actief zijn en soms al jaren. Daarbij is dan volgens criminologische theorie sprake van intergenerationele overdacht van crimineel gedrag (Spapens en Moors, 2017). Zoals we zagen in hoofdstuk twee is de eigen familie een van de wegen die Jonge Aanwas aflegt op weg naar een criminele carrière. Alle drie de gemeenten kennen gezinsinterventies waarbij – ook – criminele families worden aangepakt. Die vinden vaak plaats vanuit een jeugdzorginstelling, soms in een justitieel kader. Denk aan een familie therapie (bijvoorbeeld FFT of MST). Maar nergens is (nog) een apart programma met een intensieve aanpak van criminele families zoals bijvoorbeeld in Tilburg, waarbij ook aandacht is voor de aanwas (Boer, Ceulen, Moors, en Spapens, 2020). Het gaat er dan om een interventie te ontwikkelen die ertoe leidt dat de criminele subcultuur van de familie niet meer bepalend is en niet meer wervend werkt voor de jonge garde. Uit de regionale gesprekstafel op 3 juni geven geïnterviewden overigens aan dat een speciaal programma gericht op criminele families in ontwikkeling is. Echter, zij ervaren dat het ontzettend moeilijk is om het op misdaad gerichte ‘cultuurtje’ in een gezin ten positieve te beïnvloeden.

9.2.3 School

Geïnterviewden in met name Den Haag en Delft geven aan dat de samenwerking rond veiligheid met scholen de afgelopen jaren beter en intensiever is geworden. Waar in het recente verleden scholen (zoals elders in Nederland ook) soms afhoudend waren wegens de vrees voor imagoschade, daar zijn in die twee steden nu meer contacten. In Noordwijk is op dit punt volgens de geïnterviewden nog werk aan de winkel. Echter, we gaven reeds aan dat dit (nog) niet betekent dat er al vaak wordt samengewerkt en uitgewisseld tussen wijkagenten, zorgcoördinatoren en de gemeente (leerplichtambtenaren). Zorgcoördinatoren en jeugdverpleegkundigen signaleren zelf dat problematiek van leerlingen vaak nog in termen van zorg worden gedefinieerd en nog – naar hun idee – te weinig als een (ontluikend) veiligheidsprobleem. Kortom: Jonge Aanwas in de drugsriminaliteit is op scholen en bij partijen die geregeld op scholen te vinden zijn (zoals de wijkagent, schoolmaatschappelijk werk en de jeugdgezondheidszorg) nog niet altijd een punt van aandacht. Volgens een geïnterviewde politiemans die deelnam aan de regionale gesprekstafel van 3 juni heeft veel te maken met ‘bestuurlijke framing’:

‘Een burgemeester of hoofd van een onderwijsinstelling staat vaak wel positief tegenover een programma om kinderen te helpen en ze een goede toekomst te bezorgen. Als je het thema framet als het stukmaken van een crimineel verdienmodel door aandacht voor Jonge Aanwas zul je minder handen op elkaar krijgen.’

In Delft is ervaring opgedaan met schoolmaatschappelijk werk. Ook is daar ervaring opgedaan met het concept ‘community school’. Een geïnterviewde zegt daarover:

‘Ik zie een ontwikkeling op beleidsniveau waarin we dit verbinden, veiligheid en jeugd en we gaan wat af van de traditionele basisvormen. maar ook in het onderwijs komt ook meer de beweging naar inclusiviteit. dat gaat verder naar niveaus in een klas maar ook al op de gedragscomponent. Ook de community school is mooi in Delft. Zij hebben een samenwerkingsverband met Delft voor elkaar, de peuteropvang en de lokale gezondheidszorg en die kunnen eigenlijk al heel vroeg interveniëren en dat gaat echt verder dan iemand is niet goed in rekenen. dat gaat op de peuteropvang. Dit kind kan onvoldoende Nederlands, we zien dat ouders afwezig zijn en daar grijpen ze echt al vroeg op in. Het was een school waarbij de problemen al heel groot waren en als je kijkt naar de kinderen in groep 6/7/8 dat wordt spannend op de puber

leeftijd. Een groot risico op Jonge Aanwas en op verschillende leefgebieden inzetten. Ouders, kinderen rondom gezondheid en weerbaarheid denk ik dat je op een hele preventieve manier en niet alleen ingericht op Jonge Aanwas, maar breder met elkaar aan het leren bent hoe je vroegtijdig kan interverniëren die anders en hele grote risico gaan vormen om Jonge Aanwas te worden.'

Schoolmaatschappelijk werk bestaat in Delft nog wel, maar in een wat andere vorm waardoor volgens professionals de afstand met school wat groter is geworden. Schooljongerenwerk is een verhaal apart. In hoofdstuk 2 gaven we al aan dat dit vanuit de onderzoeksliteratuur als een veelbelovende interventie wordt gezien om laagdrempelig het gesprek aan te gaan met schooljeugd. Echter sommige scholen zijn nog terughoudend, omdat zij jongerenwerk zien als iets voor 'overlastgevende probleemjeugd' en liever niet op en in school hebben. Derhalve is (nog) in geen van de drie gemeenten sprake van schooljongerenwerk.

Geïnterviewden geven aan dat zij het belangrijk vinden dat in onderwijs ook aandacht wordt besteed aan gezondheid en weerbaarheid van de jeugd. Daarmee zou dan op een hele preventieve manier en niet alleen ingericht op Jonge Aanwas, vroegtijdig worden geïntervenieerd op zich ontluikende probleemjeugd. Denk bij het aanpakken van weerbaarheid aan het programma Kapot Sterk dat recent in de regio Utrecht werd uitgevoerd op scholen (Gemeente Utrecht, 2020). Professionals geven aan dat de inzet op weerbaarheidsprogramma's op scholen momenteel ook bij hen op het wensenlijstje staat van nog te ontwikkelen programma's en activiteiten.

Er is momenteel op veel scholen (ook in de casusgemeenten) wel voorlichting op middelbare scholen in de brugklas en een vervolg in een hogere klas om jongeren bewust en weerbaar te maken in de samenleving. Het gaat dan echter meer in het algemeen om het kunnen omgaan met elkaar, het omgaan met groepsdruk en – in het bijzonder – met genotsmiddelen. Kortom: zowel de fysieke als mentale gesteldheid komen aan de orde. Maar deze klassikale voorlichting is (nog) niet specifiek gericht op het risico betrokken te raken bij (georganiseerde) criminaliteit (zoals bijvoorbeeld in het programma Kapot Sterk). En volgens een van de geïnterviewden bestaat deze voorlichting vaak uit slechts een enkele les en dat is volgens professionals echt te weinig om gedragsverandering of daadwerkelijke bewustwording te realiseren.

Wel staan voortijdige schoolverlaters en verzuim bij de gemeenten goed op de agenda. Zelfs meer dan enkele jaren terug, volgens geïnterviewden. Dat is cruciaal, omdat immers blijkt uit literatuur (zie hoofdstuk 2) dat spijbelgedrag en

voortijdig schoolverlaten krachtige voorspellers zijn van een latere criminele carrière. Precies om die reden wordt overal aandacht besteed naar toeleiding naar school (of werk) om te voorzien in een dagstructuur. Die wordt (volgens de literatuur terecht) geacht belangrijk te zijn bij het tegenhouden of afremmen van een verdere criminele carrière.

'Als ze hier op school zitten, een samenwerking met de plekken waar je ze kan treffen. Vanuit jeugd is er regelmatig onderwijs of zorg arrangementen. Maar dat heeft in mindere mate een veiligheidscomponent maar met je jeugdhulp ga je dat niet oplossen dus daar zit nog wel een aandachtspunt. Zorg coördinatoren kunnen dat signaal afgeven maar een ggz'er gaat dat probleem niet oplossen. Het zit hem meer in de zorghoek. Jonge Aanwas, bij de aangrijpingspunten is het nu nog niet vanzelfsprekend dat dat via de zorg coördinator gaat. Maar ik verwacht wel dat zij de politie inschakelen als ze steeds dealers op het schoolplein zien. Maar ze vinden dat wel lastig vanwege handelingsverlegenheid en dat zien we ook rondom zorg.'

Een geïnterviewde leerplichtambtenaar uit Delft geeft overigens aan dat er altijd leerplichtige jongeren zullen blijven voor wie school geen oplossing biedt. Bij deze categorie zal dan moeten worden gezocht naar een leerwerkplek zoals jaren geleden wel bij het Leerlingwezen, zogeheten beroepsbegeleidend onderwijs (Brockmuller, 2011). Ook bij geïnterviewden uit Den Haag en Noordwijk kwam deze behoefte aan maatwerk prominent naar voren.

9.2.4 Bredere omgeving (o.a. groepen, sport): nog geen anti-wervingsstrategieën

Leeftijdsgenoten ('peers')

Interventies die gericht zijn op de bredere omgeving kunnen gericht zijn op leeftijdsgenoten. Die interventies maken dan veelal gebruik van groepsprocessen en groepsdynamiek. In Nederland zijn er nog weinig als succesvol beoordeelde interventies op dit vlak, zo gaven we aan in het literatuurhoofdstuk. Echte groepsinterventies, waarbij niet slechts het gedrag van het individu maar van de hele (peer) groep wordt beïnvloed zijn er ook in deze drie gemeenten niet. Of het moet de zogeheten Plus Min Mee methodiek zijn die overal in Nederland wordt toegepast, en vooral in de interviews in Noordwijk prominent naar voren kwam. Die methodiek is erop gericht om bij jeugdgroepen de 'positieve' (plusjes) en 'negatieve' (minnetjes) smaakmakers te identificeren en zo de groepsdynamiek te

doorbreken die nu nog leidt tot overlast en criminaliteit. Ook is er veel aandacht voor het systeem, dus voor de sociale omgeving van de betreffende groepsleden. Maar ook hier geldt: deze methodiek is niet per se gericht op Jonge Aanwas voor georganiseerde criminaliteit.

Rolmodellen, sportcoaches en handhaving op groepen

In de drie gemeenten wordt wel ingezet op sportcoaches, soms op rolmodellen en wanneer nodig ook handhaving op groepen. We beginnen met het laatste.

Handhaving op groepen is er onverminderd geweest de afgelopen jaren, veelal als er aanleiding toe was (en vaak waren dat incidenten of aanhoudende overlast). Groepen werden dan door gemeente en politie onder de loep genomen met een zogeheten groepsscan of voorheen de shortlistmethodiek. Een actueel voorbeeld van een groepsaanpak⁶ is de zogeheten Boerenburgaanpak in Noordwijk. Aanleiding was ernstige overlast en criminaliteit in de wijk Boerenburg. In deze aanpak werd de reeds besproken Plus Min Mee methodiek van het bedrijf Straatcontact toegepast in het kader van een groepsgewijze en tevens wijkgerichte aanpak van jeugdproblematiek. De Boerenburgaanpak is een groepsaanpak zoals ook elders in Nederland wordt ingezet op problematische jeugdgroepen. Maar hier duidelijk ook bedoeld om te zien of de aanpak van risicojeugd en criminele jeugd in Noordwijk aanpassing behoeft. Een voorname les uit de Boerenburgaanpak is dat het sociale domein en het veiligheidsdomein nog onvoldoende geïntegreerd zijn. Een andere les is: stuur met subsidies aan op bepaalde maatschappelijke effecten. In het evaluatierapport staat: 'Dit kan o.a. door meer resultaatgericht te gaan werken. Met de subsidiepartner wordt er afgesproken naar welke resultaten er toegewerkt wordt en hoe het effect gemeten gaat worden. Het verzamelen van kwantitatieve data geeft daarbij inzicht. Houd daarbij scherp voor ogen wat je als gemeente met de informatie gaat doen en of deze sturingsinstrumenten daarbij gepast zijn.'

Dan de rolmodellen: die worden kortgezegd geacht het goede voorbeeld te geven en daarmee jongeren weg te houden bij criminaliteit of wel op het rechte pad te krijgen (De Jong, 2018). Deze aanpak is *evidence based* doordat deze is gebaseerd op onderzoeksliteratuur over wat werkt. Echter, ze is niet per se gericht op Jonge Aanwas. Dat geldt ook niet voor sportcoaches/sportbuurtwerk en de handhaving. De sportcoaches hebben in de drie gemeenten als rol om via sport (als middel) in gesprek te raken met jeugd en hen te motiveren, een goede leefstijl te bieden en waar nodig door te verwijzen naar hulpverlening. Er is overlap met het ambulante jongerenwerk.

'Sportcoaches zijn ook heel erg belangrijk. Als jij dingen doet die niet kunnen dan kan ik jou niet meenemen met sporten, en dat vinden ze dan heel erg. Sport is een heel groot middel. Die jongens gaan dan allemaal fitnesssen of met de hele groep boksen. Als ze dan zeggen; we zijn deze boksgroep en we plegen geen delicten krijg je ook een positief groepsgevoel.'

Sport wordt gezien als voornaam aanknopingspunt, maar er is (nog) geen aandacht voor de rol van sportverenigingen in relatie tot Jonge Aanwas. Daarbij moet direct worden opgemerkt dat sportverenigingen niet uitsluitend moeten worden gezien als manier om jongeren vrijetijdsbesteding te bieden en een goede levensstijl die een criminele carrière kunnen afremmen. Er zijn her en der wel signalen in Nederland dat sportclubs nu juist ook worden gebruikt om jongeren te werven voor drugshandel (Sippe et al, 2013; Bervoets, 2015; Bervoets et al, 2021). Zo geven Roks et al, (2020) aan dat het rekruteren van zogeheten 'money mules' ook op sportclubs gebeurt. Het gaat daarbij om jeugd die door drugscriminelen wordt gevraagd om tegen een kleine vergoeding tijdelijk geld te stallen op hun bankrekening of geld te smokkelen.

Wat nu volgens sommige geïnterviewden nog mist zijn interventies waarin het werven of rekruteren van Jonge Aanwas wordt bemoeilijkt. Of waarin de geleidelijke instroom via sociale netwerken of familie wordt bemoeilijkt. Geïnterviewden geven aan dat daarvoor (nog) weinig aandacht is en benadrukken dat die aandacht er – mede als gevolg van dit onderzoek – wel zou moeten zijn. Daarvoor is van belang dat partijen dan wel beter zicht hebben op de wegen die – in elk geval in deze steden – leiden tot betrokkenheid bij georganiseerde criminaliteit.

9.3 Rol stakeholders

Bij risicofactoren en interventies maken we onderscheid tussen individu, gezin, school en maatschappij (bredere omgeving). Daarmee is nog niet helder welke rol de (meest relevante) stakeholders kunnen hebben, als in: wat zou vanuit hun taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden hun aandeel kunnen zijn bij interventies die zijn gericht op het tegengaan van Jonge Aanwas. Zoals aangegeven maken we een onderscheid tussen grenzen stellen, risicoreductie, opvoeding en sociale bindingen.

In de onderzoeksvragen wordt een onderscheid gemaakt tussen de rol van het onderwijs, zorg, overheid en sportclubs. In de vorige paragrafen verraden interventies soms al wel de rol die bepaalde partijen hebben in het voorkomen

en aanpakken van risicojeugd. En geïnterviewden maken ook wel opmerkingen die terug te voeren zijn op rollen. Zij zouden bijvoorbeeld liever zien dat er veel meer zou worden ingezet op vroegtijdig ingrijpen via risicoreductie in plaats van achteraf handhaven en opereren vanuit een justitieel kader. En zo willen voorkomen dat risicojeugd Jonge Aanwas wordt. En ze zouden graag willen inzetten op het intensiveren van sociale bindingen door in te zetten op hulpbronnen vanuit sociale netwerken (sportverenigingen, rolmodellen) die een positieve invloed hebben op het gedrag van risicjongeren. Hulpbronnen zouden dan kunnen zijn: een *mindset* met ‘helpende gedachten’ die een (verdere) criminele carrière tegen gaat en een vriendenkring met een gezonde leefstijl waarin criminaliteit wordt afgewezen.

9.3.1 Grenzen stellen

Bij grenzen stellen ligt volgens geïnterviewden voor de hand dat deze rol toch vooral wordt vormgegeven door de politie, hoewel zij aangeven dat de jeugdtaak bij de politie ook een belangrijke preventieve kant heeft die wat meer nadruk legt op risicoreductie door middel van (idealiter vroegtijdig) signaleren. Die twee kanten van het politiewerk worden volgens geïnterviewden niet altijd gezien. Dan vraagt een school of een hulpverlener aan de politie om liever buiten beeld te blijven en zich (nog) niet met een bepaalde jongere bezig te houden, omdat het (vaak onuitgesproken) beeld bestaat dat de politie direct zal overgaan tot handhaving en repressie. De jeugdcoördinatoren van de politie lopen daar geregeld tegenaan. Volgens hen blijft het nodig om netwerkpartners duidelijk te maken dat de politie ook preventief ‘hulp verleent aan hen die dat behoeven’ en niet direct overgaat tot handhaving. Ook de leerplichtambtenaar kent een dergelijke kwestie. Naar eigen zeggen waren die vroeger een soort ‘schoolpolitie’ terwijl ze vandaag de dag veel meer zijn gericht op preventie en het voortijdig ingrijpen. Overigens zijn de politie en de leerplichtambtenaren niet de enige partijen met een normerend element in hun interventies. Zoals aangegeven hebben coaches en begeleiders in de diverse interventies naar eigen zeggen ook de rol om normen te stellen en bijvoorbeeld de interventie te staken als niet is voldaan aan een (bijvoorbeeld schorsende) voorwaarden. Schending wordt teruggekoppeld aan justitie (met name de jeugdreclassering).

9.3.2 Risicoreductie en opvoeding

Met name de partijen die zich in de drie gemeenten met interventies richten op het weerbaar maken (o.a. via voorlichting) en trajectbegeleiding of coaching hebben momenteel een aandeel in het verlagen van de kans dat jongeren betrok-

ken raken bij criminaliteit. Dat zijn vaak ook partijen die een link hebben met opvoedingsondersteuning. Met name de scholen richten zich samen met de GGD (jeugdgezondheidszorg) op het weerbaar maken van jeugd, maar uit interviews blijkt dat ook persoonlijke coaches van jongeren daar wel aandacht voor hebben. Zoals aangegeven wil ook de politie benadrukken dat zij (deels) een rol heeft op het vlak van risicoreductie en het weerbaar maken van jeugd, maar dat bij sommige partijen (nog) wat terughoudendheid bestaat tegenover deze hulpverlenende politierol.

9.3.3 Sociale bindingen

Bij deze categorie gaat het om het inzetten op hulpbronnen vanuit sociale netwerken (ook bv sportvereniging) die een positieve invloed hebben op het gedrag van risicojongeren. Vanuit de criminologische kerngedachte dat sociale bindingen een buffer zijn tegen criminaliteit. Althans: sociale bindingen die hulpbronnen bieden om weg te blijven van een criminele carrière. Immers: een criminele omgeving met 'foute vrienden' bieden precies de tegenovergestelde sociale bindingen. Geïnterviewden hechten zoals aangegeven waarde aan een systeembenadering: een inzet waarbij de sociale omgeving van ouders en familie een rol speelt bij de gedragsverandering. En denk ook aan de inzet van zogeheten positieve rolmodellen. Maar daarbij gaat het nog steeds om het interventieniveau. Partijen die echt zelf een rol pakken waarbij wordt ingezet op sociale verbinding zijn bijvoorbeeld de jeugdwerkers, de jeugdagenten en de jongerencoaches. Die proberen via een positieve sociale controle (kennismaken, contact onderhouden, het gesprek aangaan, soms met mentoring) risicojeugd en jongeren die al daadwerkelijk zijn afgegleden binnenboord te houden of weer 'back on track' te krijgen.

'Jongeren bij hen zelf zijn geen Jonge Aanwas (of weten het niet), maar hun vrienden zijn dat wel. Als je met de jongeren praat, weten wel hoe het komt dat ze wel of geen criminaliteit plegen. De jongeren noemen dan dat rolmodellen helpen om een uitzichtloze situatie hoopvol te maken. Als hij het kan, dan kan ik het ook. Gebrek aan positieve rolmodellen in een uitzichtloze situatie is belangrijk. Moet deze dichtbij de jongere staan? Beide: bekend/succesvol/status (kan een ideaalbeeld zijn) dus ook mannen/vrouwen die afstand hebben genomen van het criminele pad. Vertellen de jongeren hoe zich te wapenen om de verleidingen te weerstaan.'

9.4 Opvallende verschillen tussen de drie gemeenten

We zien op basis van de vorige paragrafen drie opvallende verschillen tussen de casusgemeenten. Ten eerste zien we dat gemeente Delft en haar partners net iets meer accent leggen op intensieve coaching (via de PAD-aanpak) dan de andere twee gemeenten. En dat lijkt verstandig, omdat ook uit de literatuur (hoofdstuk 2) blijkt dat coaching een *evidence based practice* is. Ten tweede zien we dat in Den Haag net weer wat meer aandacht is voor (steek)wapenbezit in beleid en interventies dan in de andere twee gemeenten. Dat bevreemdt niet, omdat daar (bijvoorbeeld in de zomer van 2020 in Scheveningen) ernstige steekincidenten hebben plaatsgehad en met name de politie zich er zorgen maakte afgelopen jaren over ‘gangstyle’ jeugdgroepen waarin geweld wordt verheerlijkt. Die scene bestaat ook in Delft, maar daar worden vooralsnog weer net wat andere accenten gelegd (meer accent op coaching dan op wapengeweld).⁷ En in Noordwijk is het meest opgefallen dat de gemeente en haar netwerk een specifieke aanpak (de Boerenburgaanpak) hebben gebruikt om niet slechts een categorie jeugdigen aan te pakken maar ook te bekijken hoe op de langere termijn kan worden geleerd van deze aanpak. Maar ondanks de grote schaalverschillen tussen deze drie gemeenten zijn er meer overeenkomsten dan verschillen.

9.5 Resumé

In dit hoofdstuk bekeken we de uitgangspunten van het beleid in de drie gemeenten rondom de aanpak van risicojeugd en criminele jeugd. Daarnaast spitsten we toe op interventies en de (mogelijke) rollen die partijen hebben bij het deze aanpak. Daarbij geldt dat we ook op deze thema's meer overeenkomsten zagen dan verschillen tussen de casusgemeenten. Wat vooral op valt (en ook niet verbaast) is dat er nog nergens een op maat gesneden aanpak is voor het voorkomen en aanpakken van de Jonge Aanwas van georganiseerde criminaliteit. Het zijn logischerwijze vooral generieke interventies, die mogelijk ook van toepassing kunnen zijn voor de doelgroep van dit onderzoek. Er zijn nog geen specifieke interventies op bijvoorbeeld het verstoren en hinderen van ‘werving en betrokken raken’. In prescriptieve zin zou het goed zijn om de diverse wegen van betrokken raken bij (drugs)criminaliteit uit te werken in detail, in zogeheten crimescripts. Die scripts kunnen vervolgens helpen met het ontwikkelen van ‘contrastrategieën’. Enkele deelnemers aan de regionale sessie geven overigens aan dat het in hun ogen helemaal niet de voorkeur heeft om specifieke interventies in te zetten op Jonge Aanwas, met name niet aan de preventie-kant. De kans bestaat volgens hen dat

jongeren dan al heel snel in een bepaald ‘hokje’ worden geduwd en professionals verzuimen om breed te blijven kijken naar wat nodig is voor een specifieke jongere.

Eindnoten

1. Zo wordt er door de gemeente Den Haag gebruik gemaakt van bestuurlijke handhaving middels de pilot Last onder Dwangsom. Met een last onder dwangsom wordt getracht tot herstel van een met de wet strijdige situatie te komen. Aan de overtreder wordt door de gemeente de verplichting opgelegd om een geldsom te betalen, tenzij binnen de gestelde termijn een herstel van de situatie plaatsvindt.
2. Het project ‘Dealbrekers: voorkómen is beter dan vóórkomen’ voorziet volgens geïnterviewden in een pilot met vijf gemeenten om Jonge Aanwas in de drugscriminaliteit te voorkomen. Het gaat over het voorkómen van Jonge Aanwas in drugscriminaliteit. Bedoeling is om preventie en repressie te combineren. Binnen de pilot ligt de focus op de ontwikkeling van preventieve aanpakken, maar voor de betrokken lokale partners zal daarnaast, met enige ondersteuning vanuit het project, het tot stand brengen van een verbinding tussen preventie en repressie ook een aandachtspunt zijn. Ten tijde van het onderzoek was er nog geen uitgewerkt projectplan beschikbaar.
3. In aanvulling hierop geeft de gemeente Den Haag aan dat er een pilot top X is opgezet die is gericht op Jonge Aanwas waarbij er integraal wordt ingezet op de jongere en zijn omgeving. Onder andere in Den Haag Zuidwest is er gebiedsgerichte aandacht voor Jonge Aanwas.
4. Ook in Gouda zijn hiermee goede ervaringen opgedaan.
5. Bijvoorbeeld in Delft via de organisatie Delft Support.
6. Een groepsaanpak is niet per se hetzelfde als een aanpak die gericht is op het doorbreken van groepsdynamiek. In Noorwijk was dat aantoonbaar wel zo, omdat daar de Plus Min Mee methode is gebruikt. Veel vaker bestaat een groepsaanpak uit het in kaart brengen van de groep en het vervolgens aanpakken van individuele personen en hun ‘systeem’.
7. Zoals reeds aangegeven in dit hoofdstuk werd tijdens het onderzoek door de gemeente Delft een inventarisatie opgesteld van (steek)wapengeweld en het bezit van (steek)wapens.

10

Conclusies, beschouwing en adviezen lokale en regionale aanpak

In dit laatste hoofdstuk beantwoorden we de onderzoeksvragen die leidend zijn geweest voor het onderzoek. Dat doen we op overkoepelend niveau. Daaruit volgen de kernconclusies. Tot slot besteden we aandacht aan de adviezen voor de regionale en lokale aanpak. Voor de lezer die alleen dit hoofdstuk leest, gaan we eerst in op de opzet van en reflectie op het onderzoek. Dit hoofdstuk is tevens als samenvatting van het rapport te lezen.

10.1 Opzet van en reflectie op het onderzoek

In opdracht van het RIEC hebben de bureaus Beke, Broekhuizen en Bervoets onderzoek gedaan naar de Jonge Aanwas bij de georganiseerde drugscriminaliteit in Regionale Eenheid Den Haag. Het doel was de aard en omvang ervan in kaart te brengen, het proces te schetsen hoe jongeren bij deze vorm van criminaliteit betrokken kunnen raken, alsook hoe die betrokkenheid kan worden voorkomen. Het RIEC wil daarvoor adviezen hebben.

Er is een uitgebreide literatuurstudie uitgevoerd en er zijn individuele en groepsinterviews gehouden. De registraties van de politie uit 2020 over drugsdelicten en -subjecten zijn geanalyseerd en aan de hand daarvan zijn netwerken geconstrueerd. Het onderzoek speelt zich in drie gemeenten af: Den Haag, Delft en Noordwijk.

Uit het onderzoek blijkt dat Jonge Aanwas weliswaar hoog de op de agenda staat van instanties als gemeenten en politie, maar er nog weinig wetenschappelijke literatuur voorhanden is. In het onderzoek hebben we ook gemerkt dat de term Jonge Aanwas bij de respondenten veelal staat voor jongeren die nog geen of weinig criminaliteit hebben gepleegd, maar betrokken (dreigen te) raken bij de georganiseerde (drugs)criminaliteit. Bij de beschrijving van de politiegegevens vatten we Jonge Aanwas in beperktere zin op door aan te sluiten bij gang-

bare definities die ook in andere (politie-)onderzoek worden gebruikt. Daarnaast nemen we in dit deel ook de jongeren mee die als Rising Star zijn aan te merken. Jonge Aanwas en de Rising Stars zijn beiden feitelijk doorgroeiers in de criminaliteit (zo constateren ook Van Koppen et al., 2017 en Home Office, 2021). Het verschil tussen beide categorieën is dat Rising Stars gezien hun positie en (bovenlokale) rol in criminele samenwerkingsverbanden al een ‘trap hoger’ staan op de criminele ladder dan de Jonge Aanwas, die nog aan het begin is van een (eventuele) criminele carrière. Uit het onderzoek van Ferwerda, Beke & Bervoets (2017) blijkt overigens dat bovenlokale netwerkvorming een directe bedreiging is voor de lokale veiligheid en dat er sprake is van lokaal beïnvloedingsgevaar. Op die manier kunnen lokale Rising Stars verder betrokken raken in een bovenlokaal netwerk en kunnen zij op die manier doorgroeien.

Het uitgangspunt voor het onderzoek waren drugsdelicten en -subjecten. Drugscriminaliteit kent een groot *dark number*. Ofwel, wat instanties, zoals de politie, daarvan weten is een fractie van wat er qua handel in werkelijkheid plaatsvindt. Dit geldt ook voor de betrokkenheid van jongeren hierbij. In die zin levert dit beeld geen omlijnende, vaststaande probleemanalyse op; eerder een richtsnoer voor de aanpak en een blauwdruk hoe patronen en ontwikkelingen in kaart kunnen worden gebracht.

In het onderzoeksjaar 2020 speelde COVID (en de beperkende maatregelen) mogelijk een rol in de drugshandel, althans wat betreft de mogelijkheden die de politie heeft om die te signaleren. Er zijn in 2020 in regio Den Haag minder drugsdelicten en -subjecten geregistreerd ten opzichte van 2017, mogelijk als gevolg van COVID en de capaciteit die dit bij de politie heeft gekost.

10.2 Beantwoording onderzoeksvragen

Hieronder volgen puntsgewijs de hoofdonderzoeksvragen, de beantwoording daarvan en de kernconclusies die daaruit volgen.

Aard en mate en positie van Jonge Aanwas in georganiseerde drugproblematiek

In 2020 heeft de politie 1.263 drugsdelicten en 1.468 drugssubjecten geregistreerd. Hiervan is twee procent van de geregistreerde drugssubjecten aan te merken als Jonge Aanwas en tien procent als Rising Star. Het merendeel van de drugsdelicten wordt in de eigen gemeente gepleegd, maar een deel ook in een andere gemeente. Tevens is te zien dat drugssubjecten van buiten de regio in de Regionale Eenheid Den Haag voor drugsdelicten geregistreerd staan. Bijna een

derde van de Jonge Aanwas en Rising Stars heeft een niet-westerse migratieachtergrond. Het grootste deel woont in Den Haag. Voor de drie onderscheiden onderzoeksgemeenten variëren de percentages uiteraard van Jonge Aanwas en Rising Stars, maar voor Delft en Noordwijk zijn de aantallen te klein om daar stellige uitspraken over te doen. De politie heeft meer jongeren in verband met een drugsdelict geregistreerd, maar die zijn niet te kwalificeren als Jonge Aanwas of Rising Star, omdat ze niet voldoen aan alle criteria, bijvoorbeeld een minimaal aantal antecedenten. De gemiddelde leeftijd van de Jonge Aanwas en Rising Stars ten tijde van het drugsdelict is 18,4 jaar. Het aandeel minderjarige drugssubjecten in het totaal aantal drugssubjecten is in 2020 groter dan in 2017. De geregistreerde drugsdelicten vormen een klein deel van het totale criminele patroon van de drugssubjecten. Zij staan vooral geregistreerd voor vermogensdelicten, gevolgd door vernielingen en misdrijven tegen de openbare orde. De politieregistraties laten ook een aantal buurten zien waar naar verhouding veel drugscriminaliteit plaatsvindt. De geïnterviewde experts herkennen die locaties en merken die aan met termen als 'sociale huurwoningen' en 'lage sociaaleconomische status'.

Uit de geconstrueerde netwerken voor de drie steden blijken de Jonge Aanwas en Rising Stars soms niet – maar vaker wel – deel uit te maken van problematische jeugdgroepen zoals de politie die heeft geregistreerd. Met name een problematische groep uit Den Haag werd herkend door de respondenten en twee problematische jeugdgroepen in Delft. Deze groepen houden zich niet uitsluitend met drugscriminaliteit bezig, maar ook met andere vormen van criminaliteit.

Kernconclusies

1. De drugsproblematiek concentreert zich in bepaalde buurten (*hotspots*) en wordt grotendeels veroorzaakt door de eigen inwoners.
2. Er zijn meer jongeren betrokken bij de drugscriminaliteit dan de 'Jonge Aanwas' en 'Rising Stars', volgens de strikte definitie van de politie. Beter is te spreken van 'jongeren' om definitieproblemen te vermijden en andere kwetsbare jongeren over het hoofd te zien.
3. De criminele samenwerkingsverbanden (netwerken) zijn niet uitsluitend drugsgerelateerd, maar hebben een generiek karakter.
4. De jongeren binnen de drugsnetwerken maken regelmatig deel uit van problematische jeugdgroepen die al in beeld zijn bij de politie.

Instroomproces, voedingsbodem en drijfveren

De instroom van jongeren in de georganiseerde misdaad loopt deels geleidelijk via bestaande sociale netwerken van familie en vrienden uit de buurt, maar deels (ook) via rekrutering (zie ook Dealers in de Dop, Nationale Politie 2021). Het betrokken raken bij criminaliteit kenmerkt zich volgens de literatuur door opportunisme: het gaat vaak niet doelbewust en is veelal afhankelijk van toevallige contacten en een samenloop van omstandigheden. De instroom van jongeren in de drugscriminaliteit vindt, overeenkomstig de bevindingen uit de literatuur, in de casusgemeenten verreweg het meest geleidelijk plaats, via bestaande sociale netwerken. Op straat, op school, via social media of via drillrapgroepen betrekken jongeren elkaar onderling in de drugscriminaliteit. Ook, maar beduidend minder vaak, vindt actieve rekrutering vanuit criminele verbanden plaats. Bijvoorbeeld actieve ronselpraktijken op straat, het rekruteren van jongeren met een licht verstandelijke beperking bij een instelling of het rekruteren door dealers uit een andere gemeente. En een laatste wijze om in de drugscriminaliteit terecht te komen – die volgens respondenten nog wat minder vaak voorkomt, maar wel plaatsvindt – is via een geleidelijke instroom via een criminele familie. Als we de drie casusgemeenten vergelijken, valt op dat in Delft rekrutering via een motorclub of ondernemingen plaatsvindt (zoals horeca en bezorgdiensten). En in Den Haag lijken drillrapgroepen een relatief grote rol te spelen. Hierbij is wel goed om – zoals hiervoor al gedaan – op te merken dat deze groepen niet volledig in het teken staan van drugscriminaliteit. Tegelijkertijd worden er door leden van deze groepen wel drugsfeiten gepleegd.

De voedingsbodem voor betrokkenheid van jongeren in de drugscriminaliteit is in de drie casusgemeenten meervoudig. Met name een opstapeling van risicofactoren kan ervoor zorgen dat een jongere vatbaar is voor criminele invloeden. In de interviews komen verschillende van dergelijke factoren naar voren. Individuele factoren zijn beïnvloedbaarheid, drugsgebruik en -verslaving en het (nog) niet goed kunnen inschatten van gevolgen van crimineel gedrag. Gezinsfactoren betreffen het opgroeien in een gebroken gezin en/of in armoede. Op het gebied van school en werk speelt onvoldoende toekomstperspectief een rol, door uitval op school of het uitvallen bij of niet (makkelijk) krijgen van een stageplek of (bij)baan. En tot slot is de invloed van de bredere omgeving een belangrijk onderdeel van de voedingsbodem voor betrokkenheid bij drugscriminaliteit: verkeerde vrienden en een straatcultuur met vooral foute rolmodellen.

Drijfveren die de jongeren vervolgens naar de drugscriminaliteit toe kunnen trekken zijn: erkenning en groepsgevoel (ergens bij horen), geld en mooie spullen, aanzien en status en uitdaging en spanning. Op basis van de literatuur blijkt

dat sensatie, status en geld bepalend zijn voor het betrokken raken bij georganiseerde drugscriminaliteit, in combinatie met een voedingsbodem (Ferwerda, 1998; Van Wijk & Bremmers, 2011; Tops & van der Torre, 2015; Kortleven, 2020). De voedingsbodem om in de drugscriminaliteit betrokken te raken is het grootst voor 8- t/m 23-jarigen woonachtig in veertien bepaalde buurten in Den Haag. Hoewel er in Delft en Noordwijk ook sprake is van risicofactoren, blijken deze wel iets minder groot dan in Den Haag. De factoren en drijfveren om in de (georganiseerde) drugscriminaliteit terecht te komen, zijn in grote lijnen vergelijkbaar met die van meer reguliere (jeugd)criminaliteit. Toch zijn er enkele verschillen in de factoren, namelijk de rol van het grote en snelle geld, de bredere scope van de beïnvloeding (negatieve rolmodellen en oudere jongens uit de buurt). En ook de signalen van betrokkenheid verschillen enigszins. Specifiek bij drugscriminaliteit spelen onverklaarbaar veel vermogen en afwijkend telefoongebruik een rol.

Kernconclusies

1. Jongeren raken veelal geleidelijk verstrikt in de drugscriminaliteit; van directie werving van kwetsbare jongeren is soms ook sprake of via familiebanden.
2. De pushfactoren – voedingsbodems – voor het betrokken raken bij de drugscriminaliteit, zijn vergelijkbaar met die van gewone (niet-drugs) criminaliteit en spelen zich af op individueel en gezinsniveau.
3. Sommige pullfactoren, met name het snelle (en vele) geld, lijken drugsspecifiek te zijn.

Voorkomen Jonge Aanwas

Uit de bestudeerde documenten en interviews blijkt dat de aanpakken van ‘de’ jeugdproblematiek veel overeenkomsten vertonen, hoewel er uiteraard ook accentverschillen zijn. Voor de gemeenten is vroegtijdigheid en daaruit voortvloeiende preventie het uitgangspunt bij de aanpak (beleid) rondom de jeugd. Ambitie is bovendien om, waar mogelijk, in te zetten op talentontwikkeling, alsmede op eigen verantwoordelijkheid van jongeren en hun ouders. In de beleidsplannen staat geregeld de term ‘systeemaanpak’ om aan te geven dat de sociale omgeving (o.a. ouders) van jongeren een voorname invloed kan hebben op het gedrag van jeugd.

In het onderzoek is ook geconstateerd dat het beleid, zoals uitgevoerd, afwijkt van de papieren werkelijkheid. In de praktijk blijkt het volgens de geïnterviewden namelijk erg ingewikkeld om echt ‘aan de voorkant’ te zitten en preventief in

te zetten op risicojeugd. Daar schuilt nog een essentieel verschil tussen wens en werkelijkheid van het beleid. Vaak komen jongeren volgens geïnterviewden pas echt in beeld, als er al sprake is van ontspoord gedrag en strafbare feiten.

De respondenten die deel hebben genomen aan de regionale tafelsessies, merken als drempel aan bij de kloof tussen beleid als bedoeld en beleid zoals bedacht, dat er nog weinig stroomlijning en afstemming is van initiatieven. Er is volgens hen een 'projectencarrousel' gaande. Iedereen doet wel wat, vaak op overlappende thema's en veelal ook nog met dezelfde doelgroep, maar zonder dat van elkaar altijd te weten. Iets wat ook herkenbaar is in een stad als Zwolle (Wolsink, De Boer & Van Wijk, 2021).

Ten tijde van het onderzoek is nergens (nog) expliciet een beleid gericht op jongeren bij de drugscriminaliteit. Wel zien we dat in elke gemeente, op diverse manieren en met diverse interventies, aandacht is voor de bredere risicojeugd, maar nog niet gericht op jeugd die kan worden geschaard onder de term Jonge Aanwas in relatie tot de georganiseerde drugscriminaliteit en de geleidelijke instroom via sociale netwerken of familie. Dit is volgens sommige geïnterviewden nog een lacune in het bestaande instrumentarium.

Geïnterviewden geven aan dat zij het belangrijk vinden dat in onderwijs ook aandacht wordt besteed aan gezondheid en weerbaarheid van de jeugd. Daarmee zou dan op een preventieve manier en niet alleen ingericht op Jonge Aanwas, vroegtijdig worden geïntervenieerd op zich ontluikende probleemjeugd.

Voortijdige schoolverlaters en verzuim staan bij de gemeenten goed op de agenda. Zelfs meer dan enkele jaren terug, volgens geïnterviewden. Dat is cruciaal, omdat immers blijkt uit literatuur (zie hoofdstuk 2) dat spijbelgedrag en voortijdig schoolverlaten krachtige voorspellers zijn van een latere criminele carrière. Precies om die reden wordt overal aandacht besteed aan toeleiding naar school (of werk), om te voorzien in een dagstructuur. Die wordt (volgens de literatuur terecht) geacht belangrijk te zijn bij het tegenhouden of afremmen van een verdere criminele carrière.

Sport wordt gezien als voornaam aanknopingspunt, maar er is (nog) geen aandacht voor de rol van sportverenigingen in relatie tot de doelgroep. Daarbij moet direct worden opgemerkt dat sportverenigingen niet uitsluitend moeten worden gezien als manier om jongeren vrijetijdsbesteding en een goede levensstijl te bieden die een criminele carrière kunnen afremmen. Er zijn her en der wel signalen in Nederland dat sportclubs nu juist ook worden gebruikt om jongeren te werven voor drugshandel (Sippe et al, 2013; Bervoets, 2015; Bervoets et al, 2021) Op verschillende domeinen kunnen volgens professionals uit Den Haag, Delft en Noordwijk signalen worden opgepikt dat een jongere betrokken raakt of is,

bij drugsriminaliteit. Bijvoorbeeld op het gebied van school en werk kunnen schooluitval en het met moeite op tijd op school/werk komen, signalen zijn. Onverklaarbaar vermogen, zoals dure spullen en kleding (zonder een duidelijke inkomstenbron) is een ander mogelijk signaal. Verschillende (veranderingen in) gedragingen worden ook als signaal gezien, zoals vaker buiten zijn (ook in de nacht), lak aan regels hebben en alertheid: alles zien en door willen hebben. Als mogelijke signalen van betrokkenheid bij drugsriminaliteit wordt ook telefoongebruik genoemd: twee of meer mobiele (prepaid) telefoons hebben en veel bellen (ook 's nachts). Ten slotte een wijziging in sociale contacten, zoals het terugtrekken uit oude contacten en het omgaan met een nieuwe 'foute' vrienden.

De rol van het strafrecht is weinig ter sprake gekomen in de gesprekken met de respondenten. Dit is verklaarbaar. Het thema 'Jonge Aanwas en georganiseerde drugsriminaliteit' heeft voornamelijk raakvlakken met preventie en minder of niet met repressie in de zin van hoge(re) straffen. Het gaat immers om het voorkomen dat jongeren verder betrokken raken bij deze vormen van criminaliteit. In zijn algemeenheid is te stellen dat er geen/nauwelijks een afschrikwekkende dreiging uitgaat van hogere straffen (Pappas, Lacey, & Dent, 2021).

Kernconclusies

1. Het blijkt in de praktijk moeilijk voor instanties om 'aan de voorkant' van de problematiek te komen. Dit geldt voor jeugdproblematiek in het algemeen en voor het voorkomen dat jongeren betrokken raken bij de drugsriminaliteit, in het bijzonder.
2. Er zijn diverse signalen waarneembaar die erop duiden dat jongeren betrokken kunnen zijn/raken bij de georganiseerde drugshandel, alleen worden die onvoldoende op elkaar betrokken of met elkaar in verband gebracht. De vele projecten dragen niet bij aan een duidelijke signalerings- en aanpakstructuur.
3. Scholen en sportvoorzieningen als 'vindplaatsen' voor dergelijke signalen zijn thans nog onderbenut.
4. De rol van het strafrecht is wat betreft het voorkomen dat jongeren betrokken raken bij de drugsriminaliteit, beperkt. Het strafrecht geldt als ultimum remedium en is beter op zijn plaats voor criminelen die al verder in hun criminele carrière zijn.

10.3 Aanbevelingen lokale en regionale aanpak

In dit afsluitende deel volgen de aanbevelingen die we nader hebben ingedeeld in 1) preventieve aanpak en 2) de informatiepositie. Sommige aanbevelingen zijn voor de regio, andere specifiek voor de gemeenten.

10.3.1 Preventie

Echt werk maken van vroegsignalering

Het onderzoek maakt duidelijk dat vroegsignalering het toverwoord is, maar dat de praktijk weerbarstiger blijkt te zijn. Waar blijkens de interviews behoefte aan is, is een laagdrempelig meldpunt waar instanties hun zorgen kunnen uiten over jongeren die dreigen af te glijden in de georganiseerde (drugs)criminaliteit. De laagdrempeligheid zit in zowel de toegankelijkheid (zo weinig mogelijk bureaucratie, geen verkokering), als in de een efficiënte en effectieve doorverwijzingsmogelijkheden. Dit is een regionale aangelegenheid. Het Regionaal Samenwerkingsverband Integrale Veiligheid (RSIV) zou deze aanbeveling kunnen oppakken.

In het verlengde van deze aanbeveling en de wens om concreet vroeg te kunnen signaleren: bekijk hoe bijvoorbeeld een leerplichtambtenaar, zorgcoördinator en wijkagent/jeugdcoördinator nog meer dan nu opgevangen signalen kunnen uitwisselen. Momenteel is er veel terughoudendheid en soms ook onwetendheid over privacywetgeving. Een concreet advies is om een privacy-deskundige (privacy officer) een goede voorlichting te laten geven. Niet alleen aan de veiligheidsprofessionals in de gemeenten, maar ook de professionals die vaak met jeugd te maken hebben, maar wat verder van het veiligheidsdomein afstaan. De onwetendheid en de terughoudendheid vragen om een eenduidige en regionaal gedragen visie op welke mogelijkheden er zijn om informatie tussen instanties te delen. Daarbij hebben we in elk geval voor ogen dat frontlijnwerkers elkaar op casusniveau weten te vinden en weten welke informatie mag worden gedeeld. En dat zij zich zeker en gesteund voelen wanneer zij informatie uitwisselen en zich daarmee – per slot – inzetten voor (soms zeer) zorgelijke situaties, waarin direct gevaar voor jongeren aan de orde is. Onwetendheid over de wet- en regelgeving mag niet leiden tot handelingsverlegenheid.

Naast een meldpunt en voorlichting door een privacy-deskundige, kan worden overwogen om – binnen de juridische kaders – actief signalen op te halen bij instanties als CJG, scholen, sportverenigingen, leerplichtambtenaren et cetera. Creëer daarvoor een functie waarin doorzettingskracht is ingebakken. We denken aan het aanwijzen van lokale integrale aanjagers Jonge Aanwas (dus

per gemeente). Essentieel hierbij is dat de verzamelde signalen op één plaats terechtkomen en op deskundige wijze worden gewogen en beoordeeld: is deze combinatie van signalen zorgelijk? Zo ja, wat en wie moeten daarvoor worden ingeschakeld? Een voorbeeld voor een dergelijk systeem betreft de Stedelijke Jeugdaanpak Leiden¹, waar onderbuikgevoelens aangaande criminaliteit (waaronder drugsriminaliteit) gemeld kunnen worden door wijkagenten, docenten, jeugd-gezin en wijkteam en jongerenwerk. Dit project valt onder het convenant Zorg- en Veiligheidshuis².

Een voorbeeldproject waar met dergelijke vroegtijdige signalen aan de slag wordt gegaan betreft het PIT (Preventie Interventie Team) dat in Leiden en Amsterdam wordt ingezet. In Amsterdam bestaat de doelgroep uit kinderen die op de basisschool risicogedrag laten zien en moeilijk zijn te corrigeren; broertjes en zusjes van ouders uit de Aanpak Top600 en kinderen die veel verzuimen van school. Zo snel mogelijk na de aanmelding gaat een professional op bezoek bij het gezin. Screening op sociale leerbaarheid wordt ingezet voor een interventie op maat.³

Heldere structuur van het aanpak-instrumentarium

Het is aanbevelingswaardig om werk te maken van het inperken van de 'projectencarousel', die versnippering en dus ineffectiviteit en inefficiëntie in de hand werkt. Dit is primair een gemeentelijke aangelegenheid.

Rol scholen versterken

Scholen zijn nog een onderbenutte bron van zorgsignalen. Allerlei risicogedrag dat in verband staat met betrokken raken bij de georganiseerde (drugs)criminaliteit, valt waar te nemen op scholen. Het is zaak om op regionaal en lokaal niveau afspraken te maken met schoolbesturen en – directies over de rol, taken en bevoegdheden van scholen om zorgsignalen aan de geëigende instanties (centraal meldpunt) te melden. Kern van de betrokkenheid van scholen is, dat een vroegtijdige aanpak van probleemgedrag ook de veiligheid van de scholen betreft en dat imago van de school daaraan ondergeschikt moet zijn. Scholen kunnen ook actiever worden betrokken bij gemeentelijk op te zetten campagnes die drugs 'de-normaliseren'. Boodschap moet zijn: met drugsgebruik en – handel kun je meer verliezen dan winnen. Aangaande het de-normaliseren van drugsgebruik is een 'SMS-bom' aan gebruikers een concreet idee. Betreffende het bewustmaken en 'in de actiestand' zeten van scholen zou een interventie als '#Docentalert' een optie zijn⁴ of Kapot Sterk⁵.

Benut bestaande structuur, maar heb oog voor specificiteit

De generieke aanpakken en interventies, denk aan de groepsaanpak, volstaan grotendeels voor de Jonge Aanwas bij de drugscriminaliteit, omdat de pushfactoren vergelijkbaar zijn.

Aangaande het bieden van perspectief aan kwetsbare jongeren (een specifieke pushfactor) benoemen we als voorbeeld het initiatief van STDR waarmee ze jongeren een kans willen geven op ondernemerschap (als alternatief op de arbeidsmarkt)⁶. Een ander voorbeeld betreft de al eerder benoemde Leidense Stedelijke Jeugd aanpak. Binnen deze aanpak worden jongeren die uitvallen (bijvoorbeeld uit het onderwijs), middels een reeds warm contact met een professional een nieuwe en goede kans geboden op een goed toekomstperspectief. Middels het netwerk van professionals die bij de aanpak betrokken zijn, kan bijvoorbeeld een stageplek geregeld worden of er kan met school gepraat worden over een nieuwe kans.

De pullfactoren liggen bij de drugscriminaliteit vooral op geld en de daarbij horende status. Het lijkt niet nodig om een nieuwe structuur in te richten, maar vooral de bestaande samenwerkingsverbanden op regionaal en lokaal niveau te stroomlijnen, overlap te verminderen en te versterken met kennis over de specifieke pullfactoren en welke aangrijpingspunten die kunnen vormen voor de aanpak.

Aangaande de pullfactor status en aanzien is bijvoorbeeld een suggestie om het concept 'positieve rolmodellen' en de aanpak van 'negatieve rolmodellen' op regionaal niveau uit te werken en te implementeren op lokaal niveau. Een voorbeeld betreft het project 'credible messengers' van de gemeente Amsterdam. Een kanttekening: bij dergelijke rolmodellen is het wel maar zeer de vraag, of een rolmodel ook daadwerkelijk een 'voorbeeld' is voor de jeugd en zelf niet (meer) actief is in de criminaliteit. Wellicht is het mogelijk voor de inzet van een nieuw rolmodel een screening door de politie te laten plaatsvinden.

Ook het concept 'betekenisvol afpakken' (RIEC Noord-Holland) kan helpen als strategie om de status te verminderen of om te buigen naar een positieve status. Een last onder dwangsom kan de financiële prikkel om zich in te laten met drugscriminaliteit mogelijk verminderen.

Eveneens interessant zijn projecten die zich richten op het tegengaan van eerder genoemde 'money mules'⁷. Voor een effectieve inhoud van een interventie op dit thema kunnen lessen geleerd worden uit onderzoeken van de Haagse Hoge School (Bekkers, Schiks en Leukfeldt, 2021)⁸ en van Wissink en Quint (2021).⁹ De bevindingen van het onderzoek van Wissink en Quint zijn gebruikt voor nieuwe voorlichting en een ouderavond voor het voortgezet onderwijs over Online fraude en cybercriminaliteit.¹⁰

Capaciteit

Alles staat of valt ermee of instanties voldoende en gekwalificeerde capaciteit kunnen inzetten welke nodig is om de keten van vroegsignalering effectief te laten functioneren. Anders gezegd: als er onvoldoende capaciteit komt/is (politie, OM, PGA et cetera) blijft vroegsignalering een papieren tijger. Een middel om hierin verandering te brengen is regionaal prioriteren van 'het voorkomen dat jongeren bij de georganiseerde drugscriminaliteit' betrokken raken'. Een gebrek aan capaciteit is immers veelal te ondervangen door het vergroten van de prioriteit en het daarmee samenhangende urgentiegevoel. Bij jonge aanwas is het echt 'nu, of voorlopig niet meer', met alle dramatiek van dien. Een andere aanbeveling betreft het in positie brengen van de driehoek.

10.3.2 Informatiepositie

Tot slot volgen nog enkele aanbevelingen die de informatiepositie bij instanties kunnen versterken, waardoor de aanpak gericht vorm en inhoud kan worden gegeven.

Crimescripts

In prescriptieve zin zou het goed zijn, om op regionaal niveau de diverse wegen van betrokken raken bij (drugs)criminaliteit uit te werken in detail, in zogeheten crimescripts. Er is nu nog te weinig daadwerkelijk zicht op de diverse wegen waarop jongeren betrokken raken bij drugscriminaliteit. Die scripts kunnen vervolgens helpen met het ontwikkelen van 'contra-strategieën'. Denk daarbij aan interventies die het betrokken raken van jeugd bij georganiseerde criminaliteit bemoeilijken, afremmen en zelfs stoppen. Door bijvoorbeeld:

- een programmatische inzet op criminele families, zoals in Tilburg plaatsvindt¹¹,
- voorlichting (weerbaar maken) van jeugd die groot risico loopt betrokken te raken, bijvoorbeeld door het inzetten van:
  - games (bijvoorbeeld 'Strijden of snitschen, it's a serious game'¹², Escaperoom Foute Centen¹³ of de Risk Factory¹⁴;
  - een lesprogramma op school (bijvoorbeeld de eerder genoemde programma's Kapot Sterk, #leerlingalert, #studentalert of Epjo¹⁵);
  - films gericht op bewustwording (Film Zweven¹⁶ of de film ZICHT¹⁷),
- het frustreren en tegengaan van werven en rekruteren (bijvoorbeeld ook aandacht voor kwetsbare branches in de horeca), bijvoorbeeld door een project Kwetsbare Branches te starten (naar het voorbeeld van RIEC-Taskforce Brabant-Zeeland¹⁸)

Het nader uitpellen van crimescripts, waarbij naast instroom (thema van dit onderzoek) ook doorgroei nader wordt bekeken, zou mogelijk thema van afstudeeronderzoek(en) kunnen zijn.

Inzetten op dealerindicatie

Als een jongere met drugs in het bezit wordt opgepakt, wordt de zaak vaak afgedaan met ‘bezit softdrugs’ of ‘bezit harddrugs’, als er geen duidelijke bewijzen voor handel zijn. Dit komt omdat het veel lastiger is om te constateren en bewijzen dat iemand met handel bezig is en onderzoek hiertoe veel tijd en daarmee capaciteit vraagt. Tegelijkertijd is de straf voor bezit milder en zijn de ingrijpmogelijkheden beperkter. De aanbeveling betreft dan ook om, waar mogelijk, als OM en politie toch in te zetten op een zogenaamde ‘dealerindicatie’. Niet alleen vanwege ingrijpmogelijkheden op een jongere, maar ook om de interne informatiepositie te verbeteren. Dergelijke informatie kan bijvoorbeeld vastgelegd worden aangaande een of meer subjecten van een jeugdgroep. Ook kan dergelijke informatie gedeeld worden ten behoeve van een sfeer-PV (zoals in Den Haag wel gebeurt).

Periodiek netwerk- en subjectinformatie updaten

Het RIEC kan, in samenspraak met de politie, een belangrijke informatierol vervullen aangaande ‘Jonge Aanwas’ en georganiseerde drugscriminaliteit in de regio, door periodiek netwerkanalyses (op gemeenteniveau) uit te voeren en hotspots te bepalen en de daarbij behorende jongeren te identificeren. Daarbij hoort ook een periodieke analyse van kwetsbare (horeca)branches, waarvan eerder is aangetoond dat daarmee jongeren betrokken raken in de criminaliteit. De gegevens bieden inzicht in ontwikkelingen waar de aanpak zich op kan/moet aanpassen. De aanpak zou met andere woorden informatie-gestuurd moeten zijn, waardoor ook ‘resultaten’ van interventies een steviger basis krijgen.

In de volgende tabel zijn de aanbevelingen samengevat als stappenplan.

Stap	Wat?	Wie?
1	<p>Nu echt werk maken van vroegsignalering, focus op 12-14 jaar of eerder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Regionaal Meldpunt bij RSIV of RIEC onder leiding van een regionaal programmamanager Jonge Aanwas. • Privacy-deskundige (privacy officer) geeft een voorlichting aan veiligheidsprofessionals in de gemeenten en andere professionals die vaak met jeugd te maken hebben, maar wat verder van het veiligheidsdomein af staan. 	Het Regionaal Samenwerkingsverband Integrale Veiligheid (RSIV) zou deze aanbeveling kunnen oppakken.
2	Heldere structuur van het aanpak-instrumentarium.	RSIV, gemeenten
3	<p>Versterken rol onderwijs:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het is zaak om op regionaal en lokaal niveau afspraken te maken met schoolbesturen en –directies over de rol, taken en bevoegdheden van scholen om zorgsignalen aan de geëigende instanties (centraal meldpunt) te melden. 	Onderwijs en gemeenten
4	Generieke bestaande aanpak gericht op pushfactoren continueren.	Gemeenten
5	<p>Aandacht voor de pullfactoren:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ‘positieve rolmodellen’ en de aanpak van ‘negatieve rolmodellen’ op regionaal niveau uitwerken en te implementeren op lokaal niveau. • Ook het concept betekenisvol afpakken (RIEC Noord-Holland) kan helpen als strategie om de status te verminderen of om te buigen naar een positieve status. 	Gemeenten, RIEC
6	Vergroten capaciteit: regionaal prioriteren van ‘het voorkomen dat jongeren bij de georganiseerde drugscriminaliteit’ betrokken raken.	RSIV

7	Denk daarbij aan interventies die het betrokken raken van jeugd bij georganiseerde criminaliteit bemoeilijken, afremmen en zelfs stoppen. Door bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • een programmatische inzet op criminele families, • voorlichting (weerbaar maken) van jeugd die groot risico loopt betrokken te raken. Op school, sportverenigingen, op straat. • het stukmaken van manieren van werven en rekruteren. Richten op personen, locaties niet slechts potentiële slachtoffers (bijv. ook aandacht voor kwetsbare branches in de horeca) 	Politie en het Openbaar Ministerie
8	Inzetten op dealerindicatie	OM en politie
9	Periodieke netwerkanalyses	RIEC

Eindnoten

1. Voor meer informatie zie: Leren van elkaar: Zet samen met je ketenpartners de frustratie om in iets moois: Wegwijzer Jeugd en Veiligheid
2. De aanpak wordt gefaciliteerd door het Zorg- en Veiligheidshuis Hollands Midden, middels procesregie en informatiecoördinatoren.
3. Voor meer informatie zie: <https://www.universiteitleiden.nl/onderzoek/onderzoeksprojecten/sociale-wetenschappen/preventief-interventieteam>
4. Docentalert richt zich op de kennis en het bewustzijn van leerkrachten over het risico dat leerlingen betrokken raken bij drugsriminaliteit. Deze module gaat ook in op meldmogelijkheden van docenten. Dit is een module die in samenhang met de module Leerlingenalert of Studentenalert kan worden ingezet (zie <https://www.leerlingenalert.nl/> voor meer informatie).
5. Voor meer informatie zie: https://hetccv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Georganiseerde_criminaliteit/Presentatie_Kapot_Sterk_-_Patty_Huijbers_en_Martijn_Mulder.pdf
6. <https://www.linkedin.com/company/strdr-nu/>
7. Jongeren waarvan de bankrekening gebruikt wordt door criminelen.
8. https://www.dehaagsehogeschool.nl/docs/default-source/documenten-onderzoek/expertisecentra/naar-een-interventie-tegen-geldezels_eeen-pilot-in-de-gemeente-haarlem.pdf?sfvrsn=93of4c56_2
9. Meer informatie: <https://www.halt.nl/actueel/if-it-s-too-good-to-be-true-it-s-too-good-to-be-true>
10. Meer informatie: <https://www.halt.nl/actueel/nieuwe-voorlichting-online-fraude-and-cybercriminaliteit>
11. Zie bijvoorbeeld: <https://vng.nl/artikelen/criminele-families-alle-pijlen-op-de-vrouwen-en-kinderen>.
12. <https://strdr.academy/#Trainers>
13. <https://veiligheidscoalitie.nl/nieuws/?id=1844>

14. <https://riskfactorytwente.nl/nl/homepage/>
15. <https://epjo.nl/bn>
16. <https://www.youtube.com/watch?v=dJqW3GS5lTQ>
17. <https://www.youtube.com/watch?v=GAZCRhdsCBs>
18. Binnen het project Kwetsbare Branches creëert het RIEC/Taskforce Brabant-Zeeland door actiegericht onderzoek in verschillende proeftuinen overzicht en inzicht in welke branches kwetsbaar zijn voor criminele inmenging. Op basis van dit inzicht worden mogelijke barrières en handelingsperspectieven ontwikkeld om de voedingsbodem voor ondermijnende criminaliteit aan te pakken.

Geraadpleegde literatuur

- Adjiembaks, S.D. (2018). Waarom opgroeien in een risicovol, crimineel milieu niet altijd tot een criminele carrière leidt. *Strafblad*, 31(4), 6-11.
- Asscher, J.J., Deković, M., Manders, W., Laan, P.H. van der, Prins, P.J., & Arum, S. van (2014). Sustainability of the effects of multisystemic therapy for juvenile delinquents in The Netherlands: Effects on delinquency and recidivism. *Journal of Experimental Criminology*, 10(2), 227-243.
- Bekkers, L., J. Schiks & R. Leukfeldt. (2020). Naar een interventie tegen geldezels. *Een pilot in de gemeente Haarlem*. De Haagse Hoge School: Den Haag
- Bervoets, E., & Wijk, A. van (2016). Drie drugsnetwerken in een kleine stad. *Tijdschrift voor Criminologie*, 58(3), 3-19.
- Bervoets, E., Akker, K. van den, Verweij, A. en Wijk, A. van (2021). 'Iedereen doet het toch?' Drugsgebruik onder schoolgaande jeugd in Gouda. Bureau Bervoets/ Bureau Beke.
- Boekhoorn, P.F.M., & Speller, T.E.A.M. (2004). *Interventies bij schoolverzuim*. WODC & BBSO
- Boer, A., Ceulen, R., Moors, H., Spapens, A. (2020). *Interveniëren in criminele families*. SDU-Uitgevers
- Boonstra, C., Doelman, E., Lange, A. M., & Rijken, R. van der (2018). Een retrospectief onderzoek naar de behandelresultaten van Multi Systeem Therapie voor jongeren met ernstig seksueel grensoverschrijdend gedrag (MST-PSB). *Kind en adolescent*, 39(4), 282-296.
- Bovenkerk, F., & Yeşilgöz, Y. (1998). *De maffia van Turkije*. Meulenhoff.
- Broekhuizen, J., & Driessen, F. (2006). *Criminele jongeren aan het woord over vrienden, normen en waarden en de politie*. Politie & Wetenschap.
- Brons, D., Hilhorst, N., & Willemsen, F. (2008). *Het kennisfundament t.b.v. de aanpak van criminele Marokkaanse jongeren*. WODC.
- Bruinsma, G.J.N., & Weerman, F.M. (2007). Vernieuwingen in de verklarende jeugdcriminologie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 49(3), 291-305.
- Bunt, H. G. van de, & Kleemans, E. R. (2007). *Georganiseerde criminaliteit in Nederland. Derde rapportage op basis van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. Boom Juridische Uitgevers.
- Calster, G. van (2008). Risk Regulation, EU Law and Emerging Technologies: Smother or Smooth? *Nanoethics*, 2(1), 61-71.

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2018, november). *Criminaliteit – Jaarrapport Integratie 2018*. CBS. <https://longreads.cbs.nl/integratie-2018/criminaliteit/>

Dorp, M. van (2019). *Jeugdige delinquenten. Praktijk en achtergrond*. Bohn Stafleu van Loghum,

Dun, M. van, & Vughts, P. (2017, 21 december). Beruchte Amsterdamse criminele familie aangepakt. *Algemeen Dagblad*. <https://www.ad.nl/amsterdam/beruchte-amsterdamse-criminele-familie-aangepakt~a7f9c435/>

Educatief Programma Jongeren. (z.d.). EPJO | Educatief Programma Jongeren. EPJO. <https://epjo.nl>

Ferwerda, H. (1998). Loopbanen in het kwaad. Criminele carrières van allochtone jongvolwassenen. *Justitiële Verkenningen – Vroegcriminele carrières*, 24(6), 57-69.

Ferwerda, H. (2017). *Aanpak criminele families in Amsterdam*. Bureau Beke.

Ferwerda, H., Beke, B., & Bervoets, E. (2013). Jeugdgroepen van toen. *Een casusonderzoek naar de leden van drie criminele jeugdgroepen uit het einde van de vorige eeuw*. Politie & Wetenschap.

Ferwerda, H., Beke, B., & Bervoets, E. (2017). De onzichtbare invloed van bovenlokale criminele netwerken op de wijk. *Tijdschrift voor de Politie*, 79(9/10), 6-11.

Gemeente Tilburg. (2020). Projectplan Preventie. Breed Offensief Tegen georganiseerde Ondernijnde Criminaliteit (BOTOC). Programma Ondernijning – Versterking wijkaanpak ondernijnde criminaliteit Tilburg Noord. Tilburg.

Gemeente Utrecht. (2020, 16 oktober). *Onderwijsprogramma ‘Kapot Sterk’ van Start* | Gemeente Utrecht. Utrecht <https://www.utrecht.nl/nieuws/nieuwsbericht-gemeente-Utrecht/onderwijsprogramma-kapot-sterk-van-Start/>

Grinsven, S. van, & Verwest, A. D. (2017). Vijf jaar Aanpak Top600: waar staan we nu? *Justitiële Verkenningen*, 43(1), 127-145.

Groot, I. de, Steketee, M., Boutellier, H., Braam, H., & Tierolf, B. (2007). *Greep op jeugdcriminaliteit. ‘Evidence based’ methodiek voor aanpak en preventie*. Verwey-Jonker Instituut.

Ham, T. van, & Ferwerda, H. (2017). *Duiding van problematisch jeugdgroepgedrag*. Bureau Beke, Arnhem.

Hoeben, E., & Weerman, F.M. (2014). Situational conditions and adolescent offending: Does the impact of unstructured socializing depend on its location? *European Journal of Criminology*, 11(4), 481-499.

Hoeve, M., Dubas, J.S., Eichelsheim, V.I., Laan, P. H. van der, Smeenk, W., & Gerris, J.R. (2009). The relationship between parenting and delinquency: A meta-analysis. *Journal of abnormal child psychology*, 37(6), 749-775.

Home Office. (2021). *Working with young people to prevent involvement in Serious and Organised Crime: a practitioner toolkit*. Home Office

Janssen, H. J., Weerman, F.M., & Eichelsheim, V. I. (2017). Parenting as a protective factor against criminogenic settings? Interaction effects between three aspects of parenting and unstructured socializing in disordered areas. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 54(2), 181-207.

Jennissen, R.P.W., & Blom, M. (2007). *Allochtone en autochtone verdachten van verschillende delicttypen nader bekeken*. WODC.

Jong, J. D. A. de (2007). *Kapot moeilijk: een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens*. Aksant Academic Publishers.

Jong, J.D. de, (2014). *Actieprogramma Risicojeugd en Jeugdgroepen. De Denktank: Rolmodellen en Jeugdgroepen*. Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie (z.d.). *Folder Functional Family Therapie (FFT)*. De Viersprong.

Koppen, M.V. van, Geest, V.R. van der, & Kleemans, E.R. (2017). *Doorgroei in de misdaad: De criminele carrières en achtergrondkenmerken van jonge daders van een zwaar delict*. Politie & Wetenschap.

Kortleven, W.J. (2020). Een boekje open over ondermijning. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 19(1), 69-82.

Kruisbergen, E., Roks, R.A., & Kleemans, E. R. (2019). *Georganiseerde Criminaliteit in Nederland: daders, verwevenheid en opsporing: Rapportage in het kader van de vijfde ronde van de Monitor Georganiseerde Criminaliteit*. WODC.

Laan, A.M. van der, Schans, C.A. van der, Bogaerts, S., & Doreleijers, Th.A.H. (2008). *Criminogene en beschermende factoren bij jongeren die een basisonderzoek ondergaan*. WODC.

Lagendijk, E., & Deelen, I. (2018). *Waard om te vechten*. DSP-Groep.

Lam, J., Wal, R. van der, & Kop, N. (2018). *Sluipend gif*. Boom Uitgevers.

Leistra, G. (2020). *De drugsmafia dicteert. De moord op Derk Wiersum en de ondermijning van onze rechtsstaat*. De Geus.

Leun, J. van der, Kromhout, M., Easton, M., & Weerman, F. (2010). Criminaliteit, migratie en etniciteit: Nieuwe richtingen binnen een complex en beladen onderzoeksterrein. *Tijdschrift voor criminologie*, 52(2), 107-121.

Listwan, S. J., Sullivan, C.J., Agnew, R., Cullen, F.T., & Colvin, M. (2013). The Pains of Imprisonment Revisited: The Impact of Strain on Inmate Recidivism. *Justice Quarterly*, 30(1), 144-168.

Moors, H., & Spapens, A. (2017). *Criminele families in Noord-Brabant: Een verkenning van generatie-effecten in de georganiseerde misdaad*. Reed Business bv.

Pappas, Lacey N & Amy L. Dent (June 2021). The 40-year debate: A meta-review on what works for juvenile offenders. *Journal of Experimental Criminology*, 12 June, pp. 1-30.

Peeters, T., & Boutellier, H. (2020). *Een wereld in wijken te winnen. Over de justitiële functie bij sociale achterstand*. Verwey-Jonkers Instituut.

Port, M. van de (2011). *Ecstatic encounters : bahian candomblé and the quest for the really real*. Amsterdam University Press.

Programma Straatwaarde(n). (2021). Signalen Drugs & Jonge Aanwas [Foto]. <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6765304072980459520/>

Put, C. E. van der, Deković, M., Stams, G.J.J., Hoeve, M., & van der Laan, P.H. (2012). Het belang van vroegtijdig ingrijpen bij jeugdcriminaliteit. *Kind & Adolescent*, 33(1), 2-20.

Reiss, A. J., & Farrington, D. P. (1991). Advancing knowledge about co-offending: Results from a prospective longitudinal survey of London males. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 82(2), 360-395.

Roks, R. A., Leukfeldt, E. R., & Densley, J. A. (2020). The hybridization of street offending in the netherlands. *The British Journal of Criminology*, 1-20.

Rovers, B., Hoozeveld, C., & Eijgenraam, S. (2016). *Landelijk kader voor de veiligheidshuizen*. WODC.

Shaw en McKay (1931). Report on the Causes of Crime: Volume II. Government Printing Office.

Simons, I., Mulder, E., Breuk, R., Mos, K., Rigter, H., Domburgh, L. van, & Vermeiren, R. (2017). A program of family-centered care for adolescents in short-term stay groups of juvenile justice institutions. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 11(1), 1-8.

Spapens, A. C. M. (2012). *Netwerken op niveau: Criminele micro-, meso- en macronetwerken*. Prisma Print.

Sutherland (1937) *The Professional Thief*. University of Chicago Press.

Thijssen, J., Vink, G., Muris, P., & Rutter, C. de (2017). The effectiveness of parent management training—Oregon model in clinically referred children with externalizing behavior problems in The Netherlands. *Child Psychiatry & Human Development*, 48(1), 136-150.

Tops, P.W., & Torre, E.J. van der (2015). *Wijkaanpak en ondermijnende criminaliteit*. Boom Lemma Uitgevers.

Vries, S.L.A. de, Assink, M., & Put, C. E. van der (2020). Wat werkt in het voorkomen van ernstig en persistent delinquent gedrag bij risicjongeren? In Hendriks, J., Stams, G. J., & Asscher, J. (Eds.), *Handboek Forensische Orthopedagogiek*. Lenniscaat.

Weerman, F. (2011). Delinquent peers in context: a longitudinal network analysis of selection and influence effects. *Criminology*, 49(1), 253–286.

Weerman, F. M., & Van der Laan, P. H. (2006). Het verband tussen spijbelen, voortijdig schoolverlaten en criminaliteit. *Justitiële verkenningen*, 4(6), 39-53.

Wijk, A. van, & Bremmers, B. (2011). *Snelle Jongens. Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid*. Arnhem, Bureau Beke.

Wijk, A. van, & Lenders, A. (2018). *Betonrot. Een kwalitatief onderzoek naar het fenomeen ondermijnende criminaliteit in Brabant-Zeeland, de effecten van en richtingen voor de overheidsaanpak*. Arnhem, Bureau Beke.

Wissink, I., & R. Quint (2021). If it's too good to be true, it's too good to be true. *Een verkenning van de literatuur over de kenmerken van jonge geldezels*. Geraadpleegd op: <https://www.halt.nl/actueel/if-it-s-too-good-to-be-true-it-s-too-good-to-be-true>

Zichtopondermijning (z.d.). *Persoonskenmerken per delict*. Zichtopondermijning. <https://www.zichtopondermijning.nl>

Bijlage 1 – Verantwoording literatuurscan

Stap 1

Voor het kunnen beantwoorden van de onderzoeksvragen is allereerst gezocht in al bestaande literatuur. Hierbij lag de focus voornamelijk op wetenschappelijke literatuur die van toepassing is op Nederland en net ouder was dan (ongeveer) vijf jaar. Of het moest klassiekers betreffen waarnaar meerdere bronnen terugverwijzen. De onderzoeksvragen gaven ons richtlijnen voor zoekopdrachten.

Zo hebben wij eerst de belangrijke begrippen uit de onderzoeksvragen geïnventariseerd. Hiermee is de zoektocht gestart. Op basis hiervan en op basis van de veelvoorkomende informatie die wij online tegenkwamen in bestaande literatuur, hebben wij in een Excelbestand een overzicht gemaakt. Hier zijn de relevante artikelen onderverdeeld de volgende categorieën: (Positie in) Netwerken – Werving – Doorcriminaliseren/Criminele carrière – Early indicators/Voorspellende risicofactoren – Criminele familie – Push/Pullfactoren – Jongeren in combinatie met middelengebruik – Interventiemogelijkheden/preventiemogelijkheden – Rol van het strafrecht – Omvang – Beleidsstukken.

Stap 2

Deze begrippen vormden de basis voor onze zoektermen. Aanvullende zoektermen zijn: jeugd, jongeren, drugs, (georganiseerde)criminaliteit, risico- en of beschermende factoren en Jonge Aanwas. Uiteraard werd ook gezocht naar combinaties van termen. Er is gezocht in databanken zoals de Koninklijke bibliotheek, de Universiteitsbibliotheek (EUR) en wetenschappelijke literatuur die te vinden is in academische zoekmachines en op het internet (m.n. Google Scholar). Ook is gebruik gemaakt van de zogenaamde 'sneeuwbalmethode', door steeds literatuuroverzichten van bronnen te bekijken op andere literatuur. De aldus aangetroffen titels zijn in een Excelbestand geordend per categorie zoals hierboven beschreven.

Stap 3

Zowel na als tijdens het verzamelen hebben we in een Word bestand, in lijn met eerder beschreven onderverdeling, samenvattingen gemaakt van de artikelen. Dit zodat in één oogopslag de belangrijke informatie die van toepassing was voor het literatuuronderzoek zichtbaar werd. Op deze manier werd het beantwoorden van de onderzoeksvragen op basis van bestaande literatuur een stuk gemakkelijker.

Stap 4

Zodra de samenvattingen ons voldoende aanleiding gaven tot een beginnend schrijven, is een begin gemaakt met een uitgebreide beantwoording van de onderzoeksvragen. In deze conceptversie van ons literatuurhoofdstuk zijn we uitgebreid ingegaan op elke onderzoeksvraag. Hier ontdekten we dat er tussen de verschillende vooropgestelde onderzoeksvragen veel overlap zat. Ook kwamen we er gaande het schrijven achter dat we sommige relevante wetenschappers/stuken over het hoofd hadden gezien. Er was dus sprake van een cyclisch proces waar we tijdens het schrijven ontbrekende of nieuwe relevante informatie hebben toegevoegd aan onze literatuurverzameling

Stap 5

Omdat we het literatuurhoofdstuk zo overzichtelijk mogelijk wilden maken hebben we middels de uitgebreide samenvatting een nieuw en beknopt hoofdstuk geschreven. Hierin wordt kort, maar krachtig alle relevante wetenschappelijke literatuur en bestaande interventies uiteengezet die echt betrekking had op Jonge Aanwas en drugshandel. Daarnaast is er een analysekader tot stand gekomen waar in een tabel alle informatie wordt samengevat en overzichtelijk per onderzoeksvraag is weergegeven

Stap 6

Tijdens het literatuuronderzoek concludeerden wij dat er een leemte is in de wetenschappelijke literatuur met betrekking tot sommige (sub)thema's. Zo was er geringe informatie beschikbaar over het proces van het betrokken raken van Jonge Aanwas in de (georganiseerde) drugscriminaliteit en over de rol van stakeholders. Ook sloot niet alle literatuur aan op specifiek drugscriminaliteit of bij de doelgroep Jonge Aanwas. Er is veel te vinden over jeugdcriminaliteit en drugscriminaliteit in het algemeen, maar de verdiepende slag waaruit duidelijk wordt wat de rol van Jonge Aanwas hierin is, kon wegens deze leemte niet worden gemaakt.

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgene problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnis en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatrovers en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdriven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten

Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens

Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?

Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?

Een procesevaluatie van de gedragsinterventie 'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel

Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt

Vietnamezen in de hennepeteelt

Dierenwelzijn in het vizier

De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en de stand van zaken van de handhaving van de regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over leven na de moord

De gevolgen van moord en doodslag voor de nabestaanden van de slachtoffers en de ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten

Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland

Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche

Een onderzoek naar misstanden in nieuwe religieuze bewegingen en de toereikendheid van het instrumentarium voor recht en zorg

2014

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire ordeverstoorders binnen het voetbal

Gelegenheidsordeverstoorders?

Analyse van rondom grootschalige rellen aangehouden verdachten

Ondergaan of ondernemen

Ontwikkelingen in de aard en aanpak van afpersing van het bedrijfsleven

Raak geschoten?

Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal

Doordringen of doordrinken

Effectevaluatie Halt-straft Alcohol

Prostitutie in Nederlandse gemeenten

Een onderzoek naar aard en omvang, beleid, toezicht en handhaving in 2014

2015

Aangifte onder nummer

Implementatie, toepassing en eerste resultaten van de nieuwe regeling 'Aangifte onder nummer'

Papier en werkelijkheid

Een hypothesevormend onderzoek naar de invloed van registratie-effecten op de omvang van de geregistreeerde jeugdcriminaliteit

Grensoverschrijdend slachtofferschap

Een inventarisatie van aard, omvang en aandachtspunten in verband met de effectuering van slachtofferrechten

2016

Dieren Verboden

De toepassing van het houdverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke straf

Kijk op jeugdcriminaliteit

Handvatten voor het opstellen van een periodieke trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit en een overzicht van veelbelovende aanpakken

Stijging meldingen verwarde personen in de regio Rotterdam

Een onderzoek naar mogelijke verklaringen en wenselijke oplossingen

Missen we iets?

Een gebiedsanalyse in Rotterdam naar de omvang en aanpak van de jeugdcriminaliteit en eventuele 'witte vlekken' in dat beeld

De draad weer oppakken

Een follow-up onderzoek onder nabestaanden van slachtoffers van levensdelicten

Hoe lopen de hazen?

De stand van zaken in de aanpak van dierenmishandeling en dierenverwaarlozing

Focus op heling

Een onderzoek naar het functioneren van de helingmarkt, het beleid tegen en de gevolgen van heling

Van cijfers naar interpretatie

Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit

Wie is het slachtoffer?

Kenmerken van de doelgroep van het Schadefonds Geweldsmisdrijven en strategieën voor een beter doelgroepbereik

Radicalisering in de gemeente Arnhem

Resultaten van onderzoek onder mentoren, welzijnswerkers en jongeren

2017

Duiding van problematisch jeugdgroepengedrag

Een theoretische verkenning en een praktische handreiking voor het veld

Prostitutie in beeld gebracht

Een onderzoek naar aard en omvang van zichtbare en onzichtbare prostitutie in Arnhem

De achterblijvers

Een evaluatie van het maatwerk voor achterblijvers van vermiste personen

2018

Realiteit of registratie-effect?

De invloed van registratie-effecten op de daling van de geregistreerde jeugdcriminaliteit

Links-extremisme in beeld

Een verkennend onderzoek naar links-extremistische groeperingen in Nederland

Na het beslag

Een onderzoek naar door RVO inbeslaggenomen voorwerpen onderdeel Natuur en de afhandeling daarvan

Slachtoffers zoeken en vinden

Een onderzoek naar het werk van de kinderpornorechercheurs

Straatprostitutie in Nijmegen

Een evaluatie van de tippelzone en huiskamer aan de Nieuwe Marktsstraat in Nijmegen

Opschakelen

Onderzoek naar ongewenste gedragingen in de wielersport

Betonrot

Een kwalitatief onderzoek naar het fenomeen ondermijnende criminaliteit in Brabant-Zeeland, de effecten van en richtingen voor de overheidsaanpak

2019

Hoog-risico honden, een bijtend probleem?

Een fenomeenonderzoek naar bijtincidenten en hondengevechten

De politieaanpak van etnisch profileren in Amsterdam

Een onderzoek naar effecten, criteria en meetbare indicatoren

Zo ziek als een hond?

Gezondheids- en socialisatieproblemen bij puppy's in Nederland in relatie tot de herkomst

Minderjarige slachtoffers van zedenmisdrijven gehoord

Een kwalitatief onderzoek naar de verhoorpraktijk

Downloaders van kinderporno;

een literatuuronderzoek

Criminelen achter het stuur

Aard en omvang van het gebruik van huurmotorvoertuigen voor criminele activiteiten

Asielzoekers in het gareel?

Plan-, proces en effectevaluatie werking extra begeleiding- en toezichtlocaties

2020

Afspraak is afspraak?

Evaluatie van de eenduidige landelijke afspraken rondom opsporing en vervolging van geweld tegen werknemers met een publieke taak

Panden met een luchtje

Een inventarisatie van aanpakken om verhuur van panden voor criminele doeleinden tegen te gaan

Ondermijning op en rond luchthaven Schiphol

Black Box?

Een onderzoek naar opslagboxen in relatie tot criminaliteit: fenomeen en aanpak

Fietsdiefstal in Nederland

Van fenomeen naar aanpak

Sterk spul

Aard, omvang en ernst van de dopinghandel in Nederland

Voor de verandering

Een exploratief onderzoek naar pogingen tot het veranderen van seksuele gerichtheid en genderidentiteit in Nederland

2021

Werken aan werk

Een evaluatie van penitentiare arbeid

Medische missers

De gevolgen en nasleep van medische incidenten en ervaringen met de ondersteuning van de gedupeerden door het Casemanagement Medische Incidenten

Jeugdproblematiek in Zwolle

Een onderzoek naar de omvang, aard en aanpak

Misdrijven in kinderschoenen

Een onderzoek naar de aanpak van 12- en 13-jarige misdrijfverdachten binnen en buiten het strafrecht

Misdaadcarrières voorkomen en doorbreken

Van analyse van het netwerk naar aanpak

Taxi

Malafide activiteiten en (ondermijnende) criminaliteit in de Amsterdamse taxibranche

Monitor leefbaarheid volkstuinen Rotterdam

Van beeld naar suggesties voor de aanpak

Voor meer informatie over uitgaven in deze reeks: bureaubeke.nl.

De handel in drugs is onlosmakelijk verbonden met andere en ernstige vormen van criminaliteit. Uit diverse bronnen is bekend dat ook jongeren betrokken kunnen raken bij de georganiseerde drugscriminaliteit.

Het RIEC Den Haag wil door het uitvoeren van onderzoek meer inzicht in de mate waarin jongeren bij de drugscriminaliteit zijn betrokken, de voedingsbodems daarvoor en welke (preventieve) maatregelen mogelijk zijn om te voorkomen dat jongeren te maken krijgen met de drugshandel. De bureaus Beke, Broekhuizen en Bervoets hebben het onderzoek uitgevoerd. Naast het schetsen van een algemeen, regionaal beeld heeft verdiepend onderzoek plaatsgevonden in drie gemeenten: Den Haag, Delft en Noordwijk.

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van politieregistraties van drugs-(gerelateerde) incidenten en de daarbij behorende verdachten. Op basis daarvan zijn ook drugsnetwerkschema's ontwikkeld. Er zijn diverse groepen zichtbaar gemaakt die vervolgens in sessies met de politie, het Openbaar Ministerie en de drie gemeenten zijn besproken. De bestaande informatie over de groepen is op die wijze vanuit de praktijk aangevuld met relevante (niet geregistreerde) informatie. De gesprekken hebben ook duidelijk gemaakt op welke wijze jongeren in de drugscriminaliteit kunnen belanden.

Daarnaast is een uitvoerige literatuurstudie uitgevoerd om ten eerste zicht te krijgen op risicofactoren van/voor drugsgerelateerde criminaliteit die door jongeren gepleegd wordt. Ten tweede heeft de literatuurstudie ten dienste gestaan van de inventarisatie van interventies die kunnen worden ingezet om de betrokkenheid van jongeren bij de drugscriminaliteit tegen te gaan.

ISBN 978-94-92255-53-2

9 789492 255532 >